

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

— POGOVORI 614 —

Mitja Kamušič: UPRAVLJANJE
IN ORGANIZACIJA PODJETIJ

FIZIOGNOMIJA DELAVSKEGA
GA RAZREDA

Vinko Mlaakar: OBČINSKI ZBORI
PROIZVAJALCEV

Sobota, 8. aprila 1961
Štev. 14, leto XIX

V OKVIRU

RAVENSKI ŽELEZARJI IZPOPOLNUJEJO OSNOVE IN MERILA ZA DELITEV ČISTEGA DOHODKA

OSEBNI DOHODEK JE ODVISEN OD VRSTE ČINITELJEV

Pri ravenških železarjih sem bil v gosteh prav tiste dni, pred zasedanjem osrednjega delavskega sveta. Ko so še razpravljali o osnutku pravilnika, kako ugotavljati in deliti osebne dohodke po ekonomskem učinku — po uspehu ekonomskih enot. Pravilnik o oblikovanju in delitvi osebnega dohodka, od vrednosti proizvoda in storitev, je namreč delavski svet sprejel že nekaj časa poprej.

In prav tiste dni je bilo čuti še nekaj obrobni pripomb. Zanimivo je, da jih niso izrekli delavci, temveč posamezni mojstri, in sicer redki člani kolektiva, zaposleni v administrativnih službah. Ta način oblikovanja in delitve osebnih dohodkov namreč tem narekuje, da bodo morali svoje delo opraviti natančno do določenega dneva, pa ne samo dneva, pravzaprav ure. Zato da bo lahko kolektiv ekonomske enote razpravljal o svojih uspehih ali neuspehih, o stroških in da bodo lahko osebni dohodki zaposlenih izplačani v določenem roku.

Tu so že lani v prvem, predvsem pa v drugem polletju, zbirali vrsto podatkov za kompleksni način nagrajevanja. Zbrani podatki so bili osnova za načela, ki so jih uveljavili v letošnjem prvem četrtletju: — osebni dohodek se oblikuje in deli na podlagi delovnega učinka delavca, poslovnega uspeha ekonomske enote in končno, finančnega uspeha vsega podjetja.

To osnovno načelo so še v pravilniku podrobneje razčlenili:

— osebni dohodek posameznika je odvisen od zahtevnosti, teže, odgovornosti in pogojev dela, delovnega učinka, izmerjenega glede na količino, kakovost in izplen ter končno od kompleksnega učinka, ki ga doseže ekonomska enota z realizacijo in dohodkom, ter od učinka dohodka vsega podjetja;

— osebni dohodek izračunan na podlagi delovnega učinka posameznika je le mesečni predujem. Končno je obračunan šele, ko so na razpolago podatki o gospodarskem uspehu ekonomske enote. Analitsko-planjski oddelek mora do 25. v mesecu opraviti obračun dohodka ekonomske enote in ga poslati le-tej v potrditev.

UČINEK POSAMEZNIKA SAMO MERILO ZA DELEŽ V SKUPNEM DOHODKU ENOTE

Iz teh nekaj načel je moč razbrati, da gre res za celoviti način oblikovanja in delitve osebnih dohodkov. V ravenški železarni poslednji osebni dohodek niso več odvisni samo od učin-

ka na posameznih delovnih mestih. Učinek, dosežen na posameznem delovnem mestu je samo merilo za individualni delež v skupnem dohodku ekonomske enote in ob skupnem dohodku podjetja.

Vloga vodstvenega osebja v obratih ali v devetih ekonomskih enotah se je sedaj bistveno spremenila. Predelavci in brigadirji, mojstri in oddelko-

norme, to je količine proizvodov, temveč od vrste ostalih meril, ki vsaka zase vplivajo na ekonomičnost dela, na ekonomičnost poslovanja ekonomske enote in hkrati vsega podjetja.

PET OSNOV ZA UGOTAVLJANJE UČINKA POSAMEZNIKA

Dela in delovne operacije so v ravenški železarni kategorizirani. Hkrati ob tem so upoštevali potreben delovni čas za določene delovne operacije. Ekonomskim enotam je prepuščeno, da v okviru osnovne kategorizacije del, izdelajo še podrobnejšo kategorizacijo za konkretne delovne operacije v svojem območju. Osebni dohodek je zdaj odvisen od bolj ali manj zahtevnega dela.

Dohodek podjetja nedvomno narašča, čim kakovostnejši so njegovi proizvodi in čim manj je izmečka. Razen tega pa je ob sedanjih instrumentalnih izredno važno, kako so izkoriščeni stroji. Vsi ti elementi so upoštevani pri merjenju učinka posameznika. Za izračun osebnega dohodka namreč upoštevajo samo kose (proizvode), ki odgovarjajo zahtevam in standardnim predpisom (po JUS standardih). Če nekdo po svoji krivdi izdelava slab proizvod, mu ta ni všteti v njegov osebni dohodek, če je moč napako popraviti, mu pa vračunajo poprejšnje delo.

Pri ugotavljanju osebnega dohodka je upoštevana le dopustna količina izmečka. Osebni dohodek narašča, če je izmeček manjši (prižnava se dodatni osebni dohodek do 10 odstotkov. Če dodatni osebni dohodek v višini 10 odstotkov je priznan tedaj, če izmečka sploh ni). Pri delnem izmečku, ki je manjši od dopustne količine, je priznan le ustrezen relativni del dodatnega osebnega dohodka.

Zato da bi stroje čim boljše izkoristili, so določene tako imenovane režijske ure, toda le za določen čas. S tem spodbujajo vsakega posameznika, da si prizadeva čim boljše ohraniti svoj stroj, pravočasno opozoriti strokovnjaka, da ga popravi, skratka čim boljše izkoristiti stroj in napravo.

V ravenški železarni so ta načela deloma uveljavljali že v minulemu letu. Izkušnje so jih (Nadaljevanje na 3. strani)

Uspeh ravenške topilnice v minulemu letu: prvič doslej 51.521 ton surovega jekla v letu dni

vođe, skratka ves vodstveni kader v obratih in ekonomskih enotah, postaja s tem načinom oblikovanja in delitve osebnih dohodkov vse bolj in bolj organizator proizvodnje in vse manj tako imenovani »disciplinski« vodja. Njegova dolžnost je, da s svojim strokovnim znanjem omogoči sodelavcu, da bo svoje delo opravil čim boljše, kakovostnejše, ob manjših proizvodnih stroških. To pa seveda terja tudi od njega samega večjo odgovornost in večje strokovno znanje.

Trditve, da so v ravenški železarni uveljavili kompleksni način nagrajevanja, utemeljujejo že merila in osnove za ugotavljanje delovnega učinka posameznika. Osebni dohodek delavca ni več odvisen od formalne kvalifikacije in izpolnitve

BOJAN SAMARIN

Bilo je pred leti. Z novimi predpisi je bilo uveljavljeno načelo, da bo vsak zaposleni prispeval nekaj denarja prek svojega podjetja v poseben sklad za gradnjo stanovanj. Še preden so se nabrala sredstva za prva stanovanja, smo začeli veliko razpravo o tem, ali je prav, da denar iz tega sklada uporabljamo izključno za gradnjo stanovanj, prav nič pa ne namenimo za

manjši industrijski obrati in še kaj, je prišlo na sklad. Ponekje več, drugje manj. Od stotek je tu in tam poskočil do polovice, v izjemnih primerih celo čez.

Stanovanjski sklad v marsičem ni več, kar naj bi bil, pač pa nekakšen sklad za komunalne gradnje v najširšem pomenu besede. Upravni odbori skladov so bili tu in tam brez moči, da bi obdržali upo-

rabo skladov v razumnem, dopustnem in upravičenem razmerju. Zato so izčrpali sredstva zelo hitro, ne le zbrana, marveč celo prihodnja. Stanovanj pa je seveda veliko manj, kot bi sklepali po številkah o sredstvih teh skladov.

Ker je denarja premalo, naj bi zdaj kolektivi gradili stanovanja kar iz lastnih sredstev, oziroma naj bi prispevali nova in nova sredstva v te sklade. Kot da niso enkrat že prispevali in kot da nam ne primanjkuje toliko stanovanj, da je za gradnjo premalo t sredstev iz skladov i lastnih sredstev.

Kar je bilo, je bilo, pravimo v takih primerih. Dogradimo torej transformatorje in asfaltiramo ceste, ki smo jih že začeli graditi iz teh sredstev. Toda, ali ne bi kazalo, da bi uredili stvar tako, da bi »stanovanjski skladi« postali spet stanovanjski skladi? To bi končno lahko tudi zahtevali.

MITJA ŠVAB

»STANOVANJSKI SKLAD« SPET STANOVANJSKI SKLAD?

ureditev okolice ob zgrajenih blokih. Nič za šolo v novem naselju, nič za priključke na električno omrežje in podobno. Potem je bil predpis nekoliko spremenjen in stanovanjski sklad smo lahko uporabljali tudi za tako imenovano urejanje okolja ob novih stanovanjskih blokih. Nihče ni oporekal taki razumljivi spremembi.

V začetku smo sredstva uporabljali za resnično najnujnejše objekte ali naprave v okolici novega bloka. Morda je šlo za te namene 10 ali 20 odstotkov investicijskih sredstev za stanovanja. Pozneje pa se je odstotek povečeval. Mnogi so se namreč želeli otresti skrbi za potrebne nove investicije v novem naselju na račun stanovanjskega sklada. Gradnje trgovskih lokalov, šol, transformatorjev, vseh vodovodnih, telefonskih, električnih napeljav (torej ne le priključkov), asfaltiranje novih cest, javna razsvetljava, da, celo

NE ŽENSKI - SKUPNI POMEN

Ali je žena res povsem enakovreden partner možu na delovnem mestu, v družbeno-političnem življenju? In če ni, zakaj ni?

Na ta in podobna vprašanja so poskušali odgovoriti v občini Maribor-Tabor, največjem delavskem središču mesta.

Že od nekdaj velja področje sedanja občine Maribor-Tabor za eno največjih delavskih središč v tem mestu. Nagel razvoj industrije, javnih služb, trgovine, gostinstva v Mariboru, vse to je v poslednjem obdobju močno vplivalo zlasti na zaposlovanje žensk. V občini Tabor jih je od 12.800 že približno 5700 zaposlenih. V proizvodnji je torej vključena že vsaka druga žena.

Po petletnem perspektivnem programu naj bi v Mariboru letno zaposlili približno 1500 novih delavcev. Rezerve moške delovne sile so tako v mestu kakor v bližnjem zaledju že precej izčrpane, zato se bodo večidel zaposlovala žene. To pa bo zaostirilo tako imenovani »problem zaposlene žene«.

Medtem ko sama zaposlitev pomeni vključevanje žena v družbeno-politično in ekonomsko življenje, jim prav delo ob stroju ali v pisarni otežkoča, da bi se družbeno-politično in javno udeleževale. Med približno 10.500 ženami, vključenimi v raznih društvih in družbeno-političnih organizacijah te obline, je samo 2626 aktivnih in med njimi so zaposlene žene v veliki manjšini.

PO OSEMURNEM DELAVNIKU SE DESETURNI DELAVNIK

Ze površna analiza je razkrila, da so zaposlene žene družbeno pasivne zaradi pre-

obremenjenosti. Po končanem osemurnem delavniku, ko bi lahko vsaj del prostega časa posvetile družbeno-političnemu udeleževanju, se zanje začne včasih tudi več kot deseturni delavnik v družini. Le petina zaposlenih žena v občini Tabor ima tako urejene družinske razmere, da lahko prosti čas uporabijo za razvedrilo ali za družbeno delo. Med njimi so večidel srednje in visoko strokovno usposobljene delavke, torej tiste, ki imajo večje osebne dohodke.

ŽENE TUDI NA ODGOVORNEJŠA MESTA

V prihodnje kaže ženam v večji meri kot doslej omogočiti, da se strokovno izpopolnjujejo. Na odgovornejših delovnih mestih se jim bodo dohodki precej povečali in »problem zaposlenih žena« bi se zmanjšal, ker bi laže plačevale pomoč v gospodinjstvu. Toda najprej bo treba razbliniti predsodek, ki marsikje še prevladuje, da so samo moški poklicani za visoko kvalificirano delo, za mojstre, tehnike... Tudi tedaj, kadar gre za enako strokovno usposobljenost, ima marsikje moški — kdo bi vedel, zakaj — prednost pred žensko. V javni upravi je razmerje med zaposlenimi ženami in moškimi približno 50% : 50%, na vodilnih mestih pa žena skorajda ni. Še veliko slabše so razmere v gostinstvu in trgovini.

STANOVANJA NISO VSE

Strokovno izobraževanje žena pa ni edina naloga, ki naj bi jo reševali predvsem delovni kolektivi, njihovi samoupravni organi in sindikalne organizacije. Gre tudi za konkretno pomoč zunaj tovarne. Graditi stanovanja še ne pomeni reševati problem zaposlenih žena. En sam primer: Tovarna volnenih in vigozne izdelkov ter Predilnica in tkalnica sta zgradili dva stanovanjska bloka, a v nobenem nista uredili prostorov za otroško varstvo med odsotnostjo staršev. Obe tovarni pa zaposlujeta več kot 85% žensk. Takih in podobnih primerov je še veliko.

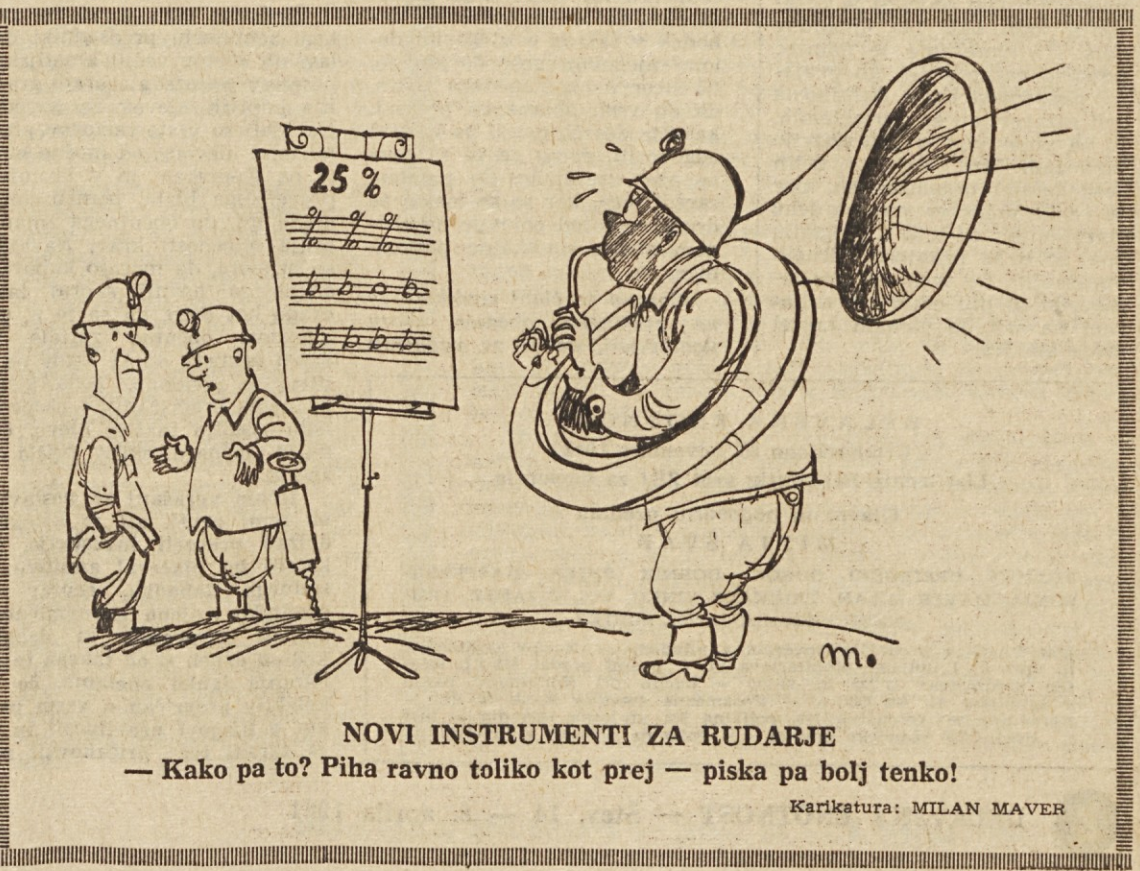
STANOVANJSKE SKUPNOSTI DRŽE ROKE KRIŽEM

Problemi zaposlenih žena pa so tudi problemi občine in stanovanjske skupnosti. O tem so začeli na Taboru čepav razmeroma kasno, razmišljati. Skupno je v tej občini 4500 otrok, starih od 3 do 7 let, v varstvenih ustanovah pa jih je le 8 odstotkov, ker je za druge zmanjkalo prostora. Za pomoč v gospodinjstvu skrbijo samo štirje servisi.

Sicer pa stanovanjske skupnosti nimajo niti pregleda nad številom zaposlenih žena, ne vedo, koliko jih dela ponoči, koliko jih ima deljen delovni čas, koliko se jih po rednem delu ukvarja še z gospodinjstvom, skratka, ne vedo nič o potrebah zaposlenih žena. In vendar bi se dalo prav v stanovanjskih skupnostih z razmeroma skromnimi sredstvi urediti prenekatero vprašanje zaposlenih družin. Ne gre za to, da bi za žene

organizirali neke vrste socialno pomoč. Dolžni pa smo jim toliko pomagati, kakor smo že rekli, da se bodo lahko nemoteno strokovno izobraževale, se usposabljalje tudi za odgovornejša delovna mesta in si tako ustvarile boljše materialne pogoje. Gospodinjski servisi in otroške varstvene ustanove so konkretna oblika takšne pomoči.

BOJAN SAMARIN

NOVI INSTRUMENTI ZA RUDARJE

— Kako pa to? Piha ravno toliko kot prej — piska pa bolj tenko!

Karikatura: MILAN MAVER

LJUBLJANA: V gospodarskih organizacijah na področju ljubljanskega okraja so v zadnjih dneh začeli s temeljitimi razpravami o novih gospodarskih predpisih. V večini primerov obravnavajo položaj s perspektivnega stališča, kar je zelo pozitivno. Precej negotovanja v kolektivi je vzbudila uvedba prispevka od izrednega dohodka. Z njim so prizadeti zlasti rudniki. Le-ti imajo v Sloveniji v primerjavi z drugimi jugoslovanskimi rudniki sorazmerno visoko produktivnost ter s tem tudi višje povprečne osebne dohodke. V precej težavnem položaju se nahaja Rudnik Zagorje. Njegov položaj otežuje še nesreča, ki je pretekli mesec zadela rudnik. Zaradi te nesreče je produktivnost v mesecu močno padla ter bo trajalo najmanj dva do tri mesece, da bodo prišli spet na normalno stopnjo produktivnosti.

Okrajni sindikalni svet Ljubljane je v zvezi z razpravami v kolektivih o novih gospodarskih instrumentih ugotovil, da v vseh tistih gospodarskih organizacijah, katerim novi instrumenti prinašajo večja sredstva, o tem s kolektivom zelo malo razpravljajo. OSS sodi, da to ni prav, kajti ob taki rezerviranosti ne bo mogoče doseči cilja, ki jih ti instrumenti imajo, to je, da bi tudi v teh gospodarskih organizacijah začeli delati za še boljše gospodarjenje.

V večini gospodarskih organizacij se zelo intenzivno pripravljajo oziroma že sprejemajo nove pravilnike o delitvi osebnih dohodkov. Vendar se pri tem še vse preveč zgubljajo v razpravah okrog tarifnih postavk, manj pozornosti pa posvečajo izpolnjevanju že obstoječih meril za ugotavljanje osebnih dohodkov posameznikov. Še vedno se čutijo tudi tendence za centralnim urejanjem problematike nagrajevanja, čeprav imajo v marsikaterem podjetju že organizacijsko izpeljane ekonomske enote.

KAMNIK: V Kamniku se po nekaterih gospodarskih družbenih organizacijah precej govori o tem, kako nepravilno visoke osebne dohodke prejemajo zaposleni v Tovarni kovanega orožja Kamnik. Občinski sindikalni svet se je za zadevo zanimal ter ugotovil, da so v tem podjetju v drugi polovici lanskega leta izdelali zelo preprost in stimulativni sistem nagrajevanja, po katerem je vsak delavec nagrajen od višine proizvodnje, ki jo ustvari ter od višine doseženega dohodka oziroma od zniževanja lastne cene. Z uveljavitvijo tega sistema je produktivnost v podjetju zelo narasla. Tako so v letošnjem prvem četrtletju dosegli ob istem številu zaposlenih za 54% večjo realizacijo kot v istem obdobju lanskega leta, osebni dohodki so se povečali za približno 40%, skladi pa za 291%. Ti podatki kažejo, da so izplačani osebni dohodki upravičeni, ker so izključno odvisni od dosežene proizvodnje vsakega posameznika in doseženega dohodka v kolektivu kot celoti.

NOVO MESTO: Konec marca je bila v Novem mestu seja plenuma Okrajnega sindikalnega sveta, na kateri so med drugim razpravljali o uvajanju novega gospodarskega sistema. Ugotovili so, da je na njihovem področju zelo resno vprašanje Rudnika Senova, ki bo — če hoče obdržati enake osebne dohodke — imel po izračunih 40 milijonov primanjkljaja. Naslednji problem v tem rudniku je vprašanje, kam dati 140 invalidov dela. To vprašanje je namreč posebno važno sedaj, ko uvajamo ekonomske enote. Dalje so na seji razpravljali še v problemih, ki se pojavljajo s podražitvijo prevoznih tarif zlasti v tistih gospodarskih organizacijah, kjer se veliko delavcev vozi na delo. Razpravljali so tudi o dvigovanju cen in o še nekaterih drugih vprašanjih. Od vseh teh problemov, ki so bili odprti in nakazani na seji, je plenum zavzel svoje stališče.

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942

List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo

Glavni in odgovorni urednik

MITJA ŠVAB

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER, GASPERSIĆ SONJA, MAVER MILAN, TRINKAUS VINKO, VOLJC JANEZ. TEHNIČNI UREDNIK JANEZ SUSTER

List izhaja v uredniški povezavi s »Radom« — Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2. poštni predal 313-VI. telefon uredništva: 33-722 in 30-672 — Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 600-705/1 83 — Posamezna številka stane 20 din — Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — List tiska CJP »Ljudska pravica« — Poština plačana v gotovini

Odprti hlevi so na zadržnih in državnih posestvih vse bolj pogosti. Strokovnjaki se zanje navdušujejo, proizvajalci pa jih kritizirajo. Kdo ima prav? Slika je z zadržnega posestva Ihan

OB OBČNEM ZBORU SINDIKALNE PODRUŽNICE TOVARNE DUŠIKA V RUŠAH

Ostali so na pol poti

Uspehi delovnega kolektiva Tovarne dušika v Rušah so nedvomno veliki. V dokaz tej trditvi zadostuje že samo podatek, da je bila v minulemu letu vrednost ustvarjenega čistega dohodka skoraj 880 milijonov dinarjev, kar je za 17,8% več kot v letu 1959. Veliki pa so uspehi tega kolektiva tudi pri obnavljanju tovarne, njenem razširjanju in osvajanju novih proizvodnih postopkov. In čeprav je danes Tovarna dušika v Rušah šele na pol poti svojega razvoja, že lahko rečemo, da je eden najpomembnejših, če ne sploh najpomembnejši objekt mlade slovenske kemične industrije. K omenjenemu pa moramo dodati še res pomembne uspehe tega kolektiva pri dvigovanju življenjske ravni proizvajalcev, njihovo skrb za družbeni standard, razumevanje za težave vse neposredne okolice. In upoštevajoč vse to, je treba temu kolektivu izreči vse priznanje.

Bržčas pa je res vredno pretehtati, kar je bilo ustvarjenega v preteklosti. Ze zaradi tega, ker se v njej pogosto skriva pot v prihodnost. Zato je razumljivo, da je občni zbor sindikalne podružnice Tovarne dušika v Rušah dodobra pretresel prizadevanja kolektiva v minulemu letu. Pravilno je tudi zastavil oba osnovna problema, bistvena za ves nadaljnji razvoj tovarne, vsega kolektiva: nadaljnja decentralizacija delavskega samoupravljanja in s tem prenos odgovornosti za gospodarjenje na vsakega posameznega člana kolektiva, hkrati z dolžnostmi pa tudi pravica slehernega proizvajalca, da je njegov osebni dohodek v skladu z njegovim delom, njegovim gospodarjenjem. Ni sicer naloga občnega zbora, da do vseh potankosti pojasni, kako to doseči, moral pa bi vsaj odgovoriti, čemu se te zahteve še niso uresničile. Se posebno zaradi tega, ker so se tokrat že drugič zapored pojavile na občnem zboru sindikalne podružnice.

Ceprav so člani sindikata že na prejšnjem občnem zboru ugotavljali, da je za nadaljnji

razvoj tovarne nujno potrebna decentralizacija delavskega samoupravljanja, pa se stvari v minulemu letu niso v ničemer spremenile. Tako še vedno usmerja proizvodnjo samo centralni delavski svet. In upravni odbor je celo sklenil, da na svoja zasedanja ne bo več vabil predstavnikov sindikata. Za obratne delavske svete pa je prevladovalo mnenje, da »nimajo pravih pristojnosti.« — In pravzaprav je v tem mnenju tudi nekaj resnice, nimajo pristojnosti, ker jim jih nihče noče dati.

Tako kot ni bilo sprememb v sistemu delavskega samoupravljanja, tako jih tudi ni bilo v sistemu nagrajevanja. Plaće je krojil tarifni pravilnik, sloneč na normah in dopolnjen s premijskim pravilnikom. In nikomur se ni zdelo vredno poiskati pravičnejši način razdeljevanja osebnih dohodkov, tak način, ki bi proizvajalcu zagotavljal, da bodo njegovi dohodki res v skladu z njegovim delom, ki bi ga vzpodbujal k boljšemu gospodarjenju tako v njegovi ekonomski enoti kot v vsem podjetju.

Odgovornost za odločitev in posledice

Na področju kmetijstva nekateri organi delavskega samoupravljanja še niso dosegli potrebne samostojnosti. Družbeno usmerjanje investicij žal dostikrat zamenja dogovor nekaterih vodilnih tovarišev v občini ali okraju.

Nedavno tega so se na nekem seminarju predsedniki delavskih svetov večjih kmetijskih posestev pritoževali zaradi gradnje odprtih hlevov za govedo. Navajali so vrsto razlogov proti takšnim hlevom: od močne burje na Koprskem in v Postojni, prevleke blata, pomanjkanja stelje itd. do občutnega zmanjšanja mlečnosti krav. Navajali so primere, da morajo kupovati slamo za nastilj skoraj tako drago kot seno, da se je n. pr. mlečnost občutno znižala v enem primeru od 11 litrov na 3 litre) in podobno. Toda kljub lastnemu prepričanju o nasprotnem gradijo takšne hleve, češ da je takšna direktiva prišla od zgoraj.

Dvoje vprašanj se postavlja ob tem: prvič, ali je kolektiv dolžan prevzeti investicijo, za katero bo plačeval anuitete iz lastnega dohodka, čeprav ni prepričan v njeno ekonomičnost, ampak nasprotno, in drugič, kakšen uspeh si od takega investiranja lahko obetamo, če je kolektiv prepričan o vsem prej kot o njegovi pravilnosti in je že zaradi tega pričakovati na-

KAKO BODO V RAVENSKI ŽELEZARNI UREDILI POLOŽAJ DELOVNIH INVALIDOV IN IZČRPAH DELAVCEV?

DELAVSKA ZAVEST je odplaknila suho računarstvo

Dogodilo se je v trenutku.

Vložek, na koncu razcvetel, se je zataknil. Stroj na nasprotni strani pa je z nezmanjšano močjo »vse-saval« razžarjeni trak.

Pentlja traku se je zato vse bolj zoževala. Zataknila se je v varnostni kavelj med strojema kakor že tisočkrat doslej. Tokrat pa...

Varnostni kavelj je iztrgalo z betonskim podstavkom vred. Razžarjena pentlja železa je mlahavo zanihala po zraku. Opletla je valjarja po nogah in ta se je zrušil na tla kot izpodsekan hrast.

Zdravnik v slovenjegraški bolnišnici je zapisal:

Delovna nezgoda. Valjar Ravenske železarne J. K., star 19 let... opekline na nogah, zlom kosti...

Ta nesrečni dogodek ni bil vzrok, da so ravenški fužinarji tisti dan toliko razpravljali o delovni varnosti, o nevarnostih, o položaju delovnih invalidov in izčrpanih delavcih. Mogoče pa je prav ta dogodek znova opozoril člane kolektiva, da sta delavska solidarnost in zavest nezdržljiva s suhim računarstvom in enostranskim urejanjem tako bolečih zadev.

Ze dotlej je bilo v ravenški železarni nekaj odprtih vprašanj s tega področja. Pred letom dni so o njih razpravljali na občnem zboru sindikata in letos ob podobni priložnosti so ugotovili,

da je ostal sklep o ureditvi položaja dela manj zmognih delavcev deloma neuresničen. In letos so postajala ta odprta vprašanja vse bolj pereča. Pa ne zato, ker bi v ravenški železarni naraščale nevarnosti. Tu je nesreč manj kot v drugih železarnah. Uveljavili so namreč tako imenovano nagrajevanje po enoti proizvoda in delitvi osebnih prejemkov po ekonomskem uspehu enot in sedaj so se našli nekateri suhi računarji. Ti so videli pred seboj le finančna vprašanja in ne človeka, svojega sodelavca, ki se je izčrpal tako kot oni sami, ob težkem delu, da je bil nenehno v nevarnosti kot oni sami, nekdo pa se je primerilo, da je »razžarjeni trak koga opletel po nogah, da je drugemu liv ožgal roko, da je tretjega stisnil stroj in podobno.«

In takšni suhi računarji so že začeli sestavljati spiske svojih sodelavcev z imeni in diagnozami: P. P. ima tuberkulozo, J. J. je izčrpan, S. T. je delovni invalid. V našem obratu ne moremo na primernih delovnih mestih zaposliti 12 ljudi. Zato jih prestavite drugam. V našem obratu tehe 19 ljudi zmanjšuje gospodarski učinek ekonomske enote. Zaposlite jih v drugem oddelku.

Računarji so jih hoteli naprtiti drugim. Videli so le finančni uspeh in ničesar več. Doslej je bilo seveda lažje. Delovne invalide in starejše, že iznemogle delavce, izčrpane ob težkem delu, je vodstvo podjetja porazmestilo po posameznih obratih. Sedaj je res težko nekomu določiti, naj poišče delavcu iz drugega obrata lažje delo, ko lažjega dela pravzaprav nikjer ni in ko je od prizadevnosti in delavnosti vsakega posameznika odvisen učinek obrata oziroma ekonomske enote. Toda ali zato z njim na cesto?

Če bi iskali rešitev samo v takšnem premeščanju delavcev iz obrata v obrat, tako da bi jih naprtili drug drugemu na ra-

mena, potem ne bi mogli z vso upravičenostjo trditi, da pri nas sami upravljamo podjetje, da si prizadevamo še bolj decentralizirati samoupravljanje.

Tako mi je dejal eden izmed ravenških fužinarjev, ko je razlagal, kakšne težnje se zadnje čase pojavljajo in kako mislijo te pereče probleme poslej urediti. Sicer pa je bila to takorekoč glavna tema občnega zbora sindikalne podružnice Glavna tema pravim zato, ker je prav pri njej prišla do izražaja delavska solidarnost in zavest in ne suho računarstvo.

Če kdo, potem bomo morali biti prav mi tisti, mi člani sindikata, ki ne bomo dovolili, da bodo starejši delavci zaradi izčrpanosti pri dolgoletnem delu zaradi tega, ker kot delovni invalidi nimajo več enakih finančnih sposobnosti, zapostavljeni v slabšem položaju, kot so bili doslej ali da za njih v naši sredi ne bo več dela.

Tako je bilo rečeno na občnem zboru sindikata in namizane so bile tudi rešitve:

»Predlagam, da osnujemo pri podjetju poseben sklad in iz njega izplačujemo nadomestila tistim, ki so s svojimi žili gradili našo tovarno...«

»Predlagam, da osnujemo takšen sklad pri ekonomskih enotah in iz njega izplačujemo nadomestila delovnim invalidom in izčrpanim delavcem, da ne bodo prikrajšani pri svojih prejemkih...«

In k tema dvema praktičnima rešitvama so bili nanizani še drugi predlogi.

Dogodilo se bo, da bo na delovnem mestu odveč ne samo tisti, ki je manj izčrpan ali ki je delovni invalid, temveč tudi zdrav delavec. Zato razmišljamo že sedaj o snovanju grup na posamezna investicijska dela. Na primer: za montažo naprav v novi valjarni in bodoči kovarnici, za montažo naprav elektro peči in podobno.

Mislimo tudi na prekvalfikacijo naših sodelavcev. Toda naš izobraževalni center te nam ne bo mogel opraviti, če ne bomo obratili delali z roko v roki z izobraževalnim centrom...

To je bilo nekaj konkretnih predlogov, kako urediti položaj izčrpanih delavcev in delovnih invalidov v ravenški železarni. Če se do večerja še nekateri suhi računarji sestavljali spiske, ki so odveč, koga naj premešče na drugo delovno mesto, so danes rešitve na dlani. Le uresničiti jih bo treba. Občni zbor je pokazal, da sta delavska solidarnost in zavest odplaknili suho računarstvo.

S tem se skupnost nikakor ni odrekla usmerjanju gospodarstva. Toda to usmerjanje ni administrativno, ampak se odvija v ekonomskih okvirih: z družbenim planom, z zainteresiranjem kolektivov za določene investicije z davčnimi olajšavami, s kreditno politiko, z olajšavami pri odplačilu anuitet itd. Tako se kolektiv odloči za neko investicijo na podlagi lastnega ekonomskega računa.

Element demokratičnosti pa ni pomemben samo v odnosu do zunanjih činiteljev. Prav tako, če ne še bolj, je aktualen v odnosih znotraj kolektiva. Kolektiv, ki ni sodeloval pri sprejemanju investicijskih planov oz. določanju proizvodne politike sploh, se ob pojavih negativnih posledic napačne politike kaj rad postavi v mezdni položaj: obtožuje upravo podjetja, obtožuje zunanje činitelje, obtožuje gospodarski sistem itd. in od njih zahteva rešitev. Ob »zainterviranju« takšen kolektiv ne povzame zaključka, da je »zainterviranost« pravzaprav rezultat premajhne družbeno-politične aktivnosti kolektiva in je zaradi tega potrebno prevzeti tudi nastale posledice, ampak se obrne na skupnost in zahteva rešitev v širšem družbenem okviru (odpis kreditov, podaljšanje anuitet itd.). Včasih so to zavestne taktične poteze posameznih pod-

jetij, ki gredo zavestno v široko investicije ob upanju, da jim bo skupnost naposled le morala pomagati; v glavnem pa gre za to, da za mnogimi gospodarskimi načrti ne stoji kolektivna odgovornost, če ne že celotnega delovnega kolektiva pa vsaj samoupravnih organov. Potrebno je mnogo doslednejše kot doslej združiti odgovornost za odločitev in posledice, in sicer tako da bo kolektiv, ki je oziroma moral biti odgovoren za odločitev, nosil posledice tudi iz takšne odločitve nastale posledice (n. pr. če se jim zaradi prevzetih anuitet za določen čas zmanjšajo osebni dohodki, če morajo zaradi tega odpustiti nekaj zaposlenih itd.).

Temu pa seveda očitno nasprotuje odločanje o investicijskih mimo kolektiva in posredni volji kolektiva, bodisi s strani uprave podjetja bodisi s strani zunanjih činiteljev.

Popravek

V zadnji številki našega lista je prišlo v članku »Kako postati invalide« do pomote. Priloge četrtega odstavka se pravilno glasi: Tak način zaposlovanja invalidov bržkone ne bi bil najboljši, ne pa najslabši.

ISKRA-bodoči kombinat

Na seji občinskega ljudskega odbora v Kranju so te dni razpravljali o nadaljnjem razvoju elektroindustrije, ki ima od vseh industrijskih dejavnosti v kranjski občini največ perspektiv. Bodoči kombinat elektroindustrije bo imel 16.693 zaposlenih, 164.000 kvadratnih metrov tovarniških površin in 79 milijard bruto produkta letno. Da bi pridobili delovno silo, bo potrebno ukiniti nekatera industrijska podjetja, ki nimajo jasnih perspektiv razvoja. S prekvalifikacijo bodo te proizvajalce usmerili v take industrijske panoge, kjer jim bo zaradi specializacije proizvodnje in dobre organizacije dela zagotovljen boljši zaslužek.

Tovarna Iskra je v zadnjih desetih letih doživela velik gospodarski razvoj. Od 960 milijonov bruto produkta v letu 1950 je vrednost proizvodnje dosegla 1960. leta že 10 milijard dinarjev. V zadnjih treh letih je Iskra podvojila proizvodnjo. Te uspehe je podjetje uspelo doseči predvsem s iskanjem notranjih rezerv. Hiter razvoj podjetja in vedno večja zahtevnost trga pa sta narekovala korenite spremembe tudi v organizaciji in specializaciji podjetja. V matičnem podjetju v Kranju ni bilo več mogoče obvladati številnih delovnih operacij, ki se zelo hitro menjajo. Zato je podjetje napravilo desetletni perspektivni načrt razvoja, v katerem je predvidelo, da bo proizvodnja leta 1971 dosegla 47 in pol milijarde prometa. Ker pa so se zavedali, da

tega programa podjetje v Kranju samo ne bi moglo izvršiti, so predvideli, da bodo nekatere delovne operacije prenesli na obrate v Lipnici, Otočah, Šempetru in Novem mestu. Obenem je DS v podjetju tudi predlagal, da bi osnovali poslovno združenje za avtomatizacijo, z namenom, da bi konsolidirali elektroindustrijo v Sloveniji in seznanili gospodarske organizacije in širšo javnost z avtomatizacijo. Podjetje je napravilo nekaj resnih korakov v tej smeri, ki so močno vplivali na notranje stanje v proizvodnji. Tako je podjetje ugotovilo, da je za uvažanje avtomatizacije v gospodarskih organizacijah potrebno izvršiti več predpriprav, predvsem pa dobro organizacijo podjetja, stabilnost trga in surovinsko bazo.

Nekatera elektroindustrijska

podjetja v Sloveniji pa so kmalu prišla do zaključka, da bi bilo koristno pripojiti se k Iskri. Najprej se je za ta korak odločila Industrija za elektrozveze v Ljubljani, pozneje pa še Telekomunikacije, Elektrosignal in Tela. Tako je Iskra prešla na novo organizacijsko obliko, ki bo osnova bodočemu kombinatu elektroindustrije.

Predvideno je, da bo kombinat elektroindustrije zavzel 164 tisoč kv. metrov tovarniških površin. Imel bo 16.693 zaposlenih, vrednost proizvodnje vseh obratov pa bo znašala 79 milijard dinarjev. Prednost združevanja je predvsem v tem, da bo podjetje z specializacijo in dobro organizacijo dela proizvajalcem zagotovilo dober zaslužek.

Vse operative funkcije bodo prenesene na proizvodne organizme. Razen sredstev, ki jih bodo organizacije združevale, za potrebne investicije, bodo vsa sredstva delili tam, kjer bodo ustvarjena, to je v obratih. V tem velikem kombinatu bodo združena vsa dosedanja podjetja elektroindustrije, nekatere organizacijske enote pa bo potrebno še zgraditi. Tako predvidevajo, da bo potrebno v Kranju zgraditi še 11.000 kv. metrov tovarniških površin na dvorišču dosedanjega podjetja, ni pa še povsem določeno, ali bo možno obdržati v Kranju obrat telefonije, ki naj bi zavzel 14.800 m²

tovarniške površine. V zvezi s tem nastopi namreč vrsta problemov, kot so delovna sila, komunalne potrebe, prostor in ne nazadnje vprašanje investicij. Iskra sama namreč vsega tega nikakor ne bo zmogla.

Ze dosedanje razprave v občinskem merilu so pokazale, da bi se tudi ti problemi dali rešiti. Tako bi problem prostora in delovne sile začeli reševati na ta način, da bi ukiniti nekatera industrijska podjetja, ki nimajo jasnih perspektiv razvoja. Vsekakor je treba pozdraviti to, da so odborniki občinskega ljudskega odbora, pa tudi nekatere družbene in politične organizacije povsem odkrito začeli razpravljati o nadaljnjem razvoju industrije v kranjski komuni. Zakaj bi še naprej dopuščali, da bi proizvajalci v nekaterih podjetjih, ki komaj životarijo, ostali v popolnoma neenakem položaju s proizvajalci v tistih podjetjih, kjer jim zaradi ekonomičnosti proizvodnje lahko zagotovijo boljši zaslužek. Nekatera podjetja že nekaj let le životarijo in bi bilo zato treba dobro premisliti, preden bi se odločili za investiranje teh podjetij. Tako je na primer »Zvezda«, kemična čistilnica in barvarna, zašla v komaj rešljiv položaj. Če bi hoteli rešiti situacijo, bi morali porabiti precejšnje investicije, ki bi poleg tega morale biti enkratne. V Zimopreji v Stražišču je organizacija dela taka, da nujno zahteva reorganizacijo. Problematična so tudi nekatera druga podjetja, tako Špič, Puškarna, tovarna Oven, ki je prenehala s proizvodnjo mila in je sedanje stanje tako, da se bo morala seliti iz mesta, dalje Roleta, za katero predvidevajo združitve z LIP Predvdor in so predstavniki podjetja že sami spoznali prednosti te združitve.

V vseh teh podjetjih bo posebna komisija, ki jo je sestavil občinski ljudski odbor, ponovno proučila stanje, in ugotovila, kakšne so možnosti za razvoj teh podjetij. Seveda bodo morali pri odločitvah sodelovati tudi člani teh kolektivov. Če bo potrebno, bodo proizvajalce omenjenih podjetij preusmerjali v elektroindustrijo in v nekatere druge panoge industrije, za katere se je že doslej pokazalo, da imajo določene prednosti, to sta tekstilna in gumarska industrija.

T. M.

Tovarna Iskra je med prvimi podjetji, ki skušajo razširiti avtomatizirano proizvodnjo. Delavka na sliki je ob avtomatiziranem stroju nasmejana: lažje delo z večjim učinkom

SKUPŠČINSKI POROČEVALEC

Zvezna ljudska skupščina, ki se bo sestala v torek, dne 18. aprila, bo obravnavala poročilo o delu zveznega izvršnega sveta v letu 1960 in predlog temeljnega zakona o gozdovih. Razen tega pa bo obravnavala tudi predloge za spremembo nekaterih predpisov s področja gospodarstva. S temi spremembami bo pravzaprav dosežena vskladitev z novimi predpisi o razdelitvi dohodka. Predvideno je, da bo skupščina obravnavala tudi predlog odloka o regresu gospodarskim organizacijam prometa v zvezi z voznimi olajšavami v prevozu.

● Zvezni izvršni svet je na zadnji seji sprejel več odlokov in sprememb k posameznim uredbam. S spremenjeno uredbo o trgovinski dejavnosti ter trgovskih podjetjih in obratih lahko sveti okrajnih ljudskih odborov za blagovni promet dovolijo kmetijski zadrugi, da kupuje kmetijske pridelke od zasebnih kmetovalcev tudi na področju druge kmetijske zadruge, vendar na ozemlju istega okraja. Prav tako je omogočeno s to uredbo podjetjem za preskrbo, da lahko prodajajo blago tudi drugim trgovskim podjetjem na debelo. Zato, da ne bi zanemarile preskrbovanje določenega področja, pa je ta pravica omejena s tem, da lahko podjetja za preskrbo prodajajo drugim trgovskim podjetjem na debelo blago samo po nabavni ceni, zvišani za prevozne stroške.

Doslej se je pogostokrat dogajalo, da posamezne kmetijske zadruge niso bile dovolj opremljene za odkup vseh kmetijskih pridelkov na svojem območju in tako so le-ti propadali. S temi spremembami bo preprečeno propadanje kmetijskih pridelkov, kar pomeni, da bo lahko trg na določenem območju bolje založen.

● Z odlokom, ki ga je sprejel Zvezni izvršni svet o uporabi sredstev splošnega investicijskega sklada za leto 1961, bo omogočeno, da si bodo gradbena podjetja nakupila potrebno opremo. Za mehanizacijo gradbenih podjetij, vseh tistih nakup opreme za graditve hidroelektrarn, je namenjenih iz tega sklada 7 milijard dinarjev. To je zelo pomembno, kajti gradbeništvo je še premalo opremljeno z raznimi sodobnimi stroji in napravami in zato marsikdaj ne zmore opraviti vseh nalog. Boljša opremljenost z mehanizacijo pa bo nedvomno tudi vplivala na rast produktivnosti v tej panogi.

● Zvezni izvršni svet je izdal uredbo o zneskih zajamčenih osebnih dohodkov in minimalnih osebnih dohodkov delavcev v gospodarski organizaciji.

Zajamčeni osebni dohodki so samo instrument, na osnovi katerega je moč izračunati znesek, ki naj ga dobi gospodarska organizacija iz skupnega rezervnega sklada gospodarskih organizacij komun, seveda v tistem primeru, če sama nima več sredstev v svojih skladih za izplačilo osebnih dohodkov. To pomeni, da so osebni dohodki zdaj zajamčeni vsemu delovnemu kolektivu, ne pa neposredno posamezniku. Celotni znesek zajamčenih osebnih dohodkov razdeli v takšnem primeru na delavce delovni kolektiv.

Minimalni osebni dohodek pa je znesek, ki ga mora vsakemu primeru dobiti delavec, če je v delovnem razmerju v gospodarski organizaciji.

Višina zajamčenega osebnega dohodka bo določena po štirih skupinah, v katere bodo razvrščene gospodarske organizacije po dejavnosti. V prvi skupini znašajo zajamčeni osebni dohodki bruto 14.300 dinarjev mesečno ali 69 dinarjev na uro. V drugi skupini bruto 16.000 ali 76 dinarjev na uro, v tretji 17.500 ali 84 dinarjev na uro, v četrti bruto 19.000 oziroma 91 dinarjev na uro.

Minimalni osebni dohodek je določen v kosmatem znesku 9500 dinarjev mesečno oziroma 43 dinarjev na uro.

Občinski ljudski odbori bodo lahko za posamezna podjetja ali skupine gospodarskih organizacij na svojem področju zvišali ali znižali zneske zajamčenih osebnih dohodkov do 20 odstotkov.

● Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije je na zadnji seji med drugim sprejel tole priporočilo gospodarskim organizacijam, zavodom in državnim organom: Zaradi posebnega pomena letošnjega praznovanja 1. maja, naj bi izjemoma delali v podjetjih, zavodih itd. v nedeljo, dne 30. aprila, zato pa bi bil tedenski oddih v sredo, dne 3. maja.

● Državni sekretariat za finance je pojasnil, da lahko gospodarske organizacije dajejo iz sredstev sklada skupne potrošnje dotacije svojim sindikalnim podružnicam ter športnim in podobnim organizacijam. O dajanju teh dotacij izda odlok najvišji organ upravljanja, če meni, da je to v skladu s potrebami gospodarske organizacije in njenega delovnega kolektiva. Sindikalne, športne ali druge organizacije pa teh sredstev ne morejo uporabljati za osebne dohodke delavcev in uslužbencev.

KEMOFARMACIJA MED SCILO IN KARIBDO

Trgovci ali distributerji?

Po firmi je Kemofarmacija trgovsko podjetje in celo republiški monopolist v posredovanju domačih in uvoženih zdravil. V njenem poslovanju pa marsikaj ne diši po trgovini. Kateri trgovci se zavestno zalaga z nekurantno, lahko kvarljivo robo? In kdo od njih se sprijazni s tem, da vede dražje plača blago kakor kupec, ki mu je namenjeno? Kemofarmacija je torej le na pol trgovsko podjetje, lahko bi pa bila v celoti, če...

Dan za dnevno razvažajo šoterji ljubljanske Kemofarmacije polne kamione zdravil in druge farmacevtskega materiala našim bolnišnicam in lekarnam. Vsaj dvakrat tedensko so v Mariboru, Celju, Savinjski dolini, ker lekarnar iz znanih razlogov ne marajo velikih zalog, Lani so skupaj z železnico razvozili za tri milijarde pošiljk, v skladih Kemofarmacije pa se je do konca leta nabralo komaj šest milijonov dinarjev. En sam nov kamion bi podjetju izpraznil blagajno.

NE TIČ NE MIŠ

Če bi se šli v Kemofarmaciji samo trgovce, bi bil njihov finančni rezultat čisto drugačen. Nabavljali bi dobro idočo blago, ga čimprej razpečali in denar bi se jim hitro obračal, k čemur jih novi gospodarski instrumenti naravnost silijo. Toda kaj bi rekli zdravstveni delavci, če bi na primer razmerna majhne količine uvoženih zdravil razprodali dvema ali pa trem naročnikom (in to ne bi bila velika umetnost!), vse druge pa pustili na cedilu? Ali če ne bi imeli na zalogi insulina, ki jim ne prinaša drugega kakor — čisto izgubo, in seruma ob izbruhu kake epidemije.

Zahteve zdravstva se torej bijejo z zahtevami dobrega gospodarjenja in med to Scilo in Karibdo Kemofarmacija težko krmari.

NAJOSTREJŠA ČER: PREDPISANE CENE

Javna tajnost je, da se naše tovarne zdravil lotevajo najdonosejše proizvodnje. Brž ko prodaja kakega zdravila obtiči, ga prenehajo izdelovati. In tega jim nihče ne more preprečiti. Grosisti pa morajo zalagati lekarnar in bolnišnice z vsemi zdravili, naj so zanje donosna ali ne. Razen tega tovarne zdravil (v kratkem se jim bodo pridružile še lekarnar) samostojno določajo cene svojim izdelkom, medtem ko jih morajo grosisti prodajati po predpisanih cenah, ki so pri nekaterih artiklih precej nižje od proizvodnih.

Če gre za manj pomembne surovine, ki jih lekarnar lahko dobi neposredno od proizvajalcev, se grosisti še nekoliko izognejo zgubi. Pač opustijo preprodajo. Glicerina nobena tovarna ne prodaja več izpod 1800 dinarjev, plafonirana lekarniška cena pa znaša 1200 dinarjev, kdo bi se ubadal k takšno trgovino? Podobno je z rumenim voskom, raznimi čaji itd.

Pri zdravilih je pa druga pesem. Tu grosisti ne smejo naročnikov pustiti na cedilu, pa naj so predpisane prodajne cene tudi nižje od nabavnih (encynorm, morfij) in naj je prodajni riziko še tako velik. Kaj bi pa počela zdravstvena služba brez zdravil?

DRUGA ČER: MILIJONSKI ODPISI

Z odpisovanjem zdravil, ki jim je potekla doba uporabnosti, izgube v Kemofarmaciji letno teže sto tisoče, čeprav so se založili z njimi tudi zato, da bi vsakogar izmed nas zavarovali pred raznimi epidemičnimi boleznimi. Ali ni to breme, ki jim ga nalagamo, vendarle preveliko? Z nekurantnim blagom si vežejo obratna sredstva, vsake toliko časa morajo vskladiščena zdravila laboratorijsko pregledovati, da ugotove, če se niso morda pokvarila in te analize niso zastoj! končno pa morajo sami pokriti še škodo, ki nastane z odpisovanjem zdravil. Nič čudnega, če so lani ustvarili samo šest milijonov skladov ob trimilijardnem prometu.

KOLEKTIV SE UPIRA

Predpisane cene se ob novi delitvi dohodka anahronistične. Če manufakturstom sproščam roke pri marži, čeprav so njihovo blago ne kvari, čemu bi jih posredovalcem zdravil vezali? Iz strahu, da bi zaradi svojega monopolnega položaja v republiki preveč »navijali« cene? V Kemofarmaciji menijo, da jim to ne bi uspelo, ker bi jim lekarnar in bolnišnice stopile na prste. Poiskale bi si solidnejšega nabavitelja v drugi republiki, zakaj plačniki lekarniških uslug — zavodi za socialno zavarovanje — bodo sklepali pogodbe s tistimi lekarnami, ki bodo najcenejše.

Zahteva kolektiva po sprostitvi marž je skromna. Upravičeno bi zahtevali še več. Zakaj bi sami pokrivali deficite, ki nastajajo z odpisi zdravil, nabavljenih v našo skupno varnost, kakor so na primer razni serumi? V sedanjem gospodarskem položaju tega podjetja je ta žrtev nevzdržna. Tudi Kemofarmacija je dolžna skrbeti za višji življenjski standard svojih ljudi, za primerna stanovanja, letni oddih ipd., za vse to pa kolektivu zmanjka denarja, ker iz objektivnih razlogov ne more poslovljati gospodarno.

Čeprav bi jim marže sprostili in povrnili škodo, nastalo z

odpisi, bi bila Kemofarmacija še vedno na slabšem kakor drugi trgovci. Kdo sprašuje uvoznike pralnih strojev, sesalnikov za prah itd., komu so jih prodali? Kemofarmacija pa mora pri deficitarnih uvoženih zdravilih poslovati kot distributer in jih deliti po razdelilniku, da ja ne bi bil kdo prikrajšan. Tuja zdravila namreč ne prihajajo redno. Toda o premajhni devizni kvoti, neenakomernem in nerednem dodeljevanju deviz ter zapletljajih v zvezi s tem kdaj prihodnjič.

OSEBNI DOHODEK je odvisen od vrste činiteljev

(Nadaljevanje s 1. strani)

opozarjale, da je s tem sicer dana določena spodbuda za povečanje proizvodnje, izboljšanje kakovosti izdelkov in končno tudi povečanje izplačila. Vendar so sodili, da s tem še niso opoštevani drugi činitelji, ki naj vplivajo na znižanje poslovnih stroškov, racionalnejše izkoriščanje surovin, energije, pomožnega materiala ter osnovnih in obratnih sredstev sploh. Zato, da bi te činitelje, pomembne za čim boljše gospodarjenje, uveljavili pri oblikovanju in razdeljevanju osebnega dohodka, so se odločili, da je osebni dohodek, ugotovljen na podlagi delovnega učinka posameznika, le mesečni predjudem. Končni obračun za posameznika je odvisen od gospodarskega uspeha ekonomske enote. Dohodek ekonomske enote predstavlja namreč razliko med vrednostjo realizacije in ugotovljenimi poslovnimi stroški, to je seštevek prodanega in zaračunanega blaga oziroma storitev drugim ekonomskim enotam.

To je seveda le skop povzetek načela, ki so ga uveljavili s pravilnikom o ugotavljanju in delitvi osebnega dohodka po ekonomskem učinku. Toda že to nam pove, da je spodbuden interes vsakega posameznika, da dela sam kar najbolje in da se obenem zanima, kako naraščajo ali padajo poslovni stroški v ekonomski enoti, kako varčujejo ali razmetavajo z materialom, kako so bolj ali manj izkoriščeni stroji in naprave in podobno.

KAKŠNE SO PRISTOJNOSTI KOLEKTIVOV ENOT?

In za zaključek k tem ugotovitvam še beseda o pristojnostih samoupravnih organov in kolektivov ekonomskih enot. V minulem letu so imeli v ravninski železnici osnovanih šest ekonomskih enot. Letos jih je že devet. Toda kolektivni obratov sedaj združenih v eni eko-

nomski enoti, terjajo samostojnost. Ne gre namreč samo za obračunavanje osebnega dohodka v okviru ekonomske enote, temveč za precej večje pristojnosti.

Kolektivi ozir. samoupravni organi ekonomskih enot namreč:

— sprejemajo proizvodne plane v okviru plana podjetja, samostojno odločajo o delitvi osebnih dohodkov, odločajo o razdeljevanju oziroma uporabi sredstev za sklade (za sedaj o 10 odstotkih sredstev), razdeljevanju HTZ nagrad (v ravninski železnici sodijo, da je prav to vplivalo na zmanjšanje nezgod, saj je v vsej črni metalurgiji pri nas prav v tem podjetju najmanj nezgod), odločajo o sprejemanju in odpustitvi delovne sile.

Ze samo te pristojnosti in pravice kolektivov ekonomskih enot povedo, da gre za decentralizacijo samoupravljanja, da pridobivajo kolektivi nove in nove pravice in seveda hkrati vse večje dolžnosti.

Razprave ob sprejemanju omenjenih dveh pravilnikov opozarjajo, da si prizadevajo v ravninski železnici še tudi vnaprej čim smotnejše gospodariti in prepuščati vse več in več pravic kolektivom obratov in bodočim novim ekonomskim enotam. Gre namreč za to, da bi še posebej ugotavljali uspehe ali morebitne neuspehe prometa, strojnega in elektromonta, gradbenega oddelka, skratka vseh tistih sestavnih delov, ki vsak po svoje vplivajo na celovito rast podjetja, na večjo produktivnost in večji dohodek. Ta usmeritev k vse večji decentralizaciji samoupravljanja in še k čim smotnejšemu gospodarjenju ter pravilnejšemu oblikovanju in delitvi osebnih dohodkov pa nam zagotavlja, da v ravninski železnici vzpostavljajo napredne notranje odnose delitve.

PETER DORNIK

Servisna kalkulacija

Nedavno sem v Kragujevcu prevzel za prijatelja iz Ljubljane avto Fiat-600. Proti servisu sem hotel opraviti v Zagrebu. Bilo je v soboto opoldne. V zagrebskem servisu »Zastava« so mi rekli, da avtomobila ne morejo prevzeti, ker je treba za prvi servis šest delovnih ur. Nadaljeval sem pot do Ljubljane. V ljubljanskem servisu so bili prijazni; obljubili so, da bodo avto čimprej uredili, takole v doh ali treh urah. Domnevam, da je trajal tehnični pregled za menjavo olja približno poldrugo uro. Potem pranje voza kake pol ure. Proti servisu »Fiča« je bil zares nagel, pa tudi dober. To je treba poudariti. Vendar — po naključju sem vrgel oči na delovni nalog, na katerem

je bilo zapisano, da je servis trajal šest ur. Takšen delovni čas določa tudi kragujevska tovarna. Res je, uporabnik servisa nič ne plača, vendar se vsiljuje vprašanje, ali je cena brezplačnih pregledov avtomobila v servisih obračunana v ceno fiče. Nekdo mora plačati tudi tiste ure za pregled avtomobila, ki so opisane v delovni nalog, čeprav jih ni nihče opravil. Nekdo torej plača, nekdo pa ima eno, dve ali morda celo tri delovne ure plačane brez dela.

RAZUMEVANJE

Trinajst let dela v podjetju, vselej je bil priden in discipliniran delavec. Zato jih je toliko bolj začudilo, kar je storil pred dnevi.

Vzrok je bila malenkost. Obratovodja je mimogrede nekaj omenil, kaj naj bi ta delavec še naredil. Odgovorilo pa mu je zmerjanje, polno žaljivk in tudi psok. »Njemu, ki že toliko let dela v tovarni,« je povedal, »nihče ne bo pameti solil. Najmanj pa en tak...«

Njegovi sodelavci so se spogledali. Se mu je zmešalo, ali kaj mu je? Tako se je vpraševal tudi obratovodja, ki je — prepričan, da ima prav — takoj napisal predlog za disciplinsko kaznovanje.

Potem so sklicali sestanek. Nanj so povabili delavca, obratovodjo, socialnega delavca, zdravnika in še nekaj članov kolektiva, ki so bili priče tega neljubega dogodka. Kmalu je bilo očitno, zakaj se je sicer discipliniran delavec pokazal v tako neokladnji luči.

To so že vedeli v podjetju, da je bil ves čas zelo, zelo priden, da je delal za tri, kot pravimo. Vedeli so tudi, da si zida svojo hišo in da ima hudo bolno ženo. Nikomur pa se delavec ni potožil, da je zaradi naporenega dela v tovarni in potem pri gradnji svojega doma do kraja izmučen, da se je zavoljo domačih skrbi in ženske bolezni zaprl vase. Izmučen kot je, pa postaja ose bolj občutljiva, razdražljiva. Obžaluje svoje besede, vendar reče: »Enkrat sem moral povedati, kaj mislim!«

Ceprav je na tak način zaključil svojo izpoved, so ga vendar razumeli. Obratovodja je umaknil obtožnico, ker je videl, da je delavec, ki ga je žalil, res hudo bolan. Tega delavca bodo zdaj poslali na daljše preventivno okrevanje. Potem ga bodo premestili na lažje delovno mesto. Montiral bo nove stroje v novem obratu, kjer naj bi — ko bo končal tečaj za prekvalifikacijo — tudi sam delal. Delal v obratu, ki ga bo poznal bolje kot kdor koli drug. Tak način pomoči bo zanj najboljši.

H KRONIKI TEGA TEDNA SO PRISPEVALI:

1. AVTOSERVIS, PRESERNOVA 42 — Relja Atanasijević
2. CINKARNA CELJE — Milan Govekar

Prvo pomladansko sonce je privabilo na plano slikarja. Ga bo med občudovalci kdo nasledil?

PREVENTIVNO OKREVANJE NA RAČUN LETNEGA ODDIHA JE IZGOVOR UTEMELJEN?

Upravičeno se v Kartonažni tovarni bijejo na prsi, da lepo skrbijo za bolnike. V najsodobnejše opremljene obratni ambulanti, za katero so žrtvovali celih pet milijonov dinarjev, jih zdravijo tako rekoč po tekočem traku. Patronažna sestra pa redno obiskuje samce, ki jih bolezen za dalj časa priklene na posteljo.

Za preventivno okrevanje pa nimajo pravega posluha. Delavce pustijo na okrepilni oddih, vzamejo jim pa redni letni oddih, če ga niso že prej izkoristili. Lahko bi jim seveda dali izredni plačani dopust za tiste dni, ko jih zavod za socialno zavarovanje pošlje k morju ali v hribe, pa se jim zdi škoda denarja, če bi jim dali neplačani dopust, bi pa delavci godli, ker bi ostali ta čas brez fičnika.)

Prizadeti kakopak niso zadovoljni. Preventivno okrevanje je organizirano pred in po letoviški sezoni, razen tega je običajno vezano na določene kraje in domove! Se pravi, da jih »zaščita pred boleznijo« pripravi ob letni oddih in še prisili, da se krepijo takrat, kadar določi zavod za socialno zavarovanje. Tako so na slabšem kakor drugi delavci, ki gredo letovat, kamor hočejo in kadar hočejo.

Ne mislite, da samoupravni organi tega ne vedo. Znano jim je tudi, da v mnogih kolektivih

bolj človeško ravna s slabotnimi delavci: plačajo jim izredni dopust za preventivno okrevanje, da gredo potem še z družino na redni letni oddih.

Letos je upravni odbor Kartonažne tovarne štirikrat razpravljal o tem, nazadnje pa je obveljalo staro mnenje:

»Ambulanta nas preveč stane, da bi okrevancem plačevali izredni dopust. Naj jim ga plača zavod za socialno zavarovanje, ki dobi od nas ogromne denarje. Zmeraj je več ko 4,5% delavcev bolnih, tako da redno plačujemo še dopolnilni prispevek. Dokler zavod ne pristane na to, bodo okrevanci ob letni dopust. Se zmeraj je to bolje, kakor da bi ostali med okrevanjem brez zaslužka.«

Zavod za socialno zavarovanje seveda delavcem ne bo plačeval izrednega dopusta, ker je to protizakonito. Pa ne gre samo za zaščito zakonitosti. Z izplačevanjem denarnih nadomestil bi prehitro izčrpal sredstva, namenjena za preventivno okrevanje. Zavod namreč že prispeva svoj delež s tem, da zavarovancem plačuje hrano in stanovanje. Če bi jim dajal še denarno nadomestilo, bi se hodilo veliko manj delavcev krepiti. Zahteva vodilnih ljudi iz Kartonažne tovarne je torej ozkosrčna tudi nasproti delavcem iz drugih podjetij.

Kaj pa, če je visok bolezenski stalež v Kartonažni vzročni

Štednja za stanovanje

Ljubljanska Mestna hranilnica je ustanovila oddelk namenske štednje za stanovanje. Osnutek o poslovanju govori o denarnih vlogah posameznih interesentov, ki so vezane na dobo treh, osmih ali celo šestnajstih let. Prvi koristniki so že podpisali pogodbe.

Nekatera naša podjetja so že uvedla hranilno službo za stanovanje, vendar pa je takšnih podjetij zaenkrat malo. Še manj pa je družbenih organizacij in ustanov, zlasti denarnih zavodov, ki bi organizirali takšno štednjo za državljane, ki niso zaposleni v gospodarskih organizacijah, a potrebujejo stanovanje.

Vsem tem je stopila nasproti Mestna hranilnica v Ljubljani, ki je osnovala oddelk namenske štednje za stanovanje. Poslovanje tega oddelka bo približno takšno:

Interesent, ki se bo prijavil za gradnjo, bo podpisal pogodbo. S podpisom se bo obvezal, da bo vlagal določen čas odmerjena denarna sredstva. Čas vlaganja je odvisen od višine mesečne vloge, cene stanovanja (garsonijera, eno ali večsobno stanovanje...) in pa od presoje posameznika, kdaj potrebuje stanovanje. Lahko se odloči za najkrajšo štedno dobo, to je za 3 leta, lahko za 8 let, ali pa celo za dobo 16 let, če bo potre-

boval stanovanje za svoje odrasle otroke.

Ko bo koristnik prištelil denar, vsaj 25 odstotkov od predvidene vsote, mu bo dala Hranilnica dolgoročen kredit v višini prihranjenih sredstev, ostalih 50 odstotkov pa mu bo dal občinski stanovanjski sklad. S sredstvi tega sklada razpolaga občinski meri Hranilnica.

Del svojih sredstev so ji že odstopili stanovanjski skladi občine Moste, Center in Vič.

Kreditno sposobnost, ki je danes še vsekakor omejena, bodo povečale vloge posameznikov, ki jih bo hranilna služba sprosti obračala v korist intenzivnejše, hitrejše gradnje stanovanj.

Da je poslovanje omenjenega oddelka približno takšno, pravimo zategadelj, ker je do zdaj izdelan komaj osnutek poslovnika. Posebnih izprememb sicer nihče ne predvideva, lahko pa, da se bodo spremenili nekateri pogoji v korist vlagatelja. Tako na primer nudi stanovanjski sklad občine Center ugodnejše pogoje izkoriščanja: 60 odstotkov proti 40 v dobro graditelja. (Pri tem bi koristnik moral prirediti le 20 odstotkov vrednosti stanovanja, 20 odstotkov bi mu dala Hranilnica kot kredit, ostalih 60, pa bi dobil od občinskega stanovanjskega sklada.)

No, kakorkoli že, osnovna pravila bodo ostala neizpremenjena. Prvi pogodbeniki so že podpisali mnogo obetajočih formularjev, ki točno povedo — kje, kdaj in kakšno stanovanje bo podpisnik dobil.

Misel o zbiranju privatnih sredstev v širšem obsegu, ne samo v okviru podjetja, je torej prebila led. Danes je to še osamljen poizkus, Ljubljanska mestna hranilnica je pogumno zaorala v to ledino, verjetno pa bodo skoraj sledile njenemu zgledu še druge denarne organizacije pri nas.

K. D.

KAKO PLAČUJEJO DRAŽJE PREVOZE? PO PRESOJI KOLEKTIVA

Po spremembi prevoznih tarif so kolektivi takoj pričeli razpravljati o plačevanju voznine za delavce-vozače.

Številni kolektivi so sklenili, da bodo plačevali razliko 600 dinarjev za en mesec, dva ali tri mesece, dokler ne bodo proučili posledice novih stroškov in odločili tako ali drugače. Nekateri kolektivi pa so že sklenili, da odslej ne bodo plačevali prevoznih stroškov, drugi, ki jim manjka delavcev, pa bodo plačevali stroške vozne nad 600 dinarjev še vnaprej v celoti oziroma delno.

Samoupravni organi so v zvezi s problemom plačevanja vozne prišli do razmišljanja o tem, ali so jim potrebni vsi delavci, o gradnji stanovanj, da bi zmanjšali število delavcev, ki se vozijo na delo iz oddaljenih krajev, itd. Nekatera podjetja (Litostroji, Cinkarna — Celje itd.) imajo že izdelane analize o »problemu vozačev« in o negativnih posledicah vožnje iz oddaljenih krajev.

V številnih kolektivih sodijo, da so nagle izjave sekretarja za delo in sekretarja za promet (da naj podjetja plačajo povišane voznine), vzrok, da delavci marsikje neupravičeno zahtevajo povrnitev stroška vožnje, ne glede na to, ali ima podjetje interes še zaposlovati delavce-vozače. Najbrž pa je to stvar presoje vsakega kolektiva posebej.

Poglejmo, kako so postopali tam, kjer so izdatki izredno veliki:

V podjetju »Rog« Ljubljana, plačujejo vozno delavcem nad 1500 dinarjev in do 4500 dinarjev. Vsem tistim, ki bi jim vozina znašala nad 4500 dinarjev, podjetje ne vrača tistih stroškov. V primerih, ko gre za nekaj nujno potrebnih strokovnjakov, bo izjemno o tem še sklepal upravni odbor podjetja.

V »Litostroju«, kjer so doslej plačevali približno 4 mi-

lijone dinarjev mesečno za regresiranje prevozov, bodo povišano vozno plačevali dva meseca, medtem pa znova proučili vso stvar, od česar bo odvisno nadaljnje plačevanje.

Mariborski tekstilna tovarna bo še en mesec plačevala novo vozno, pozneje pa bodo obratni delavski sveti skupaj s kolektivom sklepal, katerim delavcem bodo še plačevali delno vozno na račun podjetja. Pri tem bodo upoštevali dobo zaposlenosti v podjetju in nekatere druge momente.

V celjski Cinkarni bodo plačevali povišano vozno še vnaprej, ker jim primanjkuje delavcev. Vozijo jih s svojimi avtomobili celo iz 25 km oddaljenih krajev.

V Zeleznari Jesenice so sklenili, da bodo regresirali vozače le še v aprilu. Tedaj bodo anketirali vse člane kolektiva in povprašali za mnenje delavcev o tem, koliko naj k povišani vozni prispevajo sami interesenti, koliko pa podjetje. V Zeleznari bi morali letno plačevati več kot 74 milijonov dinarjev za prevoze 2225 delavcev, kajti nekateri med njimi se vozijo tako od daleč, da stanejo njihove mesečne vozovnice tudi 8000 dinarjev. Menili so, da je treba zlasti tem čimprej zagotoviti stanovanje v bližini.

Zaradi povečanja prevoznih stroškov bodo marsikje odpustili tiste delavce, ki se vozijo iz oddaljenih krajev. Tistim pa, za katere so podjetja zainteresirana, pa bodo skušali čimprej dodeliti stanovanje v kraju zaposlitve oziroma jim preskrbeti kredit za gradnjo stanovanj. Številna podjetja bodo skušala ustanovljati svoje obrate v krajih, kjer je še dovolj delavcev, namesto da bi povečali objekte v krajih, kjer delavcev ni. Marsikateremu podjetju, predvsem pa gradbenim, pa se bo splačalo graditi tudi začasna stanovanja, kot pa plačevati prevoze iz oddaljenih krajev.

ZA OBČUTLJIVO ZAVESO

DRAGO ZLO I.

Centralni ginekološki dispanzer v Ljubljani.

Ze po vedenju negovane, lepo oblečene neznanke, ki pride k dr. Tekavčiču, je videti, da ne gre za običajne ženske težave.

»Noseča sem, po napotnico za komisijo sem prišla,« je obotavljaje se prišla za besedo na dan. Sto in stokrat ponovljena prošnja...

Sledil je sto in stokrat ponovljen intimni razgovor, ki včasih izven v pretresljive samoopovedi žena, ki se odrekajo materinstvu.

Zdaj je bil pomenek kratek. Srečno poročena zdravstvena delavka z enim samim otrokom, oba z možem imata lepe dohodke. Edina indikacija za dovolitev splava je bila šibka: premajhno stanovanje.

Brez daljšega razmišljanja se je zdravnik odločil: »Napotnico vam lahko napišem, toda splav bom odsvetoval. Mladi ste in zdravi, dva otroka v srečnem, dobro situiranem zakonu nista preveč. Vest mi ne dopušča...«

Ceprav je imel zdravstveno delavko pred seboj, jo je opozoril na posledice, ki jih lahko povzroči tudi strokovno odpravljanje plodu. Sterilnost, razna vnetja, hude duševne depresije, razdori med zakonci.

Toda prošilka je ostala neizprosnna.

Čez kak teden se je nasmejana vrnila k dr. Tekavčiču.

»Je že vse za menoj,« je kakor prerokjena zagostolela.

»Ni mogoče? Vam niso brnili?« Seveda, zdravstvena delavka, razne osebne zveze.

»Kaj še! Dve moji znanki sta bili v enem letu že tretjič tam, pa ju niso zavrnili.«

Zdravniku je zmanjkalo besed.

Namesto epiloga: V Sloveniji je bilo 1955. leta 583 dovoljenih splavov, 1959. leta pa 7862. Toda spontanih in nasilnih splavov ni zato nič manj: 1955. leta 5010, 1959. leta 5223. Toliko jih je evidentiranih. Zatajeni bi število precej zaoblili.

Izdatki v zvezi s splavi na ljubljanski Polikliniki in Ginekološko-porodniški kliniki so 1959. leta znašali blizu 31 milijonov dinarjev. Vsaka žena, ki splavi, ima pravico do desetdnevnega bolezenskega dopusta, ko se vrne iz bolnišnice. Prištevajo se boleznine in izgube na delovnem mestu zaradi odsotnosti, potem še podobne stroške v drugih okrajih in vsota se bo razrastla vsaj na 10 milijonov.

Število dovoljenih abortusov pa se je lani spet povečalo...

Širokosrčno reguliranje rojstev z dovoljenimi splavi postaja veliko in drago zlo.

MARILO KOBAL

BOJ PROTI RAKASTIM OBOLENJEM

V mnogih znanstveno-raziskovalnih laboratorijih se strokovnjaki že vrsto let ukvarjajo s proučevanjem rakastih obolenj. Pri tem so dosegli vrsto uspehov, toda doslej jim še ni uspelo, da bi dokončno premagali raka, ki sodi med najbolj razširjene bolezni civiliziranega sveta. Vseeno si na kratko ogledimo načine, s katerimi skušajo danes zdraviti rakaste novotvorbe, saj prav na njihovi osnovi obetajo, da jih bodo morda že v bližnji prihodnosti lahko v večini primerov uspešno ozdravili.

ZDRAVLJENJE S KEMIČNIMI PREPARATI

Na poskusnih živalih so znanstveniki doslej preizkusili že blizu sto tisoč najrazličnejših kemičnih spojin in preparatov, da bi tako našli snov, ki bi morda ozdravila rakasto novotvorbo. Kot zanimivost pa lahko omenimo, da večina raziskovalcev dvomi v uspešno zdravljenje raka s kemičnimi preparati. Toda mimo tega vseeno slehernega letá preiskusijo nekaj tisoč novih spojin, saj pravijo, da ne velja zamuditi nobene priložnosti, ki bi jih v boju proti raku morda lahko pripeljala do uspeha. Doslej so, denimo, že odkrili nekaj kemičnih preparatov, ki vsaj začasno ustavijo rast rakastega tkiva, čeprav ga ne ozdravijo. Med snovmi, ki jih lahko uporabijo pri zdravljenju raka, so tudi nekateri antibiotiki, na primer mitomicin, ki so ga izolirali japonski znanstveniki. Njegovo uporabnost kot zdravilo proti raku še vedno preizkušajo in prekmalu bi bilo, če bi o njegovi učinkovitosti sodili že danes.

Med najuspešnejša zdravila proti raku pa sodi sintetična snov, ki jo poznamo pod imenom ciklofosfamin. Zdravniki so ugotovili, da v veliko primerih skoraj zanesljivo ustavi rast in razvoj rakastih celic. Omenjeni preparat so izdelali najprej v Nemčiji, praktično pa so ga nato preizkusili tudi v nekaterih drugih državah.

KIRURGI IMAJO MORDA ODLOČILNO BESEDO

Za leukemijo vemo, da je eno najtežjih rakastih obolenj. Med zdravniki jo skušajo nekateri zdraviti tako, da

bolnika obsevajo z zelo močnimi dozami rentgenskih žarkov, nato pa presadijo kostni mozeg zdravega človeka v bolnikovo telo. Takšna operacija je sila zahtevna, vendar pa že poznamo primere, ko so prav na tak način rešili leukemičnega bolnika, ki je bil sicer zapisan smrti.

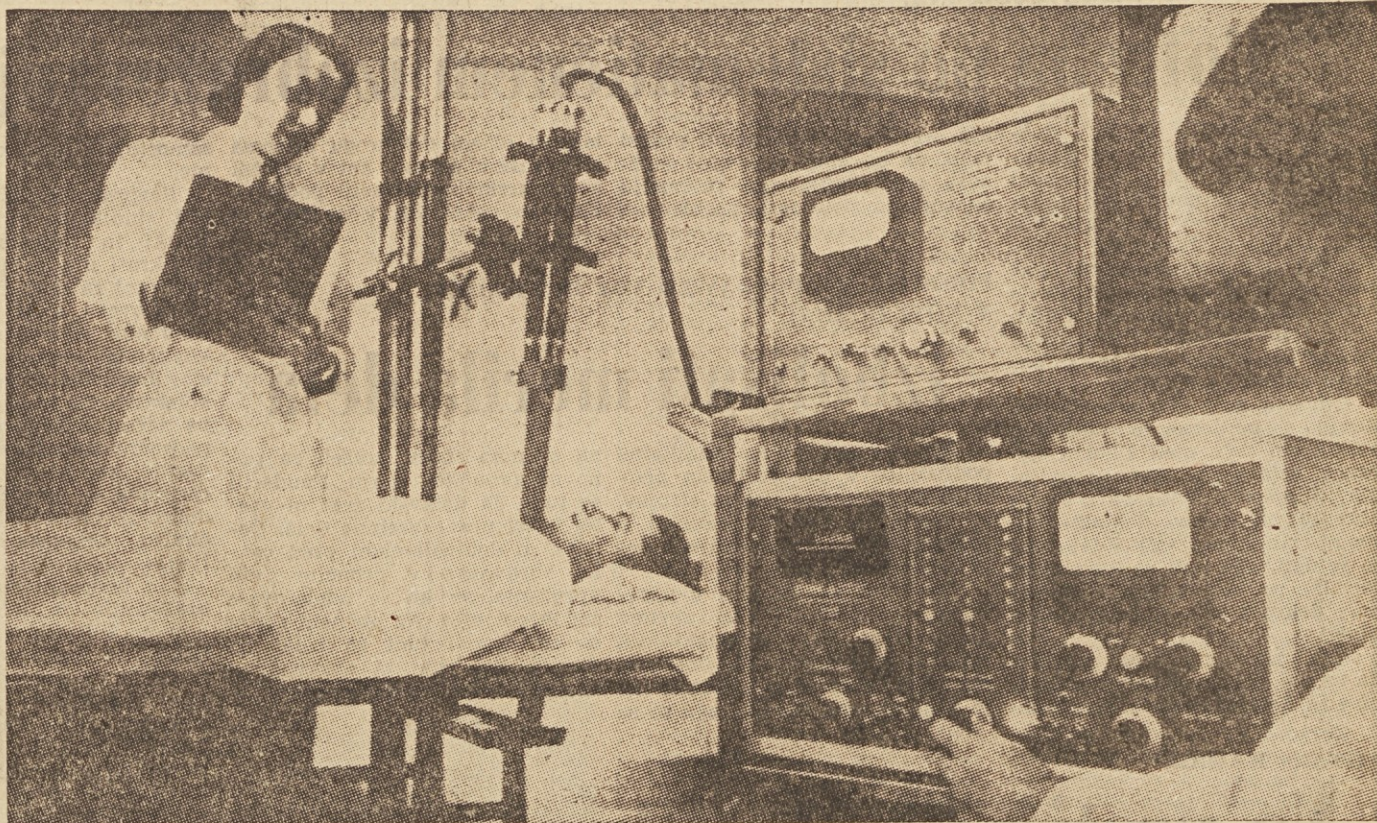
Prav tako zanimiva je tudi kirurška metoda zdravljenja rakastih novotvorb, pri kateri zdravnik s posebnimi napravami koncentrira kemično zdravilo samo v neposredni bližini rakastega tkiva. Tako lahko namreč bolniku vbrizgajo zelo velike količine zdravila, ki bi ga sicer zastrupile.

IMUNIZACIJA IN PRAVOČASNA UGOTOVITEV RAKASTEGA OBOLENJA

Nekateri zdravniki menijo, da bi proti raku prav tako lahko imunizirali ljudi, kot jih imuniziramo proti mnogim boleznim. Kot primer omenjajo, da so nekoga bolnika ozdravili tako, da so nekaj njegove krvi nadomestili s krvjo človeka, ki je bil proti raku imun. Danes ponekod že uporabljajo zajčji serum kot imunizirajočo snov proti raku, predvsem proti leukemiji.

Na osnovi najnovejših raziskovanj znanstveniki menijo, da je rakasto obolenje posledica najrazličnejših činiteljev. Raka povzročajo na priliko rentgenski žarki, nekatere kemične snovi in virusi. Raziskovanja so nadalje tudi pokazala, da se mnoga kronična virusna obolenja lahko sčasoma sprevržejo v rakasto obolenje, kar velja predvsem za pljučnega raka, ki je menda danes med vsemi vrstami raka najbolj razširjen.

Tako kot pri sleherni bolezni, je tudi pri raku najvažnejša pravočasna ugotovitev bolezni. Z diagnostičnimi metodami se zato prav zadnja leta raziskovalci vse več ukvarjajo. Rakasto novotvorbo namreč veliko lažje ozdravijo, če jo ugotovijo takoj v začetku, ko se je komaj začela razvijati. Na začetni stopnji bolezni so kemična zdravila mnogo učinkovitejša, zdravljenje z obsevanjem pa uspešnejše.

Obsevanje rakastega tkiva z radioaktivnimi žarki sodi med najbolj razširjene načine zdravljenja rakastih novotvorb

»Toplotne žarnice« in njih uporaba

Poleg raznih vrst žarnic za razsvetljavo se dandanes vse bolj uveljavljajo tudi žarnice, ki namesto svetlobe žarčijo toplotne infrardeče žarke. V takšne žarnice je vgrajena dvojna spirala volframove niti, ki je tako dimenzionirana, da daje maksimum infrardečega žarčenja.

Toplotna žarnica TEŽ

Pri nas je proizvodnja takšnih žarnic osvojila med prvimi zagrebška tovarna »TEŽ« in jim dala komercialno ime »Infrasol«. Te žarnice imajo podobno obliko kot žarnice »Reflekt« za usmerjeno svetlobo, kajti tudi v teh se nahaja na notranji strani parabolično zakrožene steklene bučke aluminizirano zrcalo, ki usmerja vse infrardeče žarke skozi pročelno steklo.

Tovarna »TEŽ« proizvaja te žarnice za napetost 110, 125 in 220 voltov ter za moč 250 in 375 vatov. Njihova podnožja so izdelana podobno kot pri običajnih žarnicah, tako da je možno zanje uporabiti običajne okrove. Ker se pa te žarnice močnejše grejejo od običajnih, priporočajo, naj zanje uporabimo porcelanske okrove. Dolžina domačih žarnic znaša 176 mm, a širina 125 mm. Žarnice »Infrasol« so dokaj valjaste, saj izdrže povprečno okrog 5000 ur žarenja.

Takšne žarnice lahko izvrstno uporabimo tudi za sušenje raznih predmetov, zato se močno uveljavljajo ne le v proizvodnji, temveč tudi v zasebnem življenju. Te žarnice uporablja zlasti moderna avtomobilska industrija za sušenje lakov na karoserijah avtomobilov, delov za motocikle, traktorje, kamione in podobno. Filmska industrija in laboratoriji jih uporabljajo za sušenje filmov, tobakna industrija za sušenje tobaka, tekstilna industrija za oblikovanje nogavic in sušenje tiskamin, kar-

tonažna industrija za lepljenje kartona, industrija obutve za lepljenje usnja itd. V novjšem času uporabljajo »Infrasol« žarnice tudi v tiskarnah, v sušilnicah perila in tudi v stanovanjih. Kakor smo že zadnjič omenili, strokovnjaki priporočajo, da takšne žarnice namestimo nad garderobo, kjer nam po potrebi osuše mokro obleko, nogavice in podobno.

Kadar želimo osuševati večje površine je seveda potrebno namestiti več žarnic. Srednji razmak med njimi mora znašati vsaj 15 do 20 cm. Če je potrebnih več žarnic, moramo poskrbeti tudi za odvajanje čezmerne toplote, kajti temperatura na njihovem podnožju ne sme presegati 180°C. V takšnih primerih jih zaščitimo z aluminizirano pločvino, kajti aluminij je dober prevodnik in s tem tudi odvodnik toplote.

Najprimernejša razdalja do predmetov, ki jih sušimo, je od 35 do 100 cm, kar je odvisno tudi od snovi, ki jo sušimo. Pri sintetičnih lakah so žarnice lahko oddaljene od predmeta le 35 do 40 cm, toda pri nitrolakih mora ta razdalja znašati vsaj 60 do 100 cm.

Industrijski procesi so često odvisni od vremenskih razmer, temperature in vlage, a te činitelje kaj lahko reguliramo na dokaj preprost, a tudi mehaniziran način prav z imenovanimi žarnicami. V takšnih primerih je seveda potrebno, da se posvetujemo s strokovnjakom.

-mm-

Dušan Kralj: Utrudljivi kilometri

Ko smo začeli raztovarjati, je bil posel naglo opravljen. Pristaniški delavci, plačani na akord, so kot za šalo premetavali naš »Amsterdam v konservi« in se jim niso prav nič smilili. Lčni zaboji, ki so jih trdo polagali na ladijsko dno.

No, a kdo bi si zavoljo tega belil lase! Mi smo opravili svoje: prevozili smo 1800 kilometrov. Predali smo blago. Slavko je z zadovoljstvom zganil v listnico potrdilo o prevzemu.

»In zdaj?«

»Nič, v šoferski poklic sodi potrpežljivo čakanje!«

S praznim tovornjakom smo čakali še štiriindvajset ur! V Mariboru so mi dejali, da pomeni izgubljen dan za kolektiv — 250.000 dinarjev izgube. Dejali so, da si prizadevajo čim bolj skrajšati brezkoristno čakanje, da se zaslužek ne razsipa po nepotrebnem, toda tam daleč, na severu, je poslovnim ljudem prav vseeno, ali nalože naši tovornjaki dan prej ali dan pozneje!

Natanko so vedeli, tam, v pristanišču, kdaj, ob kateri uri pridemo. Vedeli so, kdaj bomo raztovarili, vedeli so tudi, kdaj bi lahko spet naložili in odpeljali kamorkoli že, vedeli pa niso, kaj in kje naj sploh nakladamo!

Najhuje pri tem čakanju, ki bi ga nevednež lahko imenoval »prijeten počitek«, pa je bila negotovost. Vsi trije smo postopali okoli kamiona in ugibali, kaj nam bo prineslo dopoldne, popoldne, večer. Iz pristanišča nismo smeli! Kakopak, kakor hitro bi se kam izgubili, bi gotovo prišlo sporočilo, nas pa ne bi bilo. Eh, delovna disciplina pravimo...

Do kraja zdolgočasene nas je naposled le ujela vest. Naglo, kar se da naglo, naj odhitimo v sedemdeset kilometrov oddaljeni Rotterdam.

Mesto ima svojo znamenitost, s katero smo se seznanili na svojevrsten način. Ta znamenitost je predor pod reko Maas. Zgrešili smo pot in tako smo, hočeš nočeš, kar petkrat zapovrstjo zavorali skozi to mojstrovino sodobnega gradbeništva.

Predor! Obložen z rumenimi ploščami se vije v poldrugem kilometru dolgem loku, ki proti sredini komaj opazno pada. Skozenj sta speljani dve cesti — najprometnejši žili — po katerih zdrzne vsako minuto po dvajset vozil. Številka ne preseneča, če pomislimo na statistiko, ki trdi, da pride v Rotterdamu na 35 prebivalcev — en avto.

Imenitnost predora je v tem, da je speljan pod reko, po kateri vlečejo vlačilci najtežje prekooceanske ladje. Holanec tega ne pozabi povedati!

Predor, in naj vzbuja še takšen ponos, pa je svojevrsten znanilec utrudljivega naprežanja arhitektov, ki bi radi s podobnimi stvaritvami zrušili jez med deželo, mestom in pristaniščem. V pristanišče pripelje letno 23.000 ladij svoj tovor, namenjen različnim državam v notranjosti. Holandija je most med kontinenti! Vstopno okno je Rotterdam s pristaniščem, ki se razteza na 45 kvadratnih kilometrih. Ladje raztovarjajo v velika skladišča, od koder potuje blago skozi mesto v prometno ožljje najmodernejših cest proti vzhodu. Jez na tej poti — je mesto. Le neznatna zarezava ta jez pa je predor pod reko Maas. Predor je samo eden, težkih tovornjakov pa je na tisoče. Vsakodneveni pojav je, da ravno v predoru zastaja promet; nepregledne kolone avtomobilov potrpežljivo čakajo na prosto pot, ki jo odpira in spet zapira prometna preobremenjenost. Dva nova predora, ki ju ima mesto v načrtu, bosta sicer omilila pritisk, povsem omejila pa ga ne bosta.

Ob rotterdamdamske pomole prislanja iz leta v leto zmeraj več ladij svoje zajetne boke; nepregledna skladišča iz leta v leto teže sprejemajo na milijarde ton različnega blaga; ceste iz leta v leto preštevajo naraščajoče število vozil, težkih tovornjakov...

Naročnik nam je namignil. Molče je izprožil prst na pravcato goro skatel, ki naj bi jih prepeljali na določen naslov. Spogledal sem se s šoferjem.

»Kaj bomo kar sami nakladali?«

Slavko je že vihal rokave:

»Kajpak! Takšne so navade v teh hišah. Za težake nimajo denarja.«

Pet ton tovara niso bile mačje solze. Vsi trije smo se pošteno oznojili, ko je lastnik računal in nas je opazovala gruča delavcev z rokami v žepu. Na,

sem si dejal, lahko bi zaslužili kakšen cent, če...

»Stiskači, drugim ne dajo do zaslužka, nam, šoferjem, pa se tudi nikoli in nikdar ne oddolže!«

Nikoli in nikdar! Vrsta opravi! Sodi v šoferski poklic, ki jih ne predvideva noben tarifni pravilnik!

Ko smo opravili, smo nemudoma odpeljali k drugemu naročniku. Radi bi naložili še isti dan, a nam namera ni uspela.

Razdalje. Na dvorišče Zwijndrechtske tovarne olja smo pripeljali šele ponoči. Sprejel nas je uniformiran vratar. Gostobesedno nam je odkazal parkirni prostor. Red mora vladati, tudi na dvorišču. Ko je bila ta neizogibnost opravljena, nas je vratar povabil v svojo kajuto. Na jeziku smo imeli vreme in revmatizem. Noč je dolga, takšne obiske pa jo lahko temeljito skrajša. A kaj, ko smo vsi trije zadržani zehali in skrivoma pogledovali k tovornjaku. Vratar pa je govoril in govoril, dokler...

Da. Ne vem več, kako je nanesla beseda na novinarski poklic. Kakorkoli že, besedica je bila odrešilna. Tisti hip je namreč vratar obmolnil. Malone v zadregi je zija! v nas. Slavko in Sandi sta nastalo situacijo odlično izkoristila. Izmuznila sta se. Tudi jaz bi šel, toda zadrževal me je vratarjev vznemirjen pogled. Bil sem pač novinar in to je bilo napak!

Zavoljo tega me je ljubeznivi vratar opozoril na molk o vsem, kar smo govorili. Saj veste, je mrmral, nerodno bi bilo, da se karkoli zve od vratarja, bilo bi prekleto neprijetno!

Kaj neki naj napišem! Razgovor o vremenu in o revmatizmu res ni bil tako zelo zanimiv. Pomisliti pa sem moral pri tem na naše domače vratarje v tovarnah, ki so mi že nič kolikokrat dali dobre informacije z zavestjo gospodarja, ki ima tudi pravico seznanjati svet okoli sebe s svojo tovarno, s svojim kolektivom.

Ko smo naslednji dan obremenili naš »OM-8850« še s petnajstimi tonami, uredili carinske formalnosti, izpolnili vrsto formularjev o prevzemu blaga, smo spet zaorali v stotine kilometrov betona in asfalta.

Nemara je bila pot nazaj nekoliko daljša. Res, poti, ki vodijo iz tujine proti domu, so navadno dolge. Zelo zelo dolge!

NOV POTNI NALOG

Doma. V Mariboru.

»Takoj v Impol, kjer bosta naložila in odpeljala še danes na Reko, od tam pa jutri v Koper!« Kratko in jedrnato je izzvenel potni nalog, ki ni niti najmanj presenetil Sandija in Slavka, mene pa je spomnil na pomenek na poti. Poizkusil sem:

»Saj ne gori voda! Privoščite fantoma počitek, vsaj do doma naj skočita. Pa tudi stroj je vreden pozornosti!«

»Res?«

»Ni tako hudo, do Kopra bova že prišla!«

In sta se odpeljala, kot da bi bil njun poklic en sam potni nalog! Samoumevno! Šoferji!

Šoferji — neskončni asfaltni trakovi ceste pa razorane poti s prometnimi znaki in kilometrskimi kamni, ostre konicne reflektorjeve v noči, škripanje zavor, enolično nihanje brisalcev po steklu in kilometri, kilometri, ki jim ni konca.

Tako je s šoferji podjetja Intervropa v Kopru. In z mnogimi drugimi. Tu in povsod.

PO OBČNIH ZBORIH SINDIKALNIH PODRUŽNIC

KARTONAŽNA TOVARNA, LJUBLJANA:

Potreba po sistematičnem izobraževanju

Minulo nedeljo je bil v dvorani Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje redni letni občni zbor sindikalne podružnice »Kartonažne tovarne« v Ljubljani. Kot gosta sta se med drugimi udeležila občnega zbora tovariša Roman Albreht, član republiškega sveta sindikatov LRS in Veljko Brkić, predsednik Centralnega sindikata delavcev grafične in papirne industrije FLRJ.

Govorili so o organizacijskem stanju v podjetju, o ideološko političnem delu med člani, o organizaciji delavskega samoupravljanja in gospodarjenju pa o novih ukrepih pri delitvi dohodka gospodarskih organizacij. V tej zvezi so se dotaknili tudi nagrajevanja, socialne politike, splošnih problemov delovne sile in dela z mladino.

Občni zbor je pokazal potrebo, da se naj delo sindikalne podružnice in delavskega samoupravljanja razvija v vsakodnevni praksi tako, da bo imel vsak član možnost sodelovanja pri reševanju ekonomsko političnih problemov, Zato so ustanovili v podjetju 8

podjetje za popravilo voz in strojev v Novi Gorici:

Izboljšati merila dela

Na občnem zboru sindikalne podružnice v novogoriškem podjetju za popravilo voz in strojev, so zlasti živahno razpravljali o nagrajevanju in dosedanjem delu delavskega sveta.

Ugotovili so, da niso v posameznih obratih dovolj skrbno merili norm. Tako se dogaja, da mizarji in kleparji ne dosegajo delovnih obveznosti, medtem ko je drugim laže. Zaradi tega so se

na občnem zboru zavzeli za poudarjanje in izboljšanje meril dela. Prav zato bodo morali delavci pred vsako obravnavo v proučitev vsa vprašanja, se jih je udeleževalo se je polovica. Na občnem zboru so se zavzeli tudi za izdajanje glasila, kjer naj bi obravnavali vse pereče probleme podjetja.

L. K.

samostojnih sindikalnih podružnic.

Razprava je pokazala, da mora biti sindikalna organizacija dejanski in neposredni pobudnik in hkrati uresničevalec vseh prizadevanj za dvig življenjske ravni delavcev, to pa je povezano s smotrnim gospodarjenjem, učinkovitostjo nagrajevanja delovne storilnosti in z vsemi problemi kolektiva. Da bi dosegli to, je treba začeti s smotrnim delom na področju izobraževanja in idejne vzgoje, ker — tako je izzvenela razprava — brez tega ni mogoče dobro gospodariti in sodelovati v okviru delavskega samoupravljanja.

Na področju strokovnega izobraževanja je bilo v minulem letu porabljenih 849.459 dinarjev. Samo za izobraževanje znotraj podjetja pa 416.000 dinarjev, čeprav bi obstajale možnosti, da iz sredstev za kadre potrošijo 2.090.000 din. Ta ugotovitev nazorno kaže, da bo tudi na tem torišču dela potrebno začeti s sistematičnim izobraževanjem na vseh področjih sindikalne dejavnosti podjetja.

V razpravi sta govorila tudi tovariša Albreht Roman, član republiškega sindikalnega sveta in Veljko Brkić, predsednik Centralnega sindikata delavcev grafične in papirne industrije FLRJ o novem gospodarskem sistemu, ekonomskih enotah in o delitvi dohodka.

S. S.

Na občnem zboru sindikalne podružnice v Tifanu so dobro premislili, koga bodo izvolili v nov izvršni odbor. Na sliki: delegati volijo

»TITAN« KAMNIK:

Na vrsti so notranje rezerve

V razpravah o gospodarjenju v delovnih kolektivih v pogojih nove delitve dohodka tudi v kamniških podjetjih sodeluje čedalje več proizvajalcev. O tem priča tudi občni zbor sindikata v tovarni kovinskih izdelkov »Titan«. Pomenili so se o gospodarjenju v novih pogojih. Najprej bo treba pogledati, kje so še rezerve v proizvodni zmogljivosti, so menili na zboru.

Ze doslej so največ pozornosti posvetili organizaciji dela, ki je bila do nedavnega ena najbolj šibkih točk v celotnem poslovanju podjetja. Na občnem zboru so priporočili, naj bi pohiteli z reorganizacijo proizvodnih obratov.

Kolektivi posameznih obratov želijo, da bi se čimprej vsa proizvodnja obračunavala v okviru ekonomskih enot. Odpravljanje obrtniškega načina proizvodnje, zastarelost strojnega parka, premalo konstruktorjev, planiranja in izobraževanje kadrov, so najbolj pereče težave, ki se jih bodo morali lotiti letos.

Sleheri delavec naj bo seznanjen z novim gospodarskim sistemom in novimi nalogami kolektiva. V Titanu bodo prihodnje dni priredili o tem razgovore po obratih. Vodstvo podjetja je že pripravilo posebne grafične pregleda dosedanjega gospodarjenja; še posebej pa bodo na njih obdelali na čimbolj poljuden način tiste postavke v delitvi celotnega dohodka, ki so najbolj neposredno odvisne od prizadevanja kolektiva za zmanjšanje proizvodnih stroškov, povečanje produktivnosti, boljše izkoriščanje proizvodnih zmogljivosti in podobno. Torej ne gre tu za ugotavljanje suhih števil, ki so, kolikor »izgubijo« oziroma koliko »pridobijo« z uvedbo novega sistema, pač pa za temeljito analizo tistih problemov, ki še preprečujejo, da bi produktivnost dela povečali.

Tega se bodo laže lotili v sa-

mih obratih, saj bo vsak zastoj v proizvodnji veliko hitreje vplival na dohodek obrata, kot pa je doslej vplival na dohodek celotnega podjetja. Prav zato nameravajo letos reorganizirati poslovanje in proizvodnjo v pet organsko zaključenih obratov. V okviru teh pa bodo ustanovili ekonomske enote.

Menijo, da bodo z ustanovitvijo sindikalnih podružnic po obratih pripravili tla za uspešno delo obratnih delavskih svetov. Prav kadrovskemu sestavu teh organov pa bodo morali posvetiti več pozornosti. Če so v dosedanjem delavskem svetu še ljudje, ki se v vsej mandatni dobi niti enkrat ne oglasijo, potem bo teh v obratnih delavskih svetih manj ali pa jih sploh ne bo, saj bodo mnogo bolj poznali probleme svojega obrata, kot doslej nekateri poznajo probleme vsega podjetja. Pa tudi ostali delavci bodo imeli nanje večji vpliv, saj se bo gospodarjenje v obratu kaj hitro odrazilo na osebnih dohodkih zaposlenih.

K boljšemu obveščanju vsega kolektiva o dogajanjih v podjetju pa bo pripomogel tovarniški list, ki ga bodo začeli izdajati v mesecu maju.

France Svetelj

PREDILNICA LITIJA:

Vse oblike zbiranja sredstev za gradnjo stanovanj

Člani sindikalne podružnice »Predilnica Litija« so se dne 26. III. 1961 zbrali na občnem zboru ter spregovorili o svojih uspehih in težavah, ki so jih imeli v preteklem letu in o prihodnjih nalogah. Higijensko-tehnična zaščita, preventiva v zdravstvu, nagrajevanje po ekonomskih enotah in izobraževanje delavcev so bile glavne teme poročila in razprave.

Boljša higijensko-tehnična zaščita pri delu se zrcali v vseh oddelkih. Še nekatere pomanjkljivosti pa bodo odstranjene z rekonstrukcijo celotne tovarne. Vendar so lani kar za 92 odstotkov zmanjšali število nezgod v primerjavi z letom 1959! Nedvomno je na to vplivalo tudi izobraževanje in strokovno usposabljanje delavcev. V podjetju so priredili več seminarjev in tečajev tako za prekvalifikacijo kot za dvig splošne izobrazbe v podjetju in izven njega. Tudi sistematično uvajanje novo sprejetih delavcev je znatno pripomoglo, da se je tako občutno zmanjšalo število nezgod, saj so vselej poudarjali varnost pri delu. Kolektiv je dobil za svoja prizadevanja na tem področju tudi javno priznanje. Zavod za socialno zavarovanje mu je za res pomemben uspeh izročil nagrado v znesku 90.000 dinarjev, kar naj bi ga spodbujalo k še večji skrbni za varnost pri delu.

Skrb za izboljšanje družbenega standarda je bila vselej vodilo pri delu organizacije. Za to so uredili menzo, kjer dobe de-

lavci hrano po regresni ceni. V Novem gradu so ustanovili počitniški dom. Delavci ga radi obiskujejo; v zadnji sezoni je tam letovalo 25 odstotkov vseh članov kolektiva.

Stanovanjskega vprašanja še niso mogli povsem urediti, čeprav je kolektiv namenil precejšnja sredstva gradnji stanovanj. Prav zdaj imajo v gradnji stanovanjski blok. Da bi čimprej zgradili več stanovanj, so predvideli prispevek proslavce stanovanj v znesku 95.000 dinarjev na ležišče, ki naj bi ga plačali v štirih letih. Ustanovili bodo tudi stanovanjsko zadrugo, ki naj bi zgradila 10 montažnih hišic.

O novem pravilniku o delitvi osebnih dohodkov po enoti proizvoda po ekonomskih enotah so pogosto razpravljali. Le-ta naj omogoči tak osebni dohodek vsakemu članu kolektiva, ki bo v sorazmerju z njegovim delom. Hkrati bo to spodbujalo k večji proizvodnji in večji storilnosti, posebno v tistih ekonomskih enotah, kjer še ni zadovoljiva.

Spregovorili so prav tako o delavskem upravljanju. Da bi neposredno upravljalo čim več članov kolektiva, so sklenili, da bodo v bližnji prihodnosti izvolili svete ekonomskih enot.

J. D.

Skrb za varnost je rentabilna

Celjska podružnica varnostnih inženirjev in tehnikov prireja posvetovanja v podjetjih celjskega okraja in tako poživlja strokovno izpopolnjevanje svojih članov.

Tako posvetovanje je društvo organiziralo v novem velenjskem podjetju »Gorenje«, kjer so člani izmenjali izkušnje s svojega področja, da bi tako obiskavcem podjetja pomagali pri nadaljnjih naporih za izboljšanje varnostne službe. Podjetje »Gorenje« je mlado, vendar prednjači v skrbni za varnost pri delu.

Skrb za izboljšanje družbenega standarda je bila vselej vodilo pri delu organizacije. Za to so uredili menzo, kjer dobe de-

za delovno varnost in delovne pogoje zaposlenih. Tako ima podjetje svojega obratnega zdravstvenega inženirja, ki skrbi za zdravstveno preventivo v podjetju in varnostnega tehnikarja, ki tesno sodeluje z obratnim zdravnikom. Rezultat tega so zmanjšani bolezenski izostanki, in sicer od 24 odstotkov v letu 1959 na 21 odstotkov v letu 1960. To je lep uspeh, če upoštevamo, da je odstotek bolezenskih izostankov v prejšnjih letih naraščal. VLADO JANUS

• MARINA •

PLANIKA • KRANJ

Ta mesec je mladina nadaljevala svojo veliko delovno akcijo. Letos bo zgradila novih 138 km avtomobilskih cest »Bratstva in enotnosti«. Tudi iz Slovenije so te dni odpotovale na ceste prve brigade, kmalu pa se jim bodo pridružile še nove. Razen osrednje akcije, bo mladina priredila še številne manjše po posameznih občinah, kjer bo pomagala urejevati naselja, graditi šole, športne objekte in drugo.

Na sliki: Slovo na ljubljanski postaji. (Foto: Šparovec)

»FRUCTAL« AJDOVŠČINA:

Prvič so presegli plan proizvodnje

Na občnem zboru sindikalne podružnice »Fructal«, v kateri so včlanjeni vsi člani kolektiva, so spregovorili o razvoju podjetja, o dolgi in trdi poti, ki pa je končno privedla podjetje na »zeleno vejo«. Lani so namreč prvič, odkar obstoja podjetje, presegli plan proizvodnje. K temu je pripomogla nova in boljše mehanizacija, odkritje in seveda izkoriščanje notranjih rezerv, mnogo pa tudi strokovno izobraževanje delavcev v sposobne kvalificirane moči. Kakor vsako leto — je bilo rečeno v poročilu, jim je lani (najbrž pa jim bo tudi letos) — delalo preglavice pomanjkanje delavcev v sezoni in ob raznih priložnostih.

Direktor podjetja je spregovoril o prihodnosti podjetja in o uspehih delitve osebnih dohodkov po učinku.

Tovariš Franc Skok, predsednik Okrajnega odbora SZDL No-

va Gorica, je pohvalil kolektiv za njegovo uspešno delo v preteklosti. Svetoval pa je, da bi v podjetju ustanovili center za izobraževanje delavcev.

Nato so izvolili novo sindikalno vodstvo, v katerem so predvsem mladi delavci, in na temelju razprave sklepali o nalogah novega izvršnega odbora sindikalne podružnice. Le-ta bo moral posvetiti več pozornosti sodelovanju z vsemi člani (zato bodo ustanovili po oddelkih podobore).

Se nadalje poglobljati delavsko upravljanje v podjetju, predvsem poživiti delo raznih komisij ter še tesneje sodelovati z organi samoupravljanja.

Izpopolniti bodo morali delitve osebnih dohodkov glede na delo in učinek posameznika, čimprej pa na celotni gospodarski uspeh podjetja.

Letos še administrativna šola

Obracun prvega leta delovanja konjiške delavske univerze je pod sliko njenega začasnega delovanja. Program dela, ki so ga sprejeli kmalu po ustanovitvi, je temeljil na potrebah po takem izobraževanju odraslih, ki bi jim največ koristili pri njihovem praktičnem delu. Na primer: družbeno ekonomski seminarji za člane organov upravljanja, šola za starše, politična šola, tečaj za kvalificirane delavce v nekaterih podjetjih itd. Tu je potrebno posebej omeniti šolo za starše, ki je s svojimi kv. itetnimi predavanji v devetih krajih občine dala preko 2850 poslušalcem obilo korist-

nih napotkov za njihovo delo pri vzgoji otrok in družine. Ta je razen v Slovenskih Konjicah, uspešno delovala tudi v nekaterih manjših in oddaljenih krajih kot v Strnicah, pri Jerneju, v Žičah in drugod.

Šest seminarjev za družbeno-ekonomsko vzgojo je lansko leto obiskovalo 213 članov delavskih svetov in upravnih odborov iz raznih podjetij. Zlasti uspešno so ti seminarji potekali v Vitanju in v Ločah. Večerno politično šolo je v prvem letu obiskovalo 23 tečajnikov, v drugem pa 23, med njimi je bilo največ mladih čla-

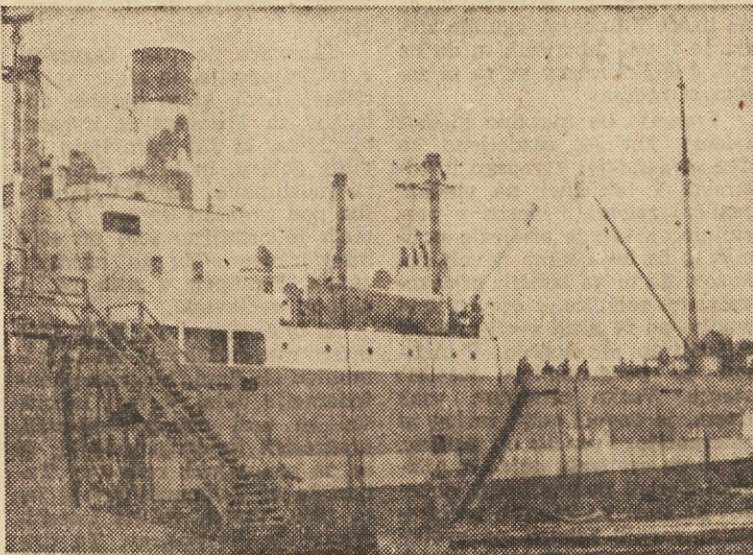
nov ZKS. Poljudnoznanstvenih predavanj je bilo pozimi 33. Mimo teh pa je delavska univerza pripravila še knjigovodske tečaje, dva strojepisna in dva tečaja angleškega jezika.

Z lastnim denarjem si je DU v lanskem letu uredila lastno predavalnico in upravne prostore v kulturnem domu. Tako ima sedaj primerne prostore za politično šolo, manjša predavanja in ostalo dejavnost. Mimo tega pa si je nabavila še nekatere pripomočke za predvajanje filmov, kar je se-

veda nujno potrebno pri raznih predavanjih.

V načrtu za prihodnjo sezono so predvideli tudi ustanovitev posebnega oddelka administrativne šole iz Maribora. Po sedanjih izglelih bodo lahko pričeli kar z drugim letnikom. Sprejeti bodo predvsem tisti, ki so letošnjo zimo dokončali strojepisni tečaj. Razpravljajo tudi o ustanovitvi ekonomske srednje šole, vendar bo do tega prišlo verjetno šele konec prihodnjega leta.

V. L.

Piranska ladjedelnica se v zadnjem času vse močnejše uveljavlja v našem gospodarstvu. Razen građenj novih ladij opravlja tudi remontna dela. Stirideset odstotkov vsega dohodka dobi ladjedelnica od popravil ladij. Zanimivo je, da se tudi tujci radi poslužujejo njenih po kvaliteti in vrednosti zelo znanih remontnih uslug. Pred dnevi so opravili obsežnejša popravila tudi na italijanski ladiji Alshark (na sliki)

PROBLEMI ZAPOSLENIH ŽENA V POSTOJNI

Na konferenci žena postojnske občine o družbeno-ekonomskem uveljavljanju žena v tej komuni so govorili največ o problemih zaposlenih žena. Teh je v postojnski občini 1730 ali 35 % od vseh zaposlenih oseb.

Udeležene konference so opozorile na preobremenjenost zaposlenih žena v gospodinjstvu in pri vzgoji otrok. Pri tem so kritično ocenile dosedanj razvojni stanovanjskih skupnosti v Po-

stojni in Pivki, ki kljub številnim pobudam, vendar preskromni materialni podpori, vse do danes nista ustanovili najosnovnejših uslužnostnih servisov, brez katerih si je razbremenitev zaposlene žene težko omisliti. Le stanovanjska skupnost v Postojni je ustanovila pri otroškem vrtcu poseben oddelek za šolske otroke, kar predstavlja edini pomembnejši ukrep za izboljšanje otroške varstvene službe na tem območju.

Pereč problem zaposlenih žena postojnske občine je tudi oddaljenost delovnih mest od njihovih bivališč, saj se 1159 žena dnevno vozi na delo do 5 km daleč, 387 do 10 km in 178 zaposlenih žena nad 10 km daleč. Dnevni prevoz na delo je doslej zadovoljivo uredilo le nekaj podjetij v občini.

Od vseh zaposlenih žena je 48 odstotkov ne kvalificiranih in priučenih, na kar so udeležene konference še posebej opozorile. To je posledica vrste razlogov, izmed katerih je prvi ta, da zaposlena žena še vedno deli svoje sile med domom in delovnim mestom. Zato ji preostane premalo časa in fizičnih moči, da bi se mogla resneje posvetiti strokovnemu usposabljanju, ki na drugi strani pogojuje vsako vidnejše uveljavljanje žene kot proizvajalke in upravljalke. To nam nazorno ilustrirajo tudi podatki, po katerih je kljub tolikšnemu številu zaposlenih žena v postojnski občini v ljudskem odboru samo 7 odbornic, v njegovih svetih pa samo 13 odstotkov žena, medtem ko je njihova udeležba v organih delavskega samoupravljanja nekoliko boljša. V delavskih svetih je 22 odstotkov, v upravnih odborih pa 24 odstotkov žena.

Konferenca v Postojni kljub osvetlitvi navedenih težav ni sprejela nikakršnih konkretnih sklepov, vendar ji gre šteti v dobro, da je na probleme zaposlenih žena prvič tako enovito opozorila širšo javnost v postojnski komuni. Sodeč po kritičnosti žena ob razpravi o teh vprašanjih se vsiljuje zaključek, da bodo udeležene konference svoje probleme znova načele na zborih volivcev in povsod tam, kjer je mesto za njihovo urejevanje.

A. Petrovič

-m

Priprave za prvomajsko praznovanje v Zasavju

Pripravljalni odbori za praznovanje 1. maja v zasavskih občinah so pred dnevi začeli sestavljati okvirne programe za prireditve ob letošnjem delavskem prazniku. V vseh občinah, so sklenili, naj bi imeli vsi delovni kolektivi tudi svoje lastne slovesnosti. Predvsem naj bi kolektivi imeli v dnevi pred 1. majem večja zborovanja, na katerih bi govorili o razvoju podjetij, utrjevanju delavskega samoupravljanja, zlasti pa uveljavljanja ekonomskega sistema, večji skrbni za delovnega človeka in za njegovo dejansko vključevanje v gospodarjenje.

Kajpada bodo v vseh treh občinah tudi občinske proslave. V Zagorju bo na večer pred 1. majem promenadni koncert rudarske godbe, nato pa v veliki dvorani Delavskega doma gostovanje ljubljanskega Mestnega gledališča s Cankarjevim delom »Za narodov blagor«. Večje prireditve bodo tudi v Hrastniku in v Trbovljah. Tamošnje »Svobode« pripravljajo bogate kulturne večere s sodelovanjem ostalih skupin. Kot vsako leto, bo tudi letos 1. maja tradicionalna budnica delavskih godb na pihala v vseh treh revirjih, nato pa bodo številni občani Zasavja krenili v Ljubljano na centralno prvomajsko proslavo. V naslednjih dveh dneh bodo po vsem Zasavju še mnoge druge množične prireditve in izleti na zasavske planinske postojanke.

V IZOLI KLJUB ODLIČNIM POGOJEM NIMAJO DRUŽBENE PREHRANE

USODNE KALORIJE

Ob dveh sodobno urejenih obratih družbene prehrane visoke zmogljivosti, je večina zaposlenih Izolčanov prepuščena svoji lastni iznajdljivosti. Zdravniki ugotavljajo visok odstotek slabokrvnih zaradi pomanjkljive in nepravilne prehrane. Na nedavnem pregledu mladih delavk, ki so se zglasile na transfuzijski postaji v Izoli zaradi odvzema krvi, je zdravnica ugotovila med pregledanimi 50 odstotkov deklet z očitnimi znaki anemije zaradi slabe prehrane. Na vprašanje, zakaj takšno stanje, saj je zmogljivost obeh menz — nedavno urejenega obrata družbene prehrane odprtega tipa in menze v kombinatu Delamaris — okrog 2000 malic in vsaj 900 glavnih obrokov, odgovarjajo delavci in delavke lakonično: predrago!

Menza v Delamarisu, kjer je okrog 1500 zaposlenih — od tega blizu tisoč deklet in žena — ima manj kot 100 abonementov za kosilo in komaj 24 za večerjo, čeprav večina delavcev zaradi obojestranske zaposlitve, slabih stanovanjskih pogojev itd., nima priložnosti za redno prehrano na domovih. Stanje ni bilo boljše niti do nedavnega, ko je veljal glavni obrok 100 dinarjev, medtem ko zdaj stane 180 dinarjev. Tega obdela se poslužujejo le uslužbenci z višjimi prejemki. Ker podjetje

ne namerava dati subvencije zanje, se je še bolj utrdila dosedanja praksa številnih delavcev, da si kupujejo samo malice (po 30 do 50 dinarjev), niso pa redki primeri, da predvsem mladim delavkam nadomešča sicer topla dopoldanska malica tudi kosilo. Za te je kosilo predrago. Gre pa tudi za posledice pomanjkljive zdravstvene vzgoje, ki bi pri mladini nedvomno precej zalegala.

V Delamarisu bi lahko uvedli dve vrsti kosil, oziroma večerij. Novi brezmesni obrok, sicer s polno vitaminsko vrednostjo, naj bi bil cenejši od dosedanjega, ko je meso osrednje živilo za pripravo hrane. Delavci so na nedavni letni konferenci osnovne organizacije ZK predlagali, da bi za kurjavo v kuhinji uporabili razni odpadni material, kar bi lahko pocenilo prehrano.

Sodobno urejeni obrat družbene prehrane odprtega tipa v Izoli so uredili na pobudo stanovanjske skupnosti, odprli pa so ga novembra lani. Kljub visoki investiciji (skoraj 14 milijonov dinarjev) se ni obnesel. Zopet, ker je predrag in zato visoka zmogljivost (400 glavnih obrokov, 800 malic) ni izkoriščena niti 40-odstotno, oziroma o napovedanih malicah, ki naj bi jih razvažali po podjetjih, doslej delavci sploh še niso slišali.

Na Zavodu za napredek gospodinjstva v Kopru menijo, da so obroki zato dragi, ker podjetja — investitorji — ne plačujejo tudi amortizacije. Menza je sedaj gostinski obrat z vsemi značilnostmi gospodarskega računa.

sky

OPOMBA UREDNISTVA: Ko objavljamo prispevek našega dopisnika o zares perečem vprašanju, ne moremo mimo nekaterih ugotovitev. Predvsem ne gre za nikakršno »razumevanje« vrednosti podjetij ali organov družbene upravljanja, ki ne najdejo poti, »da bi izdatneje subvencionirali družbeno prehrano«. Gre za odločitev o delitvi dohodka: ali bodo namenili sredstva za to ali ne, ali se spoštuje taka ali drugačna volja kolektiva. Prav pa je, da bi vstopod podprli obrate družbene prehrane. Občina lahko to stori s posebnim politiko do teh obratov (ki nedvomno morajo upoštevati gospodarsko računico!) — na primer, da jim zmanjša dajatve ali jih celo subvencionira, gospodarske organizacije pa, seveda, s sredstvi. S sredstvi svojih dohodkov. Nedvomno pa pri tem morajo upoštevati smoter urejene prehrane, ki se zrcali v zdravju in — neposredno — tudi na proizvodnosti. Sicer pa, če v Delamarisu (na primer) subvencionirajo malice (tako imenovani topli obrok med odmorom) in se teh delavci poslužujejo, ne kaže na »nerazumevanje«. Morda pa tiči vzrok tudi v preveč velikopotezni nabavi opreme za menze, preden so sploh ugotovili dejanske potrebe in pravo število interesentov.

IZ TOVARNIŠKIH LISTOV

Predvsem — lepa tehnična ureditev in številni dopisniki so značilni za glasilo ČZP »Pomurski tisk«. V zadnji številki je več daljših prispevkov o delitvi osebnih dohodkov (sicer z naslovi kot sta »Nagrajevanje — merilo naše družbene aktivnosti« in »Boljše nagrajevanje odvisno od večje produktivnosti dela«) kajti tudi v tem kolektivu pripravljajo novi pravilnik o delitvi osebnih dohodkov. Ponatisnili pa bomo del članka

PODJETJE — KOMUNA

Aktivno smo sodelovali pri stanovanjski izgradnji in omiljevanju stanovanjske krize, saj smo v okviru združenih investitorjev zgradili doslej 9 družinskih stanovanj in izdali v ta namen 21 milijonov din — bodisi, da smo prispevali iz lastnih skladov ali pa najeli tonamensko posojilo, ki ga še odplačujemo. Kljub lastnim potrebam pri rekonstrukciji proizvodnih obratov, ki pa časovno za sedaj še ni aktualna, smo sodelovali pri združevanju sred-

stev za nadaljnji, pospešeni gospodarski razvoj komune in smo doslej v sklad združenih sredstev prispevali 28 milijonov dinarjev. Ze prej, kot je bila sprožena v naši občini akcija za združevanje sredstev, smo samoiniciativno pomagali s posojilom Tovarni perila »Mura« za kritje stroškov pri sestavi investicijskega elaborata za gradnjo tovarne težke konfekcije v Soboti. Naš prispevek Početniški skupnosti Pomurja je lani znašal 112 tisoč dinarjev, čeprav smo v tem času imeli tudi svoj početniški dom v Barbatu. Za razširitev soboškega otroškega vrtca, v katerega zahajajo tudi otroci naših zaposlenih, je kolektiv s prostovoljnim delom v proizvodnji prispeval blizu 100 tisoč dinarjev. Tu še lahko omenimo naš večkratni prispevek pionirskemu odboru Osemletke I. nad katerim ima naše podjetje patronat, za ozvočenje šolskih prostorov, prapor, letos tudi za televizor itd.

To sodelovanje našega kolektiva s komuno pa se kaže tudi na drugih področjih. Menda ni podjetja v Pomurju, v katerem bi liko zaposlenih sodelovalo v ljudskih odborih, njegovih svetih in komisijah, vodstvih političnih in družbenih organizacij v občinskem in okrajnem merilu. Po-

drobnejša analiza bi vsekakor prinesla razveseljive ugotovitve. Tako sodelovanje se manifestira tudi na športnem in kulturnoprosvetnem področju.

Ze smo poročali, da bo glasilo jeseniških železarjev postalo list vseh Jesenčanov, kar pa verjetno ne pomeni, da bodo ostali železarji brez svojega glasila. List je namreč zelo dober obveščevalec kolektiva, lahko pa bi bil še kaj več. V 6. številki »Železar« objavlja tudi poročilo

O ZAKLJUČNEM RAČUNU

Uvajanje kompleksnega nagrajevanja po enoti izdelka je odkrilo rezerve v proizvodnji in v proizvodnih stroških. Z malenkostnim povečanjem skupno plačanih delovnih ur (1,3 %) smo povečali vrednost naše skupne proizvodnje za 3,9 milijard dinarjev ali za 7,4 odstotka. — Vrednost realizacije pa za 6,7 %. Poleg tega kaže najstrožja analiza znižanja stroškov

proizvodnje po zaslugi kolektiva ekonomskih enot prihranek od preko 100 milijonov dinarjev. Po drugi strani pa je tako izboljšanje gospodarjenja in produktivnosti omogočilo kolektivu povečanje bruto osebnih dohodkov za približno 16,9 %.

PRVI KONTINGENT UVOŽENE RUDE

Visoke peči so v mesecu marcu dobile prvo pošiljko uvožene železne rude iz Turčije, in sicer 1200 ton. Kvaliteta rude pa ne odgovarja v celoti navedenim analizam v ponudbi, saj so analize vzorcev pokazale, da vsebuje le 52 % železa, poleg tega pa je ruda precej nečista in vsebuje razne nečistoče.

Naša uvozna podjetja bi morala v bodoče polagati več pozornosti sami kvaliteti pri naročanju surovin v inozemstvu.

S PERESOM PO LIVARNI SIVE LITINE

Uredništvo našega časopisa (»Litostroja«) se je to pot odločilo, da s peresom obišče livarno sive litine in zastavi delavcem nekaj vprašanj.

PRAVILNIK O DELITVI STANOVANJ V »HIDROMONTAŽI«

VARČEVANJE ZA STANOVANJA

Podjetje »Hidromontaža« iz Maribora je letos namenilo sredstva za 60 stanovanj. Seveda s tem stanovanjske težave v tem podjetju še ne bodo urejene, saj je bilo od 1. marca 1961 na seznamu 162 prosilcev za stanovanje, vendar pomeni ogromen korak naprej.

Ker je prosilec več kot stanovanj, so sklenili razdeliti stanovanja po merilih, določenih v posebnem pravilniku in tako zagotoviti kar se da objektivno upravičenost prosilcev. Se tako sposobna komisija ne zmore tega le na temelju prošnji ali pregledov sedanjih stanovanj.

Bistvo tega pravilnika o delitvi stanovanj so kriteriji, po katerih se ocenjujejo prosilci stanovanj po sistemu točkovanja. Razen prosilčeve — take ali drugačne potrebe po stanovanju — upoštevajo tudi: strokovno kvalifikacijo, prizadevnost prosilca na delovnem mestu, vrednost delovnega mesta, ki ga zaseda prosilec, staž pri podjetju, doba čakanja na stanovanje, zdravstveno stanje prosilca oziroma njegove družine in prosilčovo sodelovanje v NOV. Prav tako se upošteva, če je pri podjetju zaposlen razen prosilca še kak drug družinski član, kajti tako je moč hkrati urediti stanovanjske težave dveh članov kolektiva. Seveda pa ni cilj tega družinsko zaposlovanje pri podjetju.

Najtežja naloga pri sestavi pravilnika je bila ocenitev pravega odnosa med posameznimi kriteriji. Posamezni kri-

teriji ne smejo biti odločilni. Na primer: ocenitev prosilca na delovnem mestu ne sme zasenčiti njegovih neposrednih stanovanjskih težav. Prav tako ne sme to preveč vplivati na dokončno oceno, če hoče podjetje z dodelitvijo stanovanj urejevati razen socialnih problemov tudi kadrovske.

Po pravilniku lahko majhen odstotek razdeli delavski svet tudi, če pogoji iz kriterijev točkovanja niso izpolnjeni, vendar le v primeru, ko hočejo rešiti težak socialno-zdravstveni problem delavca, ali pa, če želi podjetje nujno pridobiti pomembnega novega strokovnjaka.

Pravilnik odreja denarni prispevek prosilcev, ki jim je sicer letos zagotovljeno stanovanje, morajo pa ga vplačati pred vselitvijo. Gre za namensko varčevanje na račun bodoče najemnine in s tem vezanje stanovanjskega sklada podjetja. Prosilci ob dodelitvi stanovanj ne plačujejo najemnine, dokler ne izkoristijo vseh vloženih sredstev. Ta denarna obveza ni za vse prosilce enaka, ampak je odvisna od dohodkov na enega člana prosilčeve družine glede na redne mesečne prejemke.

Pravilnik o delitvi stanovanj obsega še vse splošne določbe, točno odreja pristojnosti posameznih organov pri delitvi stanovanj in vse ostale določbe v zvezi z nakupom in koriščenjem stanovanj, ki so last podjetja.

Ing. A. K.

»ČRNA TABORIŠČA« ČRNIH DNI

»Gospodična, ali je to Tunis?«

Stewardesa je odgovorila:

»Čez četrt ure bomo v Tunisu. Ubogajte! Priprite pasove!«

Letalo se je jelo spuščati. Je že na tleh. Rahel udarec koles v trdna tla. Letalo se je brž ustavilo. Ben Bela je vstal. Tedaj je nekdo vzkliknil:

»Kateri vojaki so to?«

Nekdo s čudnim glasom pojasni:

»Francoski vojaki so!«

Okoli letala je polno vojakov s čeladami. Tekajo okoli, častniki zapovedujejo. Vojaki so se postrojili pod letalom. Povsod strojnice.

Tedaj nekdo krikuje: »Francoski vojaki! Mi vendar nismo v Tunisu, temveč v Alžiriji, v Oranu ali pa v Alžiru!«

Potniki v letalu so vsi na nogah. Tema. Vse luči so pogasili. Tema je v letalu, tema na letališču. Nekdo je odprl vrata. Tedaj je kdo ve koliko žarometov posvetilo v izhod v letalu. Snopi prehude svetlobe so bili v oči.

»Vsi izstopite!«

Stopnic ni bilo. Potniki so skakali. Neznane roke so jih prestregale. Po dva vojaka sta jih držala za roke. Vojaki so obkolili Ben Bela...

Potem so jih odveli v »marice«. Policija zahteva legitimacije. Ben Bela se upira. Brzostrelke so že uperjene. Vsi alžirski voditelji imajo lisice na rokah. Tudi vsi novinarji razen žensk. »Marica« je odpeljala. Ben Bela in tovariši so mirni. Molčijo. Policijski inšpektor jim brusi v obraz:

»Dobro izvedeno, kajne! Pri- znajte, da smo dobro izvedli!«

Ben Bela mu je samo kimal. Vseh pet Alžircev je bilo na videz mirnih. Nihče med njimi se ni izdal. Kljub strašnemu presenečenju so pokazali veliko prisotnost duha.

Policijska postaja na letališču. Povsod inšpektorji. Potniki izstopajo iz »marice«. Fotografirajo vsakega posebej. In večkrat. Vsi so potem zbrani v veliki dvorani, v kateri je še več policistov, ki so oboroženi z brzostrelkami. Preiskujejo vsakega posebej. Žensk ne. Novinarje so odvedli, alžirske voditelje so nagnali v nov blindiran avtomobil. Pred njimi in za njimi oklepni avtomobili. Cel konvoj jekla in železa. Brzostrelke štrlijo povsod v zrak. Konvoj počasi zapušča letališče. Se zdaj ne vedo, v katerem alžirskem mestu so...

Nekoliko minut kasneje ob cesti tabla: Alžir, 17 km...

III.

Francija kot demokratična dežela se je vselej postavljala s tem, da po njenih pozitivnih zakonskih predpisih policija osebe ne more dlje zadržati kot 24 ur. Koncentracijska taborišča so ena izmed najbolj žalostnih spominov na drugo svetovno vojno. Vedeti pa je treba, da je na tisoče Francozov zgubilo življenje v teh taboriščih in da na milijone Francozov ve za ta zakonski predpis.

Francijo pa moramo gledati takšno, kot je; razdeljeno na dve »cesarstvi«: evropsko in alžirsko. V teh dneh pa vladajo različni zakoni. Francoz v prestolnici, ki ga je aretirala policija in če le-ta nima dovolj dokazov, da bi ga izročili preiskovalnemu sodniku, v resnici spet zadira po 24 urah sveži zrak. V Alžiriji to ni mogoče. V Alžiriji je permanentno obsedeno stanje. Vsaka osumitev, vsak dvom, je dovolj velik razlog za internacijo. Francoz ali Alžirec, ki so ga aretirali, pojde v Alžirijo! Zaradi pomanjkanja dokazov ga sicer po 24 urah preiskovalni sodnik »spusti na svobodo«, vendar ob izhodnih vratih ga čaka alžirska policija, ki mu natakne lisice...

Koliko koncentracijskih taborišč je v Alžiriji? Francoski novinarji pravijo, da je na to nemogoče odgovoriti.

Taborišča se uradno in sramežljivo imenujejo »sprejemni centri«, v katerih so nekatere osebnosti, ki jih oblast »kontrolira«, kako živijo.

Taborišča si niso podobna. Vsako taborišče ima svojo posebno podobo. Kljub temu pa jih je mogoče s skupno označiti. Zelo težko je ugotoviti njihovo število. Pravijo, da jih je precej.

Taborišča je moč razvrstiti v tri kategorije, in sicer: taborišče v Lodi, ki je posebej določeno za Francoze iz Evrope; taborišča, ki jih upravljajo civilne oblasti, in ki so določena za muslimane; številna taborišča pod vojaško upravo, v katerih je približno 3000 do 4000 internirancev. Ta so najmanj znana. Postopek v njih pa je najbolj nečloveški.

V taborišču v Lodu je 1200 internirancev. Skoraj vsi so komunisti ali člani Generalne konfederacije dela. V tem taborišču so tudi nekateri liberali, progresisti in drugi politiki, ki se ne strinjajo z režimom. Taborišče so ustanovili jeseni leta 1956. Velika večina internirancev je Evropejcev. Ta pripomba je potrebna zagledatelj, ker označuje taborišče za kolikar toliko znosno, ker so pogoji življenja neprimerno boljši kot v ostalih taboriščih. Rasni kompleks je moč ugotoviti v najbolj preprostih ukrepih alžirske

administracije. Prehrana je slaba. Jetniki so lačni.

Taborišča, ki jih upravljajo civilne oblasti pa so: Saint Lee. V njem je 1300 internirancev. Bosie. 700 internirancev. Giorf. 800 internirancev. Ta zadnji kraj je kolonizatorska vas, ki je približno 80 km južno od Borge Bu Arigja. Ustanovili so ga, da bi v njej prebivala polnomadska plemena. Pomanjkanje vode pa je prestrašilo tudi najbolj odločne, pa so zato avgusta 1955 vas spremenili v »sprejemni center«, ki je zamenjal center v Selalu. V vasi živi približno 800 internirancev. Živijo v bedi. Pitne vode manjka. Stanovanja so slaba. Spijo na slamni. Organizirane kuhinje sploh ni. Pozimi je zelo mrzlo, poleti zelo vroče, gibanje je omejeno. Od 18. ure do 6.30 ne sme biti nikogar na vaških cestah. Straža mora streljati po prvem pozivu. Čez dan je dvakrat do trikrat zbor. Interniranci po nekaj ur stojijo na soncu in čakajo. Delo ni obvezno.

Beruagja je oddaljena 120 km od Alžira. Taborišče so ustanovili 1955. Taborišče ima kaptana SAS (Služba alžirske varnosti). V taborišču so številni starci ali mladoletniki. Računajo, da je v tem taborišču največ tuberkuloznih. Bolnike, ki jih evakuirajo v bolnišnico »Mustafa« v Alžir, puščajo brez nege. (Nadaljevanje prihodnjč)

Zadrega Deana Ruska in Gromika

Ameriški in sovjetski minister za zunanje zadeve sta se pred dnevi znašla v veliki zadregi, in sicer ne v politični areni! Po kosilu, ki ga je Dean Rusk priredil Gromiku v poslopju ministrstva za zunanje zadeve v Washingtonu, je gostitelj hotel prihraniti gostu vse neprijetnosti ob glavnem vходу z novinarji in reporterji, pa mu je zategadelj predlagal, naj bi odšla skozi stranski vhod. Gromiko je bil za to. Vendar sprehod po hodnikih State Departmenta je trajal toliko časa, dokler se oba ministra nista znašla v veliki zadregi. Ameriški minister za zunanje zadeve se je moral namreč sovjetskemu kolegi opravičiti, pa tudi pojasniti, ker ni našel tega stranskega izhoda, češ da še ni dobro proučil topografije State Departmenta.

Iskrene novice iz Laosa

Ameriška časnikarska agencija AP je objavila pred dnevi obširno poročilo iz Laosa. V članku citira nekega člana ameriške vojaške misije, ki je dopisniku agencije rekel:

»Lahko smo v resnici ponosni na to, kar smo v tej deželi dosegli. Naučili smo ljudi, da se ubijajo med seboj!«

Prav tako pa je dopisnik citiral nekega ameriškega funkcionarja iz civilne misije, ki dell pomoč v Laosu:

»Jaz sem tu novinec, vendar se vsak dan vprašujem, zakaj smo v tej deželi potrošili 310 milijonov dolarjev. Tisti, ki smo jim dali denar, ne kažejo nobene prizadevnosti, da bi se bojevali.«

Funkcionar pa je še dodal: »Denar, ki je bil namenjen, da bi se dežela gospodarsko okrepla, je zginil v žepih bogatašev in vladnih korumpiranih funkcionarjev.«

AGENTI DESNIČARJEV NA VSAKEM KORAKU

Vsa poročila, ki komentirajo dogodek v Evianu, se začno in končajo z ugotovitvijo, da je to delo desničarskih terorističnih skupin. Delovanje teh skupin ni nikakršna skrivnost v Franciji.

V žandarmerijski postaji v Evianu so našli grozilno pismo, ki ga je pokojnemu predsedniku prinesel poveljnik enot javne varnosti. V njem med drugim piše: »Po eksploziji v Bourbon-ski palači v Parizu ste zdaj na vrsti vi, v Evianu...«

Samo neobveščeni bi lahko bilo vse to čudno, da oblasti niso pravočasno posredovale, da bi preprečile eviansko tragedijo in novi zločin.

Prva kolonistične in teroristične organizacije so se v Franciji pojavile med volilno zmago Guya Molleta in Mendes Francea, to je 1956. leta, ko je Republika fronta uradno predvidela mirovne razgovore z Alžirijo. Napadi na mitinge progresistov, posebej pa še na sedeže levčarskih časnikov in na mitinge, na katerih so govorili levčarski politiki, so postali v Franciji vsakdanja reč. Na ta način so Guya Molleta februarja 1956 zasuli z gnili paradizniki in jajci.

Seveda pa je to povzročilo spremembo v stališču vodij francoskih socialistov, ki so odtelej jeli iskreno »navijati za francosko Alžirijo«. Spremenilo pa se je tudi gibanje terorističnih organizacij. Namesto pač in boksarjev, so se v rokah teroristov znašli revolverji in brzostrelke. S solzilnimi bombami so napadli Mendes Francea, z ročnimi bombami so razgnali miting Mendesovega prijatelja in bivšega ministra Mitteranda.

Težko je ugotoviti vse te zločine, kajti niti francoski tisk ne tvega, da bi o njih iskreno pisal.

Konec 1957 so se tri teroristične skupine v Parizu uradno združile v »Komite za rešitev Alžirije«. Tri dni kasneje so tri bombe v središču Alžira eksplodirale pred sedežem vrhovnega poveljnika, generala Salana. Samo slučajnost se je zahalvali, da je Salan ostal živ. Ostal pa je talec »nih atentatorjev, ki jim ma...« por 1958. leta omogoča, da »opijo na alžirski »forum« in z nasiljem vržejo Četrto republiko.

Nedavni proces pred vojaškim sodiščem pa je v Lyonu dokazal tisto, kar je zdaj že vsakemu Francozu jasno: kolonialna sedemletna vojna v Franciji je omogočila takšno infiltracijo, da zdaj ni administrativnega vojaškega ali policijskega organa, v katerem ne bi sedel agent desničarjev.

LIBIJA NA POTI RAZVOJA

Ze prvo srečanje z Libijo razkrije huda nasprotja, ki pričajo o težavni nekdanji in sedanjí poti te severnoafriške dežele, prav tako pa posreduje nazorno predstavo o prizadevanjih in želji Libijcev, da bi se čimprej rešili zaostalosti in močnega vpliva tujcev, ki so na njihovih tleh kot vladni strokovnjaki in kot vojaki v ameriških in britanskih oporiščih, kot iskalci petroleja itd.

Kot na filmskem platnu vidi pred seboj vsa zapletenost libijskega življenja potnik, ki se pelje od Tripolisa na vzhod proti Homsu in Misurati po asfaltni cesti, speljani ob sredozemski obali od Tunisa na zahodu, do Aleksandrije na vzhodu. Na eni strani ceste štrlijo proti nebu zidovi starih italijanskih vojašnic — to so neme priče junaštva in trpljenja revnih libijskih beduinov — na drugi pa se vlečejo kilometri bojede žice in zidov, posutih s steklenimi čepinami. Tam se skrivajo popotnikovim očem angleška in ameriška oporišča in njihova podzemeljska skladišča, ki o njih pripovedujejo, da skrivajo v svoji notranjosti morda tudi najmodernejša orožja. Skrbno zastražena oporišča sprejemajo Libijce samo kot delavce, ki jih vojaki pregledujejo ob prihodu na delo in ko zapuščajo delovna mesta. Pod libijskim nebom kroži na stotine reaktivnih letal vseh vrst; vzletajo in pristajajo na angleških in ameriških letališčih. Ameriško oporišče »Vilus« je pravočasno mesto z močno radiotelevizijsko postajo, ki oddaja ves dan in se sliši mnogo bolje kot šibki oddajnik v Tripolisu.

Po razglasitvi neodvisnosti konec 1951 je Libija dovolila po posebnih pogodbah Veliki Britaniji in ZDA ustanoviti na njenem ozemlju vojaška oporišča, se pravi, da obdržijo baze, ki so jih zgradile že pred proglasitvijo libijske neodvisnosti, v zameno pa je Libija dobila denarna sredstva, ki so znašala dve tretjini deželnega proračuna. Leta 1960 so pogodbo spremenili. Tako zdaj plačujejo ZDA Libiji po deset milijonov dolarjev letno, Velika Britanija pa se je zavezala leta 1958 s posebno pogodbo, da bo plačevala Libiji v naslednjih petih letih po 3,750.000 funtov.

Druga stran libijskega življenja se zrcali v silnem poletu množic, da bi čimprej premagale zaostalost in se rešile iz teme. Libijski kmetje so se že naučili, kako je treba obdelovati moderne, bivše italijanske farme, ki se vrtijo več sto kilometrov daleč ob obalah Tripolitanijske in Cirenaške. Pravzaprav ni več razlik med farmami, ki jih še obdelujejo Italijani, in med onimi, ki so po osvoboditvi prešle v libijske roke. Težnja po modernizaciji je čutili tudi na zemlji, ki so jo vse do nedavnega primitivno obdelovali.

Vzporedno s prizadevanjem za izboljšanje gospodarskega življenja so posvečali posebno pozornost šolanju kadrov. Lahko rečemo, da Libija zdaj sodi v vrsto dežel, ki najbolj skrbijo za šolanje mladine. Naravnost neverjetno se zdi, kako na široko je želja po prosveti v kratkem času prežela ljudske množice.

Se pred desetimi leti je imela Libija komaj 5000 pismenih, zdaj pa sedijo v šolskih klopih skoraj vsi otroci ustrežne starosti. Težnja po znanju se je uveljavila tudi med nomadskimi živinorejci. Lahko bi našli celo vrsto primerov, ko nomadski starši pripeljejo na jesen otroke v naselbino, da obiskuje šolo, in pasejo svoje črede v bližnji okolici, dokler ne mine šolsko leto, potem pa se skupno z otroki odpravijo na običajno pot po pustih pokrajinah.

Čeprav je plemenska skupnost še vedno osnova libijske družbe, se vzporedno z gospodarskimi in prosvetnimi dosežki naglo uveljavljajo tudi družbene spremem-

be. Libija, ki jo sestavljajo tri pokrajine — Tripolitanijska, Cirenaika in Fezan — kot združena kraljevina pod vladjo kralja Idrisa I., počasi sprejema podoben enotne države, nacionalna pripadnost pa izpodriva plemensko pripadnost kot do nedavnega edino kohezijsko silo libijske družbe. Moderna družba se še posebej naglo razvija v Tripolitanijski, ki je bila že nekdanj bogatejša in naprednejša.

Posebni pogoji so vsilili osamosvojeni Libiji tudi določene oblike političnega in družbenega življenja. Pred razglasitvijo neodvisnosti je bilo v deželi več političnih strank in skupin, leta 1952, takoj po parlamentarnih volitvah, pa so prepovedali vse politične organizacije. Odtlej je libijsko politično življenje brez strank.

V določenem obsegu se bje politični boj v parlamentu, ki ga sestavlja 55 poslancev, izvoljenih kot osebnosti po ključu, da pride po en poslanec na vsakih 20.000 prebivalcev. V parlamentu se kažejo določene težnje, občasno se oblikujejo tudi skupine, vendar brez posebnih organov. V teh skupinah je bolj in bolj čutili težnjo, da bi Libija izdatneje delovala v duhu arabske politike in sodelovala z deželami, ki niso povezane v bloke.

V libijskem družbenem in političnem življenju postajajo sindikalne organizacije čedalje pomembnejše. Zakon iz leta 1958 je dovolil ustanavljanje sindikalnih organizacij, ker sodijo, da te nimajo političnega značaja in da niso v nasprotju s prepovedjo ustanavljanja političnih organizacij. Največja sindikalna organizacija je Splošna zveza libijskih delavcev. Po nepopolnih podatkih je zdaj v Libiji sindikalno organiziranih okoli 30.000 delavcev. Sindikalne in mladinske organizacije imajo vidno vlogo v boju za modernizacijo libijske družbe in v prizadevanju, zagotoviti deželi progresivni razvoj, ki naj bi ji hkrati omogočil gospodarsko osamosvojitve in osvoboditev izpod tujega vpliva.

Ker ima Libija položaj mostu med arabskim vzhodom in zahodom, zavzema posebno mesto v medarabskih odnosih. Pas Sirte, kjer puščava seže do sredozem-

skih obal, deli Libijo na dve, hkrati pa je tam tudi meja med Magrebom in Arabci na vzhodu. Po tradiciji spada Tripolitanijska k Magrebu, Cirenaika pa je del arabskega vzhoda. Kot članica Arabske lige se je Libija borila za arabsko solidarnost in za enotnost arabskega sveta, vendar ni širše posegala v večja mednarodna vprašanja in v občasne spore med arabskimi deželami. Njen poseben položaj, ki je predvsem posledica gospodarskih težav dežele takoj po osvoboditvi, ji ni dajal možnosti za širšo dejavnost na mednarodnem prizorišču.

Ali bo nafta spremenila podobo Libije, kakor so lani mislili in govorili? Ogled petrolejskih koncesij nam pokaže, da ni ostala skoraj niti ped libijskega ozemlja, kjer bi nobena izmed 19 tujih družb ne imela pravice iskati nafta. Koncesije se raztezajo celo na libijske obalne vode. Dosedanja odkritja so dala pomembne

rezultate, za prihodnost pa se jih obeta še več. Tripolis in druga mesta te velike puščavske dežele, ki šteje komaj 1.2 milijona prebivalcev, je zajela mrzlica pričakovanja.

V Tripolisu rastejo na vseh straneh moderna poslopja z dvigali, s klimatičnimi napravami, z modernimi pisarniškimi stroji itd. Tam so sedeži ameriških, britanskih, nemških, nizozemskih, francoskih, italijanskih in drugih družb, ki iščejo nafto. Ulice Tripolisa so postale pretesne za velika vozila družb in njihovih strokovnjakov.

Doslej najbogatejši vrelec v Zeltanu — koncesija ameriške družbe ESSO — ima zmogljivost 17.500 barelov naftne dnevno. To je glede zmogljivosti drugi vrelec na svetu. Družba je začela graditi naftovod od Zeltana do Marsa Brega na sredozemski obali; dolg bo 110 milj, njegova zmogljivost pa bo znašala 150.000 barelov. Tudi OASIS, druga ameriška družba je začela graditi naftovod od Es Sidera do morja, kjer so tereni njenih koncesij. Ta naftovod bo imel zmogljivost 300 barelov dnevno, dolg pa bo 85 milj.

Vse to dokazuje, da se pod libijskim peskom skriva bogastvo »črnega zlata« in da bo Libija končno le začela dobivati del sadov, shranjenih v njeni puščavi, kakor je doslej brez godrnjanja prenašala budo, katere poglavitna povzročiteljica je bila prav ta puščava. Ne le to, tudi splošni

pomen Libije se bo popolnoma spremenil. Odkritje tolikšnih naftnih ležišč v neposredni bližini Zahodne Evrope bo nedvomno vplivalo na mednarodne odnose v tem delu sveta. Kolikor so upravičena pričakovanja, da bodo dali libijski vreli velike množine nafte, se odpira vrsta možnosti in tudi priložnosti za zapletljaje, ki bodo vsekakor spravili Libijo v ospredje na sredozemskem področju.

Vendar zadnje mesece vztrajno, čeprav tiho ponavljajo, da pretirava, kdor trdi, da so libijske zaloge nafte bogatejše od tistih na Bližnjem vzhodu, itd. Družbe, ki jo iščejo, zatrujejo, da še ni mogoče postreči z dokončno oceno, vendar je skoraj zanesljivo, da Libija nima večjih zalog nafte. Hkrati s tem pa nadalje gradijo naftovode, katerih zmogljivost priča o povsem nasprotnem, kar pomeni, da družbe ne le upajo, temveč so tudi prepričane, da bodo potrebovale naftovode s tolikšno zmogljivostjo. Vzporedno se nadaljujejo raziskave.

Kako se bo nadalje razvijal boj za nafto, ni mogoče reči, ker je to odvisno od vrste činiteljev. Lahko bi se zgodilo, da bi libijska naftna polja delno zanemarili (zaradi nafte drugod po svetu), kar bi vsekakor prizadelo Libijo in njena pričakovanja. Vendar vse kaže, da se pod libijskim peskom zares skriva veliko bogastvo.

L. ZDRAVKOVIČ

MARIANA: Oh, ta grda desnica...

... IN ZDAJ ŠE TRETJA ŠOLA V CELJU

TKŠ v Rušah išče rešitev, a je sama ne najde

Tehnična kemična šola v Rušah, ki vzgaja laborante — kvalificirane delavce kemične stroke in tehnike — kemike, je od leta 1956 do 1960 izšolala 224 učencev, ki so se zaposlili v 52 podjetjih oziroma ustanovah. Razkropljeni so po vsej Sloveniji, manjši del pa tudi izven nje v Srbiji, Madžarski in Hrvaški. Tako ni prevladujočega podjetja, za katerega bi v pretežni meri vzgajali odgovarajoče strokovnjake. Zato tudi ne bo mogoče dobiti gospodarske organizacije, ki bi prevzela vsaj delno financiranje naše šole. Teško bo najti tudi kak skupni organ, ki bi prevzel te skrb.

Iz dosedanjih izkušenj dobro vemo, da podjetja nerada dajejo denar. Lep primer za to je prav podeljevanje štipendij. Srednješolec zlepa ne dobi štipendije, ker se podjetja ob takih priložnostih izgovarjajo, da ne potrebujejo kadra. Zelo pogosto pa se oglašajo ob koncu leta, ko se zanimajo, če je še kdo izmed absolventov prost, da bi ga oni sprejeli v službo. Prikazovanje potreb po strokovnem kadru s strani podjetij torej ni vedno realno. Kadar se postavlja vprašanje, koliko kadra boste predvidoma potrebovali, običajno prikazuje velike potrebe. Kakor hitro pa v zvezi s tem postavijo vprašanje štipendiranja ali sofinansiranja, pa nenadoma potrebnost več. Razumljivo je tudi, da od podjetij, ki letno zaposlijo le dva do tri naše absolvente, ne moremo terjati, da prevzamejo skrb za našo šolo. Tako se vsi otrsajo kakršnih koli finančnih obveznosti do našega zavoda.

Tudi občinski ljudski odbor Maribor-Tabor, ki je sicer po zakonu dolžan oskrbeti sredstva za šolo, nima interesa, da bi vzdrževal tako ustanovo, za katero ni neposredno zainteresiran in to še prav posebno ob mnogih drugih šolskih in finančnih problemih. S tem nečemo reči, da je občinski ljudski odbor Maribor-Tabor proti šoli ali da nima razumevanja zanjo, vendar je po sredi najbolj kritično vprašanje, vprašanje finančnih sredstev, ki jih sama občina ne zmore. To še prav posebno zaradi tega, ker je naša šola izredno draga.

Razen onih, ki funkcioniranje šole poznajo, drugi sploh ne morejo doumeti, zakaj šolanje toliko stane. Dopovedovati nestrokovnjakom, kakšne so specifične potrebe te šole, je izredno težko. Letno stane en učenec po dosedanjih proračunskih izdatkih kakih 120.000 dinarjev. Zelo visoki so funkcionalni izdatki: na primer, naša šola ima tak način praktičnega dela, da se material — kemikalije trošijo, namesto da bi kaj ustvarjali. To je bistvena razlika od vseh ostalih strokov-

nih šol. Kemikalije so pretežno uvožene in zato izredno drage. Letno porabimo tri do štiri milijone dinarjev samo za potrebe laboratorija. Kemikalija, ki je že enkrat rabljena, se ne more več uporabiti in jo moramo zlititi v lijak.

Ce bi hoteli v laboratoriju vsaj nekaj zaslužiti, bi morali opravljati analize za kako podjetje. Ne moremo pa zanje seveda prevzeti pravne garancije. Kljub temu smo prosili številna podjetja, da bi nam poslali vzorce za analize. Pri tem nismo naleteli na razumevanje in smo ostali brez naročil. Pripominjamo, da se na ta način preživljajo že nekateri inštituti. Ti izvršujejo analize, ki jih iz kakršnih koli razlogov ne opravljajo podjetja sama (n. pr. Kmetijski inštitut Maribor, Kemični inštitut v Ljubljani itd.). Pri tem imajo inštituti prednost zaradi večjega ugleda in zaupanja, čeprav bi bile naše analize enakovredne.

V laboratoriju nam služi kot glavni toplotni vir elektrika. Tako letno izdamo okrog 1.000.000 dinarjev samo za potrošnjo električne energije. Poseben problem so kemični aparati, ki so zelo dragi, ker so v glavnem uvoženi. Pri praktičnem delu v laboratoriju se uporabljajo predvsem steklovina in porcelan. Oboje je prav tako zelo drago in tega se ne moremo dosti razbije. Zanimivo je n. pr. to, da je domače laboratorijsko steklo dražje od uvoženega in kljub temu moramo kupovati domače. Tako smo navadili le nekaj glavnih vzrokov, zaradi katerih so izdatki naše šole tako veliki. Seveda pa brez praktičnega pouka ne more biti strokovnega izobraževanja.

Na šoli imamo 182 fantov in deklet iz 34 občin. Ze je tega je razvidno, da bo prispevanje občin zapleteno. Splošno znano je, da v vsaki občini vedno primanjkuje finančnih sredstev in tako bodo ljudski odbori zavlačevali taka vplačila do konca vsakega koledarskega leta. S tem pa bo vsako redno delovanje ustanove zelo oteženo. Predvidevamo tudi, da bodo posamezni ljudski odbori skušali vplivati preko ravnateljev osemletk, naj se učenci ne vpišejo v »drage« šole.

Naš zavod je bil že nekajkrat v težkem finančnem položaju, in to ob vsaki reorganizaciji. Nihče ne prevzema šole s takimi izdatki v svoje breme. Tako je bilo, ko je prešla z zveznega proračuna na republiški, z republiškega na okrajnega in sedaj z okrajnega na občinski. Tako stanje demoralizira učno in ostalo osebje je zavoda, prevzema jih občutek brezperspektivnosti in negotovosti. Vendar se bo neka rešitev morala najti, mi sami pa je ne znamo poiskati.

Kljub takemu problematičnemu stanju naše in tudi ljubljanske tehnične kemične šole pripravljajo v Celju otvoritev enakega zavoda z novim šolskim letom. Ne gre v tem primeru za kakršno koli ljubosumje, temveč za pametno uporabo še vedno pičlih sredstev. Res je, da lahko vsako podjetje ali občina ustanovi šolo, vendar bi bila neka koordinacija nujno potrebna. Pripominjamo, da navadna oprema šolskega laboratorija zahteva več kot 100.000.000 din investicij. Tako v Sloveniji že obstajata dva šolska laboratorija in ne vemo, če so dejanske potrebe pri nas takšne, da bi morali imeti še tretjega. Potreben kemično izobražen strokovni kader za razvoj Velenja in potreb Celja lahko vzgojita šoli v Rušah in v Ljubljani.

BRANIMIR LORENCIČ
ravnatelj Tehniške kemične šole v Rušah

Dva litostrojska centra

TOVARIŠ UREDNIKI! NE VEM KOLIKOKRAT SEM ŽE V ZADNJEM ČASU BRAL IN SLIŠAL O IZOBRAŽEVANJU V PODJETJIH, O IZOBRAŽEVALNIH CENTRIH, O ŠOLSKIH CENTRIH... BRAL SEM, DA MNOGA PODJETJA ŠE NIMAJO TAKIH CENTROV, DA NI SODELOVANJA MED PODJETJI IN STROKOVNIMI ŠOLAMI, DA NE VEDO, KDO NAJ ZDAJ PO NOVI UREDBI O FINANSIRANJU ŠOL SKRBI ZA STROŠKE ŠOL... PA SEM SI MISLIL: ZAKAJ NE BI ENKRAT PISALI ŠE O NAS? IMAMO KAR DVA CENTRA ZA IZOBRAŽEVANJE, INDUSTRIJSKO ŠOLO PA PODJETJE DELNO VZDRUŽUJE ŽE VRSTO LET IN MED NJIMA JE BILO PRAV MALO NESOGLASIJ...

H. M., Litostroj, Ljubljana

Vabilo, ki ga res ne gre zame-tavati. Dva centra, idealno soglasje — če ne že neobičajno pa vsaj zanimivo in morda tudi vzpodbudno. Zakaj pravzaprav dva centra? Kako so dosegli tako medsebojno razumevanje? In v Litostroju niso bili redkobesedni, ko smo skušali najti odgovore.

Predvsem: izobraževanje v Litostroju ni stvar večerajšnjega dne, ampak ima za seboj že dolgo in poznano zgodovino, saj je sam značaja podjetja, ki stalno raste, se razvija in spreminja proizvodnjo zahteval primerno usposobljene kadre. Industrijska šola je tako že od vsega začetka v pravem pomenu besede tovarniška šola in okrog nje se je do danes razvil neke vrste šolski center, ki razen redne industrijske šole vključuje še oddelek za odrasle, oddelek za odrasle strojne tehniške šole in priučevanje za nekatera delovna mesta v šolskih delavnicah. Drugi center, tako

imenovan tovarniški, pa skrbi za uvajalne seminarje novincev ter razne dopolnilne tečaje v in izven podjetja (za specializacijo, kvalifikacijo, tuje jezike). Litostrojski nam pravijo »naša delavska univerza«. Oba zajameta tako vse vrste izobraževanja, programi in učni načrti pa so vedno prilagojeni potrebam podjetja, kar samo po sebi kaže, da sodelovanje nikakor ni neznanka. Zanimivo pa je, da niti eden niti drugi center uradno sploh ne obstajata. Važna je vsebina, ne firma, pravijo v Litostroju. Vsebina nedvomno je, vse je ubrano na en sam imenovalec: iz proizvodnje za proizvodnjo, toda zakaj potem dva? Tudi to se bo uredilo, pravijo optimisti. Sicer pa so nasprotni previdni. Ne prevelike naglice, nič takega, kar bi ostalo samo na papirju. Morda že letos pa bodo le vse skupaj združili pod en naslov — šolski ali izobraževalni center.

Organizacija izobraževanja torej litostrojčanom ne dela preglavice in so našli pot, ki jo marsikje šele iščejo: najprej urediti način in vsebino izobraževanja. Kaj pa drugo? Razumevanje, metode, sodelovanje, uspehi? Res, industrijska šola nedvomno predstavlja vzoren primer. Program stalno korigirajo na osnovi pripomb posameznih proizvodnih enot in da bi dali še večji poudarek praktičnemu delu, se bo verjetno za učence končala teorija že po drugem letniku, tretji pa bo ves posvečen samo praktičnemu delu. Potem bodo morda tudi odpadli še nekatere pripombe, da kljub vsemu absolventi le ne ustrezajo povsem potrebam posameznih delovnih mest. Ker pa je proizvodnja v Litostroju le še ohranila individualni značaj in potrebuje absolutno industrijske šole glede na stalen razvoj in spremembe v proizvodnji malo širše znanje, menijo da zato prevelika specializacija ne bi bila koristna.

V malo manj svetli luči se kaže pričevanje na delovnem mestu. Tu se tudi v Litostroju ubadajo s problemom, s katerim se skoraj povsod premalo ukvarjajo: izdelava profilov posameznih delovnih mest. Če teh ni, to seveda krepko zavira izobraževanje tako na delovnem mestu kot v redni šoli. Izobraževanje na delovnem mestu pa nedvomno terja tudi v Litostroju svoj razmah, saj so že dosednji primeri,

kolikor jih je bilo, pokazali, da se lahko delavci s pravilnim in sistematičnim tovrstnim izobraževanjem mnogo hitreje vključijo v proizvodnjo. Da bi tudi tu napredovali, nameravajo vse vodilno osebje seznaniti z metodami poučevanja. Tudi večja metodična povezava snovi bi bila potrebna in treba bi bilo jasno določiti, kaj mora znati vsak posameznik na določeni stopnji izobrazbe. Prav tako ni vsak za vse in je treba bolj upoštevati zanimanje in sposobnosti posameznika za določeno vrsto izobrazbe.

Že vsa dosedanja izobraževalna dejavnost v Litostroju prav gotovo vpliva na večjo in boljšo produktivnost, na pravilnejši odnos do dela, do strojev. Tudi zanimanje za izobraževanje narašča. Toda kljub temu, da pride iz industrijske šole vsako leto nad 200 absolventov in da štipendira podjetje lepo število ljudi na visokih in srednjih šolah, je še vedno kadrov premalo. Značilno je, da se precej absolventov industrijske šole sicer zaposli, kako leto ali dve v tovarni, potem pa gredo k vojakom in jih ni več nazaj. Mnogi pa si žele nadaljevati šolanje, na žalost večkrat z motivacijo, da nočejo opravljati »umazanega« dela pri strojih. Tak odnos kaže na nepravilno razumevanje učencev do dela in izobraževanja in hkrati na pomanjkanje čuta dolžnosti do podjetja, ki jih je šolalo. V. S.

AKTUALNO RAZMIŠLJANJE

KONEC AMATERSKE

IDILE?!

Po sodobnejših poteh amaterske dejavnosti

Ko govorimo ali pišemo o problemih kakršnegakoli amaterskega udejstvovanja, imamo v mislih predvsem naslednje težnje, ki vodijo ljudi v življenju izven njihovega poklica: najprej potrebo po izpolnitvi tistih hotenj, ki jih vsakdanje profesionalno delo ne uredi. Dalje je tu želja po izražanju svojih idej, po izpolnitvi obrambni instinkt, ki varuje človeka pred mehanično in ponavljajočo se dejavnostjo. Saj utegne le-ta v skrajni konsekvenci spremeniti človekovo osebnost v spreten avtomat. V našem stoletju strokovne razmejitve in nujnosti specializacije, ki zožuje človekovo življenje na zelo ozek fizični ali duševni delokrog, se tembolj zastavlja vprašanje harmonično razvite in neokrnjene osebnosti. Najbrž se prav zato danes pojavljajo v svetu najrazličnejše oblike amaterskega delovanja. Bolj kot kdaj prej lahko čitamo o različnih krožkih, klubih, amaterskih grupah, potujočih in vzorno urejenih knjižnicah ter podobno. Zanimivo je dejstvo, da je v zelo razvitih industrijskih deželah procentualen delež amaterskega izživljanja (predvsem na področju umetnosti in splošnega izobraževanja) zelo visok, da pa je bil manjši v času, ko so te dežele v naglici gradile svojo industrijo in je življenje prislilo ljudem, da so v delu trošili prekomerne energije. Če ob tem pomislimo še na bodoče perspektive skrajšane delovnega časa, lahko predvidevamo, da bo to vprašanje še aktualnejše. Pri nas nevarnost človekove mehanizacije zmanjšujejo samoupravni organizmi, ki ustvarjajo dokaj drugačno situacijo, kot jo je prej poznal svet. Soodgovornost in samoupravljanje v nekem podjetju ali komunalnem življenju terja od posameznega človeka veliko aktivnosti in veliko kompleksnega razmišljanja, kar je vsekakor ugoden činitelj tudi pri njegovem vsakodnevnem delu.

Človek hoče biti aktiven na mnogih področjih

Kadar govorimo o amaterizmu kot o neke vrste razvedrilu, imamo prav, vendar ta oznaka premalo upošteva njegovo pravo bistvo. Kadar govorimo o amaterizmu kot o sredstvu za vzgojo ljudi, imamo zopet prav, vendar mu dajemo s tem nekoliko enostranski in šolski prizvok. V celoti je amaterizem (mislim na tiste njegove veje, ki sodijo pri nas v okvir naših društev in Svobod) težnja po psihičnem sproščevanju, po rekompensaciji in po ohranjanju celovitosti človeške osebnosti, ki hoče iz dneva v dan sama zase najti potrdilo, da ni potrebna zgolj kot del službenega stroja, da je njena vrednost tudi drugje in da se lahko izživlja še na področjih, ki so izven njenega službenega območja. Zanimivo je dejstvo, da se vrhunski znanstveniki in umetniki v pretežni meri ne oddaljujejo

iz svojega poklicnega delokroga še v amatersko delovanje, ker je njihova kreativna sila zadovoljena in njihova osebnost izpolnjena ter ne teži še v amaterske odtenke. Mnogo teh ljudi pa išče rekompensacijo v športu, naravi in drugje. Ni slučaj, da so mnogi med njimi navdušeni ljubitelji narave in da nam prav zgodovina alpinizma pove precej takih imen. Obratno iščejo ljudje, ki delajo fizično, svoje ravnovesje v psihičnem delu izven svojega delovnega časa in tudi mnogi intelektualni delavci, ki jim služba ne zadovolji vseh psihičnih potreb, se radi izživljajo v amaterskem delu. Z rastočo potrebo po strokovnem znanju in profesionalizaciji amaterizem ne bo izumrl, prej bo v sorazmerju z njo naraščal. Človek hoče biti aktiven na mnogih področjih in ga ne zadovolji zgolj pasivno sprejemanje kulturnih in drugačnih dobrin. To se mi je zdelo potrebno poudariti, ker med poedinimi našimi profesionalnimi gledališniki in televizijskimi delavci srečamo čisto omalovažujoč in celo zaničljiv odnos do amaterizma. Ne razumem zakaj. Amaterizem vendar ne more ogroziti profesionalcev. Nikoli jih ni in jih ne bo. Da televizija lahko koristno služi delu kluba, je prav tako jasno, čeprav seveda ne bo nikoli edini činitelj prosvetnega in kulturnega življenja na vasi. Kadar koli razmišljamo o teh vprašanjih, moramo vedno upoštevati vse činitelje in gledati na življenje v celovitosti pojavov.

Prilagoditev potrebam in možnostim kraja

Vsekakor pa naš čas odpira vprašanje novih oblik, načinov in metod amaterskega dela. Televizija, film in drugi tehnični pripomočki so tudi pri nas razbili nekdanjo amatersko idilo. Ponekod z delovno kvaliteto, drugje s tehničnimi možnostmi in sodobnejšimi prijemli.

V današnjem slovenskem amaterizmu lahko dokaj nazorno vidimo dvoje hotenj. Prvo vztraja na klasičnih, prevzetih in podedovanih oblikah, se pravi na igranju, petju, muziciranju in podobno. Drugo si išče novih možnosti in prijemov. Če pravim podedovane oblike, ne mislim pri tem, da je zdaj vse to početje odveč in zastarelo. Mislim predvsem na metodo dela in še bolj na določeno mentaliteto. Po tej mentaliteti se vse prosvetno delo lahko vrši edino: v gledališki dvorani in na odru. Klasičen, nekoliko dvignjen oder in standardne kulle, so marsikje pogoj za gledališko delo. Drugje zbor skrižlo delovanje, recimo na glasbenem področju, zgolj na pevski zbor. Le-ta mora zopet stati na odru, razvršen v polkrogu itd. Da ne bo nesporazumov, naj še enkrat ponovim: ne gre za podcenjevanje tovrstne prosvetne dejavnosti, temveč za prilagoditev potrebam in možno-

AKTUALNO RAZMIŠLJANJE

stim kraja. To je potrebno poudariti, ker so naši amaterji večkrat v skrbeh, češ, kaj spričo novih oblik, ki jih tako intenzivno propagirate, ne bomo smeli več igrati, prpevati in podobno. Jasno je, da bomo vse to počeli še naprej, vendar pa nosi ta miselnost, ki je tako ozko in dosledno vplejana v eno samo smer, tudi svoje nasprotje. Nevarnost namreč, da bo amaterizem tam, kjer ni pogojev za takšno delo, okrnul in da bo neznatno kakršnokoli prosvetno delo. Čeprav so nekateri pristaši takšnega pojmovanja naši najstarejši in najbolj zaslužni amaterji, so tako rekoč brez lastne krivde tudi svoji grobarji. Če v nekem kraju trenutno ne morejo sestaviti dobre igralske skupine, naj to opuste in naj poiščejo druge možnosti. Morda jim bo to uspelo čez nekaj let in bodo tisti, ki zdaj uspešno igrajo, obstali pred podobnim vprašanjem. Važno je tedaj samo eno: spoznanje, da se ljudje, pogolji in življenje spreminjajo. Tam, kjer so prav ocenili položaj, socialno strukturo in interese prebivalstva, tam društva in njihovi vodje niso v zadregi. Bodisi, da igrajo še naprej, ali pa pestrilo svoje delo z različnimi novostmi in uvajajo nove oblike v svojem amaterskem in prosvetnem delu. Samo to je bistveno, ne pa prerakanje, katera panoga bo imela prednost pred drugo.

Interesi ljudi so postali raznovrstnejši

Poznam nekaj krajev, kjer so prva leta po osvoboditvi dramske sekcije zelo uspešno delovale. In to v dokaj šibkih materialnih pogojih. Tekom let si je neki tak kraj, ki mi je osebno zelo pri srcu, zgradil precejšnjo industrijo in zavidne življenjske pogoje, zanemarljivo je vse drugo. Zakaj? V dobri meri zato, ker so se ljudje z vso intenzivnostjo posvetili izgradnji svojega materialnega standarda, ki je bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so še nekako voljni delati, obupajo: nimamo denarja in nimamo pravega človeka. »Pravi človek« bi prav gotovo z malo agresivnosti, z jasnim programom in upravičenimi zahtevami že izvrtal denar od občinskih mož. Raje se vprašajmo, čemu ni »pravega človeka«? Starejši amaterji so se malce zagrenjeni umaknili v ozadje. Pravijo, da trenutno ni možnosti, da bi našli tistega, ki bi bil pred vojno tu beraško nizek. Hkrati pa živi v tem kraju mnogo (zares mnogo) mladih ljudi, ki čutijo intenzivno potrebo po najrazličnejšem udejstvovanju. Znašli so se v panogah športa in ustanovili amaterski fotografski krožek, druge oblike prosvetnega dela pa spijo med mladimi in starimi. Občinski Svet Svobod je finančno precej siromašen, tisti od stare garde, ki so

Letošnji koprski seminarji

V letošnjih poletnih mesecih bo republiški svet Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije zopet priredil v Kopru vrsto seminarjev: za organizatorje klubskega življenja in predavatelje v klubih s področja glasbene in likovne vzgoje, pa režiserje v klubih, za mentorje filmskih krožkov oziroma animatorje za vključevanje filmske tematike v klubsko življenje, za predavatelje — inštruktorje s področja filmsko vzgojnega dela v krožkih in klubih in končno seminarje za režiserje — amaterje. Na enajstih seminarjih bo sodelovalo predvidoma 440 tečajnikov.

Seminarja za organizatorje klubskega življenja bosta dva: za tiste, ki so obiskali že lani začetniški tečaj in so si v pretekli sezoni že pridobili določene izkušnje, drugi seminar pa bo za one, ki jim je to področje dela še povsem novo. Da pa bo dobili za ta drugi tečaj res prave ljudi, ljudi, ki so vsaj na nek način že pokazali osnovni smisel za pestro klubsko delo, so nekateri okrajni sveti Svobod že začeli razmišljati o krajših, dvodnevni, tako imenovanih vikend seminarjih, ki bi jim poleg drugega lahko služili tudi za primerno selekcijo kadra za koprsko tečaje. Vsekakor odlična pa je misel, da bosta začetniški in nadaljevalni tečaj v Kopru istočasno, saj bodo lahko tako oni z večjimi praktičnimi izkušnjami že marsikaj posredovali začetnikom. Trije tečaji namenjeni predavateljem likovne in glasbene vzgoje pa režiserjem v klubih, bodo vsekakor pripomogli, da se bodo ta tri področja, za katera je že doslej vladal največji interes v klubih, v prihodnje še bolj razvila, saj bo delo tečajnikov na seminarju večji del temeljilo tudi na praktičnem delu.

Tudi seminarji za filmsko vzgojo se bodo delili na začetniški, za katerega naj bi občinski in okrajni sveti Svobod skrbno izbrali sami primeren kader, dalje nadaljevalni, ki naj bi ga obiskali tisti, ki so se v pretekli sezoni že aktivno vključili v filmsko vzgojno delo, ne glede na to, ali so to opravljali na lastno pobudo ali pa jih je k temu delu usmeril lanski začetniški tečaj v Kopru. Zelo skrbno pa bo moral Sovet za filmsko vzgojo pri Zvezi skupno z okrajnimi sveti Svobod in drugimi društvenimi organizacijami izbrati ljudi za seminar predavateljev-inštruktorjev. Pokazala se je namreč že nujna potreba po kadru sposobnih predavateljev-inštruktorjev, ki bi na terenu pomagali s svojim znanjem filmskim krožkom in klubskemu življenju pri praktičnem delu. Posredovanje njihovega praktičnega znanja naj bi za to priložnost izrazila tudi že na koprskih seminarjih, saj bodo tako tečajniki nadaljevalnega kot predavateljskega seminarja skupaj gledali filme in skupaj o njih razpravljali.

Na treh tečajih za režiserje-amaterje naj bi nadaljevali s tečajniki začeto delo pred letom ali dvema v Kopru oziroma na okraj-

jih in občinah, režiserjem mladinskih skupin in mladinskih gledališč pa pomagali k boljšemu in smotnejšemu delu.

Ena izmed novosti letošnjih seminarjev je torej prav v tem, da bodo izkušenejši tečajniki lahko posredovali svoje izkušnje začetnikom. Zelo pomembno pa je tudi to, da bodo letos tečajniki prejeli vnaprej vse gradivo, ki ga bodo na tečaju obravnavali, saj prireditelji žele čimbolj aktivno sodelovanje vsakega posameznika na tečaju.

Ob koncu še nekaj k predlogom, da bi tečaje za začetnike, zlasti za organizatorje klubskega življenja in filmsko vzgojnega dela, prirejali okrajni sami, pa

tudi občine. Predlog kaže, da so gotovo tam, kjer nimajo lastnega predavateljskega kadra. V vsakem primeru pa lahko takšni tečaji zadostijo koprski tečaji. To bodo gotovo kar lahko izvedli tam, kjer razpolagajo z lastnim predavateljskim kadrom, in to ne kateri tudi že delajo. Težje pa bo S. G.

Ukinjena je revija

»SODOBNA POTA«

Pretekli teden je predsedstvo Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije odobrilo predlog uredniškega odbora revije »Sodobna pota« o njeni ukinitvi. Gradivo, ki ga je revija pretežno objavljala in ki je služilo predvsem aktivu v društvih, bi namreč kazalo raje objavljati v posameznih priročnikih, vsebinsko zaključenih na eno temo. Leti bi izhajali nekažkrat na leto — seveda odvisno od potrebe in študijsko obdelanega gradiva — v zbirki »Sodobna pota«.

Ze letos bi lahko izšlo nekaj takšnih priročnikov: o glasbeno-kulturnem in vzgojnem življenju

pri nas, za kar naj bi poslužil predvsem material delovnega svetovanja ob letošnjem Celjskem mladinskem festivalu; gradivo, zbrano na kritičnih razpravah na obeh letošnjih republiških gledaliških revijah; gradivo z letošnjih koprskih seminarjev Zveze; zbrano gradivo jezenskega plenuma društev Svobod in prosvetnih društev Slovenije, ki bo obravnaval probleme na temo »Mladina in kultura« itd.

»Sodobna pota« so torej ukinjena le kot redna mesečna revija, za naprej pa lahko v zbirki pod istim naslovom pričakujemo zanimive in za praktično delo koristne občasne izdaje.

V Ljubljani bomo lahko čez teden dni priča pomembne glasbene prireditve. Zavod za prosvetno pedagoško službo OLO Ljubljana, Zveza prijateljev mladine in Okrajni svet Svobod in prosvetnih društev so organizatorji revije komornih ansamblov in orkestror glasbenih šol, ki bo 16. aprila v veliki dvorani Slovenske filharmonije. Na tej reviji, ki je okrajnega značaja, bodo nastopile z izbranim in bogatim programom najboljše skupine in orkestre glasbenih šol iz 11 krajev.

Danes so glasbene šole marsikje že prerasle svojo nekdanjo zaprtost in vzgojo zgolj za privatno in družinsko igranje ter vedno bolj navajajo učence za skupinske in javne nastope. Ker so bile ali še bodo podobne revije tudi po drugih okrajih, je to razveseljeval in dobrodošel znak za vedno večjo afirmacijo in vlogo glasbenih šol v našem glasbenem življenju, saj si od njih tako lahko tudi obetamo novih in sposobnih članov in vodij naših amaterskih ansamblov. Zeleli bi si, da bi take revije bodisi v Ljubljani ali drugod postala stalna oblika, saj nam pomenijo prijetno osvežitve naših koncertnih programov, prav tako pa nam prizadevanja in uspehi mladih glasbenikov ne bi smeli ostati skriti. Na sliki: Godalni orkester glasbene šole Center.

AKTUALNO RAZMIŠLJANJE

Že valno delo orgovorne vse organizacije v nekem kraju, vasi, naselju ali kakorkoli že imenujemo neko strnjeno bivališče ljudi. Prej sem na konkretnem primeru opozoril, da marsikatero naše društvo hira in shira ob dejstvu, da nimajo človeka, ki bi vsebinsko in organizacijsko usmerjal njegovo delo. Zdaj lahko to misel obravnavamo bolj kompleksno. Profesorji in učitelji so že po nekakšnem nenapisanem dogovoru izbrani, da bi vodili kulturno in prosvetno delo v nekem kraju. Včasih počnejo to uspešno, drugič ne, tretjič pa se sprašujejo, čemu in s kakšno pravico jim nekdo naprti na pleča delo, ki zanj niso plačani, hkrati pa vidijo, da ljudje okoli njih izrabijo vse možnosti zasluzka. Ob njih in mimo njih vršijo takšno delo še ljudje iz najrazličnejših poklicev kot tih entuziasti, ki jim pomeni prosvetno delo in amatersko izživljanje življenjsko nujnost. Ob naši izhodiščni misli, ki upošteva prosvetno delo in amaterizem kot del človekovih neobhodnih želja in potreb, pa ne smemo prezreti nekaj dejstev našega časa. Društveni funkcionarji, predstavniki občinskih svetov Svobod, občinskih svetov za kulturo vršijo v bistvu organizacijske in administrativne funkcije. Vse to je lepo in po predpisih urejeno, problem pa ostaja isti. Ni »pravega človeka« ali pa rešuje situacijo srečno naključje, ki se konča v hipu, ko eden ali več teh »pravih« ljudi odide. Sistematične skrbi, ki bi ne prepuščala vsi prosvetno, amatersko in izobraževalno dejavnost stihljiti in naključju, pogrešamo v večini primerov. Zveza Svobod, sindikati, Socialistična zveza, Zveza delavskih univerz naj bi v bodoče bolj organizirano skrbeli za vzgojo ljudi, ki bi predstavljali vsebinsko jedro prosvetnega, politično-idejnega in estetskega izobraževalnega dela. Veliko govorimo o prosvetnih kadrih. Tečaj, ki jih prireja Zveza Svobod in najbrž tudi druge organizacije so razveseljivi in vzpodbudni. Rodila jih je predvsem zelo jasna in konkretna potreba po »kadrih«. Osebnostem mnenja, da je vse to premalo. Takšna tečajniška srečanja so potrebna izmenjava izkušenj, mnenj pa še organizacijska, metodološka in strokovna napotila, ki pa dobijo lahko svojo pravo veljavo šele takrat, ko se bomo srečavali tam z ljudmi, ki jim bo to osnovni in edini poklic. Ne gre tu za amaterski profesionalizem, temveč za pošteno vršeno in pošteno plačano delo. Se bolje za čas, ki ga nekdo uporabi ob takšnem delu, pa mora zraven živeti. Vsakdo, ki malo pozna naše razmere na tem področju, mi bo, upam, pritrdil, da so potrebe v naših naseljih zdaj že tolikšne, da ni mogoče pričakovati sistematičnega in predvsem kontinuiranega dela zgolj od enega ali dveh entuziastov. Prav tako kot v nekem kraju skrbijo za šole, gostinstvo, industrijo itd. ter poljščejo, ali pa sami šolajo bodoče delavce na tem področju, prav tako bi bilo treba poskrbeti za prosvetne aktiviste. Amaterizem ne bi bil s tem prav nič okrnjen, saj bi »profesionalci« skrbeli predvsem za vsebinsko orientacijo in organizacijske podrobnosti, amaterjem pa bi bila s tem odprta še širša možnost izživljanja in ljudskoprosvetnega dela. Šele v tem primeru bi bili tečajji, seminarji, ki jih prireja Zveza Svobod in podobne organizacije zares smotni. Določena programska politika in strokovno izpolnjevanje bi tako zares priložnostno polna veljavna.

Jasno pa je, da bi v takšnem konceptu občinski proračuni ne smeli postavljati prosvetne dejavnosti na zadnje mesto. Dokler bo imel neki okrajni Svet Svobod, kot je to primer v Novem mestu, za svojo celotno letno dejavnost na razpolago samo 200.000 dinarjev, se stvari ne bodo bistveno premaknile. S takšnimi pojavi imamo opravka še v Prekmurju in na Gorškem. Mislim, da so prav to področja, ki jih bi smeli najmanj zanemarjati.

MIRKO ZUPANČIČ

TA TEDEN SMO IZBRALI

»General della Rovere«

Če je film dobil na beneškem festivalu leta 1959 Zlatega leva, če je režiser Roberto Rossellini in glavni igralec Vittorio de Sica, potem pričakujemo, da kvaliteta ni ali vsaj ne bi smela biti vprašanje. In »General della Rovere« res ne smemo očitati, da je slab film. Zgodba o velikomestnem fičfiriču in prevarantu, ki se zaradi svoje strasti do kart in brezdelnega življenja ne ustraši nobenih goljufij, pa potem pod

vplivom okoliščin doživi svoje notranje očiščenje, je nadvse hvalečen in človeški motiv, vendar pa se režiserju to pot ni posrečilo, da bi nas povsem prepričal. Njegov junak, ki ga upodablja Vittorio de Sica, izablja v času po kapitulaciji Italije od ljudi denar s pretvezo, da bo pri Nemcih posredoval za zaprte sorodnike, kar sicer delno res poskuša, vendar skrbi predvsem za sebe in svoje strasti. Ko Nemci odkrijejo njegove prevare, je pripravljen prevzeti celo vlogo izdajalca kot lažni general della Rovere, ki so ga Nemci ustrelili. Zaprt v ječi bi moral odkriti vodjo uporniškega gibanja, življenje v ječi, trpljenje, mučenje in hrabrost ljudi, ki jih tu vidi, pa povzročijo, da se v njem prebudi boljši človek, se odpove svoji izdajalski vlogi in na koncu kot pravi in ponosni general z drugimi vred konča na morišču.

Ta ideja človekovega osveščenja pa v filmu precej izgubi na svoji prepričljivosti zaradi malo prevelike razvečenosti filma, predvsem pa zaradi pretirane patetike, ki pokvari iluzijo resničnosti. Ob koncu smo res malce nezadovoljni, da je režiser izbral to pot privzdigljenega heroizma, vendar pa nas sama ideja in dobra igra igralcev kljub temu nikakor ne pustita hladne in zato si film vsekakor kaže ogledati. -8

Nove izdaje Prosvetnega servisa

Išli so prvi zvezki letošnje zbirke »Umetnost in kultura«, ki jo izdaja Prosvetni servis. Opremljeni so na novo, še znatno lepše kot doslej, zato smo jih še posebno veselili. V seriji »Odlomki iz glasbene zgodovine« smo dobili najprej v roke »Šeherezado« Iva Petriča. Da ne bo pomote! Naš mladi komponist se teme ni lotil s toni, temveč z besedami. Razpredel je pred nami življenje Rimskega-Korzakova, njegove stike s prijatelji-skladatelji ruske Petrice ter končno okoliščine, v katerih je nastala znamenita simfonična suita »Šeherezada«, in njeno vsebino. Knjižica je pisana zanimivo ter prinaša obilo slikovitih podatkov iz tedanjih dni. Nekaj tiskarskih škratov si zlahka popravi bralec sam, zgodovinsko zgrešena komparacija s Chopinom (str. 8) pa je verjetno lapsus calami, ki sta ga spregledala avtor in korektor.

Isti čas je izdal Prosvetni servis tudi nadpose koristen priročnik Sergeja Dolence »Elektroakustični pripomočki v klubu«, ki nas informira o navnanju z magnetofonom, magnetofonskim trakom in gramofonom. Vsa glasbena predavanja so seveda vezana na predajanje posnetkov in klubi se marsikdaj znajdejo v precejšnjih škripcih. Zato je bila Dolenceva knjižica še posebno potrebna, kaže pa tudi, da Prosvetni servis išče vedno novih poti pri svojem delu. V to vrsto novih oblik pri populariziranju umetnosti in iskanju izboljšav lastnega dela (pomoč klubom!) štejejo tudi poskusna predavanja ob sredah v mali dvorani litostrojke Industrijske šole. Predavanja iz zbirke »Umetnost in kultura« doživljajo tu svoj praktični preizkus, njih avtorji pa si nabirajo dragocene izkušnje. -1

Frans G. Bengtsson:

Rdeči Viking

Knjigo bi težko opredelili: roman ali kronika? Zgodovinska povest ali pričevanje o zgodovini? Sicer pa: ne gre za teoretično opredeljevanje, temveč za misel, ki nas naj vsebinsko približa delu. Prva misel, ko odložimo knjigo, je: duhovito branje, ki nas seznanja z nemirnimi časi X. in XI. stoletja in z življenjem skandinavskih narodov, s krutim, neumljenim življenjem, ki priznava eno samo načelo: boj. Boj posameznika in ljudstev. Boj z naravo. Boj za življenje. Boj proti tujemu nasilju in boj za lastno uveljavljanje. Boj neugnane moške sle za ljubezen, srečo, zemljo. Pustolovstvo prepleteno z razburljivimi dogodivščinami.

Hkrati pa je knjiga zgodovinsko verno pričevanje o taktičnih časih. Čeprav pripoveduje pisatelj duhovito, včasih skoraj s sarkastičnim posmehom, pa veje vendar iz celotnega dela skrb zgodovinarja, ki se mu zdi sleherni nadrobnoti važna. Zato se spušča v nadrobnoti, skrbno beleži in opredeljuje zgodovinske pojave, jih analizira in primerja, tehta in ospeštuje. In tako se prevesi marsikje ravnotežje med zgodovinskim in pripovednim ogrodim knjige v prid prvemu. Torej: prej zanimiva kronika nenavadnih pa pestrih dogodkov kot pa psihološka podoba ljudi.

Pri pisanju knjige je bil avtor pisatelj in zgodovinar. Marsikje bolj zgodovinar, kot pisatelj. Če je knjiga kljub temu zanimivo branje, je predvsem zato, ker je bil čas sam, ki ga opisuje, dovolj nemiren in razgiban, poln nenavadnih naključij in doživetij, ki jih lahko v najboljšem pomenu besede označimo s: pustolovski.

Knjigo, ki jo je izdala Cankarjeva založba v Ljubljani v zbirki »Nova ljudska knjižnica«, je prevedel Vladimir Naglič. kid.

AKTUALNO RAZMIŠLJANJE

mo na sestanku razpravljali o »klubskem življenju« in o tem, kako »pri-tegniti« mladino v klube. Nekdo od udeležencev mi je po sestanku povedal točno zgodbo: z mladimi ljudmi študira neko Shakespearov komedijo. Ker mu je veliko do tega, da bi tudi za naprej čimveč teh mladih igralcev držal v društvu, si je na vse načine prizadeval, da bi bile vaje zanimive in pestre. Ni mu preostalo drugega, tako pravi on, kot da je skušal mlade igralce kar najbolj aktivizirati in jim dopovedati, da so za predstavo sodegovorni. Veliko so govorili o avtorju, o tedanjem pa našem času in vsekar se je pokazalo pri študiju zanimive spremembe. Igralci so vsak večer prihajali z novimi idejami in počasi je dobil dobri star avtor povsem drugo podobo. Stare kostume so zamenjali novi, stare rekvizite so dobili. Baje naj bi se pojavil na odru celo motor! Rezultat? Režiser je sicer malce prestrašen sprito tako ihtave modernizacije renesančnega pisca in se bo najbrž odločil za predstavo v manjšem, poskusnem prostoru. Prepričan pa je, da takšno delo ne more ostati brez rezultatov. Uspelo mu je zainteresirati mlade ljudi. Razčistiščejo pojme, pogovarjajo se o piscu in o vlogi sodobnega gledališča in kaj vem kaj še vse. Skratka, spontan eksperiment, ki je nehoti in nevede pokazal na eno od mnogih možnosti aktivnega dela v društvu. Nisem za to, da bi v drugem takem poizkusu pripeljal na oder Hamleta v avtomobilu. Primer navajam zato, ker sem prepričan, da je režiserju ob mnogih pogovorih bolj uspelo odkriti mladim človeku vrednote klasike, kot pa bi to storil z zahtevo po apriornem spoštovanju umetnosti.

Morda je bila naša napaka v tem, da smo sposojeno besedo KLUB preozko vezali predvsem na prostor in da bi utegnili ljudje prostor marsikje imeti, ne bi pa vedeli z njim kaj početi. Problem je po mojem mnenju kraja in skušale oblike prosvetnega dela naj bi izhajale iz specifičnosti lokalnega gledališča zadovoljiti različne potrebe in interese ljudi. Klub je predvsem tiste ljudi, ki jim je gledališče ali glasba pri srcu, pa bi radi še kaj več vedeli o tem. Druge bo zanimala neka tema iz likovne umetnosti, tretje geografija, četrte aktualni gospodarski in politični problemi in tako naprej. Vsa vas, kraj ali naselje bi postalo nekakšen klub aktivnih ljudi, ki bi tako gradili svoj materialni in duhovni standard. To ni utopija, dokler nismo preizkusili vseh možnosti in kot vzpodbuden primer lahko navedem delo prosvetarjev v Bohinjski Bistrici. Uprizarjajo kvalitetna gledališka dela (Romeo in Julija, Marijana Pineda, Priložnostni zdravnik itd.), hkrati pa so organizirali vrsto klubskih večerov.

Ali res ni »pravega« človeka?

Ob vseh željah po tovrstnem prosvetnem in amaterskem delu ne smemo pozabiti na skrito nevarnost. Tam, kjer ni pravega programa in jasne vsebinske orientacije, se lahko klubi izrodijo v čisti formalizem. Kadar govorimo o novih oblikah, ostajamo večkrat pri organizacijskih podrobnostih, sanjam na mislimo na vsebino našega dela. Ta hip pa ostanemo pred vpra-danjem naših prosvetnih aktivistov. Nalašč rabim to besedo, ker se mi zdi, da najostreje opozarja na našo bodočo praznino. Kompetenca in predvsem možnost Zveze Svobod so premahovne, da bi lahko uresničile veliko lepih in vzpodbudnih zamisli. To ni več naloga ene same družbene organizacije, temveč so za bolj ali manj uspešno kulturno, politično, prosvetno in izobra-

NEIZKORIŠČENE
MOŽNOSTI

Sportniki so čudni ljudje. Kadar česa nimajo, tarnajo na ves glas, da zato ne morejo napredovati, ko pa te stvari dobijo, se dostikrat ne okoriščajo z njimi.

Naši atleti in plavalci so naposled prišli do prostorov, kjer lahko prireajo svoja zimska prvenstva. S tem jim je omogočeno, da podaljšajo svojo sezono tudi preko tistih dni, ko jim slabe vremenske razmere ne dovolijo, da bi tekmovali na planem.

Vendar pa se letošnjega zimskega državnega atletskega in plavalnega prvenstva v Zagrebu niso udeležili nekateri naši vrhunski sportniki. Če se omejimo samo na vrh, omenimo le odsotnost državnega atletskega rekorderja Stanka Lorgerja in najhitrejšega jugoslovanskega plavalca Janeza Kocmurja. Slednji je sicer bil na prvenstvu, toda le kot gledalec, ker se njegov klub — kranjski Triglav, ki sodi med najboljše v državi — v celoti ni udeležil tekmovalja!

Po drugi strani pa spet slišimo, da je bil Kocmur pripravljen startati, pa mu prireditelji tega ni dovolili, češ da ni bil pravočasno prijavljen.

Ze lepo, da smo za red!

Preneumno pa je, če plavalcu, ki je nesporno najhitrejši Jugoslovanc, zaradi papirnatih birokracije in zaradi »načelnosti« (beri klubštva!) ne dovolimo, da bi nastopil na državnem prvenstvu!

Tako ostajajo pridobitve, ki so si jih sportniki priborili v obliki primernih dvoranih in zimskih bazenov, neizkoriščene. Celo tisti sportniki jih ne izkoriščajo, ki jim športne zveze pomagajo pri treningu s stipendijami!

Le kje bomo zdaj iskali vzroke, zakaj jugoslovanski kakovostni športni vrh ne napreduje?!

BREZ PANIKE...

Ljudje vedo o naših žitnicah marsikaj povedati, posebno o oni na Kravcu, pa tudi o kranjskogorski. Priporočajo, kako je spet nekdo štrbunknil na tla; pravijo, da je bil kriv veter, drugič, da je bila kriva pi-jaca, potem da ni zagrabila sklopka, potem utrujenost materiala...

Saj pravzaprav ni važno, zakaj cepajo potniki na tla — pa čeprav zelo poredko! Sam sem bil priča, ko se je na vsem lepem odlomil sedež. Bilo je čisto preprosto, samo »plen« je naredilo. Če bi naredilo »plen« dvajset sekund prej, ja, potem bi tudi potnik padel dvajset metrov globlje v grapo in najbrž ne bi odnesel samo nekaj lažjih prask. »Napaka v materialu« je strokovno pojasnil uslužbenec žičnice. »Ljudje bodo pa spet naredili slona iz muhe!«

Ze prav, nobene panike, prosim! Samo — ali se bo res moral nekdo preseliti v večna lovišča, preden se bo našla komisija, ki bo poskrbela, da ljudem ne bo treba več »delati slona iz muhe«?

ŠILO

Kongres telesne kulture pričel z delom

V petek je v festivalni dvorani pričel z delom kongres telesne kulture Slovenije, katerega sklicatelji so: Športna zveza Slovenije, Zveza za telesno vzgojo Partizan Slovenije in Centralni komite Ljudske mladine Slovenije.

Problemi, o katerih razpravlja kongres, so znani, saj so bili že dalj časa predmet živahnih razprav tako v vodstvu obeh telesnovzgojnih organizacij kakor tudi v osnovnih organizacijah na terenu.

V prihodnji številki bomo izčrpnije poročali o poteku zasedanja kongresa, za danes pa se omejimo le na poročilo tov. Kvasa, predsednika Komisije za razvoj športa v delovnih kolektivih pri Športni zvezi Slovenije, ki je dejal:

Ko na kongresu razpravljamo o mestu in vlogi telesne kulture v novih pogojih, v pogojih vse konkretnije vloge komune in neposrednih proizvajalcev pri oblikovanju življenja, je prav, da poglobimo vzroke nastanka športa v delovnih kolektivih, oziroma športne rekreacije, kakor to dejavnost imenujemo. Pred leti so jo nekateri poedinci zelo avtoritativno preganjali kot »divji« šport. V novem datumu pa se o tej dejavnosti pogosto govori kot o neki tretji sili, torej kot o nekem gibanju, ki je tu, s katerim moramo računati, ki pa po mnenju nekaterih vnaša v telesno kulturo določeno zmedo in nedisciplino — seveda, gledano s stališča togih določil, ki v svojem bistvu sama zapirajo vrata množičnosti in pestrosti, ki jo zahtevata današnji način dela in življenja.

Dejstvo je, da se je šport v delovnih kolektivih razvil predvsem zaradi:

— spoznanja, da v sodobnem tempu življenja, v kvalitativnih spremembah procesov proizvodnje, ob uvajanju avtomatizacije in elektrifikacije, da ob vsem tem terja spremenjeni način življenja tudi drugačno porabo prostega časa z večjim poudarkom na telesni rekreaciji in razvedrilu.

In drugič:

— zaradi spoznanja, da obstoječe športne in telesnovzgojne organizacije s svojimi togimi principi ne omogočajo delovnemu človeku (pa tudi mladini!) koristnega razvedrila in takšni obliki, kakršnega si želijo in ki bi bil prilagojen razmeram, v kakršnih ljudje živijo in delajo.

Tako imamo danes v delovnih kolektivih nad 1200 najrazličnejših športnih aktivov in nekaj desetih športnih društev, v teh pa blizu 35.000 aktivnih proizvajalcev! To je dovolj otipljiv dokaz, da si delovni ljudje želijo športa, da so pripravljeni sodelovati v najrazličnejših športnih panogah — hkrati pa je vse to samo še en dokaz več, da je treba v obstoječih telesnovzgojnih in športnih društvih dosedanje vsebino in metode dela nujno spremeniti. Prilagoditi jih je treba potrebam terena, neposrednih koristnikov te dejavnosti, ki športno udejstvovanje v praksi sami oblikujejo po svoje, ne glede na to, če to do potankosti ustreza papirnatim načelom in statutom. Te preživele tradicije so predvsem nekateri poedinci v višjih organih vse preveč oprijemljejo in kar je najbolj čudno — celo takrat, kadar življenje samo poraja nekaj novega, naprednejšega, koristnejšega za večino, kakor je to tudi primer v zelo pestri in dinamični obliki športa v delovnih kolektivih!

Za take bolj življenjske principe se je od beograjskega kongresa sem zelo konkretno zavzemala tudi slovenska Športna zveza, manj pa strokovne zveze in druge organizacije, ki zaradi razno-raznih vzrokov in tendenc, niso mogle iz svoje ozke cehovske zaprtosti in niso mogle usvojiti zahtev po novi vsebini in po novih oblikah. Tako se je zgodilo, da je življenje na terenu krenilo povsem svojo pot in da se je odtegnilo vplivu obstoječih športnih in telovadnih organizacij.

Ce želimo preoblikovati do-

sedanje togosti v organizacijskih oblikah in doseči aktivizacijo čimvečjega števila delovnih ljudi, potem je nujno, da prelozimo z dosedanje prakso in da storimo za telesno rekreacijo delovnih ljudi mnogo več kot doslej. Predvsem pa, da ji posvetimo tudi mnogo več pozornosti.

Podatki o zdravstvenem stanju ljudi, ki so v delovnem razmerju kažejo, da je zdravstveno stanje iz leta v leto slabše. Leta 1955 je med sto zavarovanci povprečno obbolelo 79.73%, leta 1956 83.89%, leta 1957 98.03%, leta 1958 92.03%, leta 1959 99.61% odstotka, nepopolni podatki za leto 1960 pa kažejo, da je bil v povprečju vsak zavarovaneč bolan več kot enkrat.

Nesmiselno bi bilo trditi, da bi bolj načrtna prizadevanja za razvoj športa in zdrave rekreacije na mah odpravila ta problem, ki nam izključuje iz normalnega dela in življenja izredno visok odstotek ljudi. Zavedati pa se je treba, in to potrjujejo zdravstveni delavci sami, da bi večja in intenzivnejša skrb na področju rekreativnega športa, vsekakor spremenila strukturo gornjih podatkov. Jasno pa je, da bi vse to zahtevalo izdaten poseg v sklade zdravstvenega zavarovanja, ki pa v bistvu ne bi pomenil nobenih povečanih izdatkov, temveč le spremembo razmerja med stroški zdravstvene preventive in kurative!

Zal se takih in podobnih analiz naše športne in telesnovzgojne organizacije premalo poslužujejo, na njih ne snujejo svoje aktivnosti, rekel bi, da za te zadeve ni posluha. Težnje so

druge. V nekaterih primerih celo odmaknjene od vsakdanjih potreb in hotenj. Zato pa smo toliko bolj veseli razumevanja in posluha, ki ga kažejo organizatorji športne dejavnosti v delovnih kolektivih. S tem pa seveda ne mislim trditi, da nas tudi na tem področju ne čaka še veliko neresenih in zahtevnih nalog. Športna rekreacija v delovnih kolektivih je danes že toliko pomemben činitelj, da moramo z njo resno računati, jo razvijati in le tej se bodo morali slej ko prej podrediti tudi prenekateri apetiti športnih in telesnovzgojnih organizacij

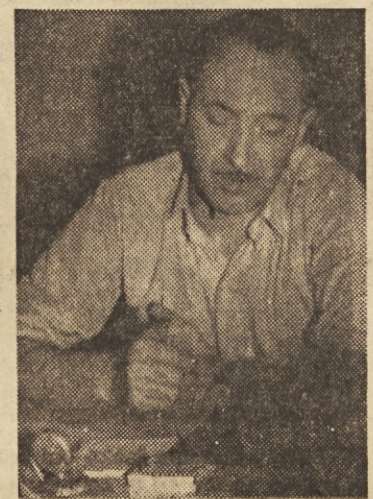
Takemu načinu delitve sredstev se kolektivi upirajo prav je, da bi se mu upirali tudi v bodoče. Po drugi strani pa s konstruktivnim delom na tem področju, z aktivnostjo, ki odraza množičnosti in vsesplošnega razpoloženja v kraju, ne bo težko doseči pri delovnih kolektivih odločitve, da se določijo sredstva tudi za telesno kulturne namene. Saj vendar šport in športna rekreacija pomenita v življenju sodobnega človeka primeren del standarda — tega pa se v delovnih kolektivih še kako zavedajo.

Da bi dejansko združili prijetno s koristnim in to na osnovi bolj demokratičnih oblik odločanja, je potrebno, da se dosedanjih, je potrebno, da se bolj pospešimo razvoj in razvedrilu novih aktivov v delovnih kolektivih in da jim strokovno pomagamo v vseh tistih primerih, ko njihovi lastni kadri tega ne zmorejo.

Nova oblika razvoja športa v delovnih kolektivih so tudi porajajoča se športna društva, ki so se formirala v nekaterih večjih gospodarskih organizacijah kot na primer v ljubljanskem Litostroju, Tomosu v Kopru, Telekomunikacijah, Saturnu, Mariborski Livarni in še drugod. Vse te oblike so odraz dejanskih potreb v delovnih kolektivih, njihove iniciative in ugotovitve, da jim lastna sredstva ustvarjanja pogojev za razvoj športa in razvedrila najbolj koristi in najbolj ustreza.

Pri vsem tem pa nimam najmanj namena zapostavljati dejavnost v športnih društvih in delovnih organizacijah na terenu, v šolah vseh stopenj podobno. Nasprotno, hotel sem le opozoriti na eno izmed njihovih vprašanj s stališča delovnih kolektivov.

Nova pota, modernejša in bolj elastična, ki naj jih zavzame naš kongres v razvijajočem delavskem in družbenem razvedrilu in v vedno konkretnih vlogi komunalnega sistema, vpliva na življenje neposredno po državljanjih, naj dajo tudi novi organizaciji pečat enotnih pogledov, enotne akcije, zastarele predsodke na slovenskem. JAKOB KVAS

Tov. Jakob Kvas

glede zahtev po materialnih sredstvih.

Ce na kongresu sklepamo o decentralizaciji vodenja športne dejavnosti in o prenosu nekaterih pooblastil na občinske zveze, se mi zdi prav, da tudi glede sredstev zavzamemo stališče, ki bo najbolj ustrezalo stanju in potrebam na terenu. Kolikšna sredstva bodo določili delovni kolektivi za razvoj športne rekreacije ali športa nasploh v komunih, prepustimo njihovi odločitvi. O tem naj kolektivi javno razpravljajo, ne samo njihovi upravni in samoupravni organi ali tako, kot je bilo doslej v marsikaterem primeru, ko je odločal samo ozek krog uslužbencev brez vednosti kolektiva.

Ugotovitve in sklepi

Odbor za prosveto Zveznega sveta Zvezne ljudske skupščine je na svoji seji sredi januarja razpravljala o stanju in o problemih telesne kulture ter sprejela vrsto zanimivih ugotovitev ter zaključkov. Prav zdaj, ko kongres telesne kulture Slovenije razpravlja o najbolj perečih vprašanjih s področja telesne kulture, se nam zdi, da ni odveč, če se ponovno dotaknemo sklepov in ugotovitev, ki jih je sprejel ta odbor. Toliko bolj, ker vsa vprašanja s področja telesne kulture niso časovno omejena, ker niso vezana na neko trenutno aktualnost, niti ne moremo pričakovati, da bi jih lahko uredili od danes do jutri. Ne nazadnje pa tudi zato, da bi nam bile vse naloge, ki nas še čakajo, in o katerih so na seji Odbora za prosveto izčrpnost govorili, bolj pred očmi.

V naslednjem objavljamo nekaj najbolj pomembnih ugotovitev in sklepov:

● Kljub vsem pozitivnim rezultatom je Odbor za prosveto Zveznega sveta Zvezne ljudske skupščine mnenja, da so doslej doseženi rezultati na področju telesne kulture nezadostni. Ti rezultati zaostajajo tako v odnosu na naše možnosti, posebno pa še v odnosu na naše potrebe. Sedanje zanimanje in pripravljenost vseh družbenih činiteljev, da pomagajo razvoju telesne kulture, niso v skladu z našim splošnim družbenim razvojem. Sredstva, ki se vlagajo v to področje, niso zadostna, razpoložljiva sredstva in objekti pa niso racionalno izkoriščeni in se ne uporabljajo dovolj učinkovito. Ne izkoriščajo se vse možnosti, ki jih danes nudita naš gospodarski in družbeni sistem za reševanje material-

nih problemov telesne kulture, za razvijanje tistih oblik dela na področju telesne kulture, ki najbolj ustrezajo mladini in državljanom nasploh. Družbeni organi v komunah, podjetjih, šolah in stanovanjskih skupnostih, se vse premalo trudijo, da bi ustvarili osnovne pogoje za telesno kulturo. Prepričan je tempo vzgajanja strokovnih kadrov, čeprav so potrebe po številu, kakor tudi po kvaliteti teh kadrov, zelo velike. Prav tako ni zadovoljivo rešeno vprašanje vodstva organizacij telesne kulture, kar je posebno pereče z ozirom na nezadostno angažiranje državnih organov in nezadostno skrb družbenih činiteljev ter z ozirom na nekoordinirano delo vseh sil in organizacij, ki delajo za raz-

voj telesne kulture.

Ob teh ugotovitvah je Odbor za prosveto Zveznega sveta Zvezne ljudske skupščine sprejel naslednje sklepe:

● Telesni kulturi pripada vidnejše mesto v vsem našem družbenem in gospodarskem življenju, v družbenih planih in delu državnih organov, družbenega samoupravljanja podjetij in javnih služb. Zaradi nerazumevanja izrednega vpliva telesne kulture na zdravstveno stanje, na proizvodne sposobnosti in na vsestranski razvoj osebnosti, se v današnjih pogojih našega razvoja zanemarljivo vloga telesne kulture. Premalo se zavedamo, da je razvoj telesne kulture neločljivo povezan tudi z borbo, ki jo vodimo za višjo proizvodnjo, večjo produktivnost dela, za boljše življenje delovnega človeka.

● Posebno je potrebno, da se organi delavskega samoupravljanja, organizacije Zveze sindikatov in Ljudske mladine orientirajo na ustvarjanje prikladnih in elastičnih oblik za razvoj telesne kulture v gospodarskih organizacijah ter industrijskih in rudar-

ODBORA ZA PROSVETO ZVEZNEGA
SVETA ZVEZNE LJUDSKE SKUPŠČINE

skih naseljih. V gospodarskih organizacijah je potrebno izkoristiti obstoječe pogoje za izgradnjo materialne osnove, vključevanje čim večjega števila mladine in odraslih, kakor tudi za sistematično vzgajanje potrebnih naved. (!!!)

● Občinski ljudski odbori in njihovi organi, osnovne organizacije političnih in družbenih organizacij, delavski sveti, sveti stanovanjskih skupnosti, šolski odbori, turistična društva in izletniške organizacije, pristojni urbaniistični organi, kakor tudi drugi, so poklicani, da podpirajo prizadevanja, da se v naseljih, v okvirih stanovanjskih skupnosti, političnih domovih in letoviščih, ustvarijo materialni in kadrovske pogoji za vsakodnevno aktivnost v različnih oblikah telesne kulture.

● Poleg ostalih činiteljev morajo telesnovzgojniemu pokretu v znatno večji meri kot doslej pomagati organizacije in organi zdravstvene službe in socialnega zavarovanja! Dobro organizirana in izvedena telesna kultura zavarovancev je izredna preventivna zaščita telesnega in duševnega zdravja, kakor tudi varnosti pri delu.

● Organe ljudskih odborov in izvršnih svetov, ki se bavijo s telesno kulturo, je treba kadrovske dopolniti in v večji meri zadolžiti za vsestransko proučevanje stanja in problemov, za predlaganje in uresničevanje nalog za hitrejši razvoj telesne kulture na njihovem področju. Vso pozornost zaslužijo predlogi o formiranju centrov za telesno kulturo pri ljudskih odborih kakor tudi ustanov za lastnimi organi družbenega upravljanja, katerih naloga bi bila, proučevanje problemov telesne kulture na določenem področju, da pomagajo pri razvoju telesne kulture v podjetjih, po šolah itd.

● V perspektivnih in letnih družbenih načrtih občin, okrajev, ljudskih republik in federacije je nujno potrebno, da dobi telesna kultura bolj določeno in bolj pomembno mesto.

● Iz vseh naštetih razlogov smatra Odbor za prosveto Zveznega sveta Zvezne ljudske skupščine, da je treba probleme in neresena vprašanja s področja telesne kulture reševati hitreje, bolj organizirano in bolj učinkovito kot doslej. (!!!)

Za razvedrilo in kratek čas

ISČEMO NOČNEGA ČUVAJA

Starejši možak, ki je prebral takšen oglaš v časniku, je pogumno potrkal na vrata tovarne z umevno prošnjo. Direktor ga je križem pogledal, češ prestari ste za takšen poklic.

Potem je v opravičilo dejal:

»Saj veste, kakšno opravilo je to. Nevarno. Imeti morate tanek sluh, ostre oči, biti morate gibčni, preudarni, predvsem pa sposobni, da se, če je treba, tudi s kom spoprimate!«

Možak je odgovoril:

»No, če je pa tako, vam precej jutri pošljem svojo ženo!«

ČLOVEK IN DENAR

Ce je nekdo pogolten na denar, pravimo, »nori za dinarji«, če je nekdo zapravljiv, pravimo, da sodi med razsipneže; če ne zna zaslužiti, rečemo, da je nesposoben, kakor hitro pa pride do denarja brez dela, ga kaznujemo s parazitom...

In ko nekdo po dolgoletni štednji in po napornem delu prihrani kak tisočak za starost, potem rečemo, da je tepec, ki ni imel ničesar od življenja...

MATEMATIKA IN ZDRAVLJENJE

»Maks, ti imaš sijajnega zdravnika, ki ti dovoli, da popiješ pet kozarcev vina na dan!«

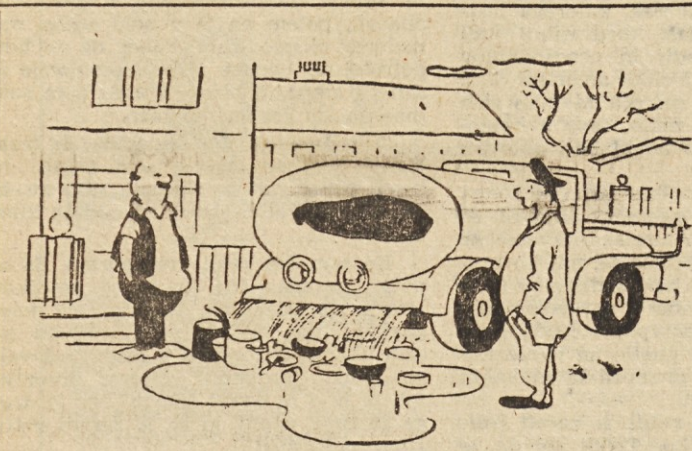
»Za takšno zdravljenje imam jaz pet zdravnikov in vsak od njih mi dovoli po eno čašo!«

IZPITNE TEŽAVE

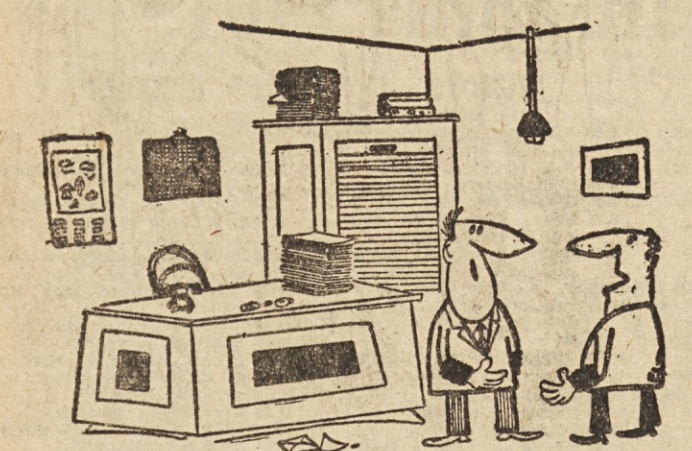
»Oprostite, zakaj vsa ta dekleta tako bulžijo v mene in v moj krožnik,« vpraša gost natakario v restavraciji.

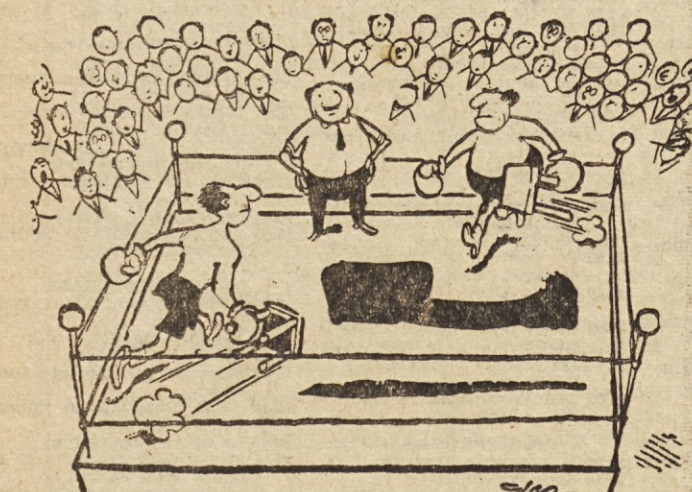
»Tega bi vam pravzaprav ne smela povedati,« odgovori natakarica, »stvar je namreč v tem, da ste dobili hrano iz bližnje gostinsko-kuharske šole in če je ne boste pojedli, bodo imela dekleta težave pri izpitu!«

BREZ BESED

— Kurirju moramo povečati dohodek; trafiko, ki je bila čez cesto, so zaprli in bo moral odslej po cigarete v sosedno ulico!

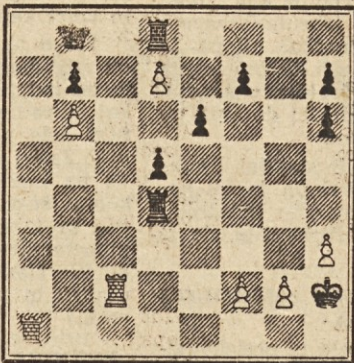

ODLOČILNO SREČANJE

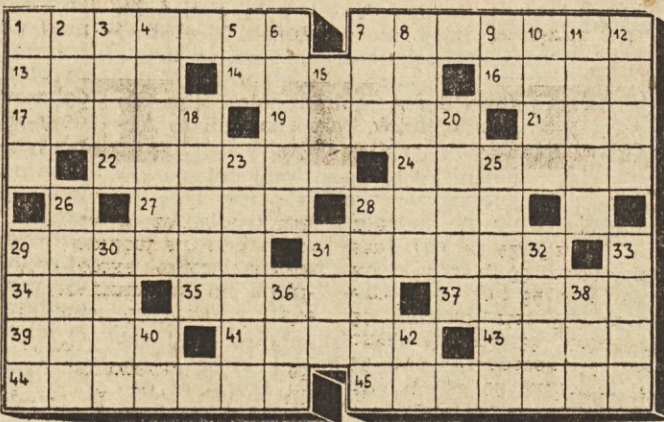
ŠAH • ŠAH • ŠAH

Zdaj torej vemo, da lahko v primerih, kakršen je bil zadnji, odločimo trdnjavsko končnico s kmetom v svojo prid le po sistemu četrte (za bele) oziroma pete (za črne) linije. To že ni več tako preprosta zadeva, zato jo kaže večkrat ponoviti, da pride v kri in meso.

Za spremembo bo tokrat, kot nekaj tednov nazaj, na sporedu spet akcija, v kateri ena stran prisilno, z žrtvijo, izsili potezo nasprotnega kralja na tako mesto, da mu je v naslednji potezi mogoče dati mat.

Današnja pozicija je izposojena pri Talju in Botvniku, vendar nekoliko prilagojena našim potrebam. Na potezi je črni, kaj naj stori? Z vseh strani mu grozi smrtni udarci, bodi na a8, bodi na c8. Če igra Td4-c4, potegne beli trdnjavo s c2 na a2 in mat na a8 je neubranljiv. Še zanimivejši in za nas danes poučnejši pa je konec, ki ga pripravi beli po črni potezi Td8xd7. Ta zaključek je namreč nekako močno podoben v naši rubriki že obdelanemu »zadušenemu« matu. Pravzaprav pa je še bogatejši, ker ga lahko beli servira na dva načina: na a- ali na c-liniji. Žrtvoval bo namreč katerokoli izmed obeh trdnjav, prisilil s tem črnega kralja, da jo pobere, potem pa mu bo dal z drugo trdnjavo mat. Pri tem je po žrtvi trdnjave na c-liniji podobnost z zadušenim matom v tem, da zdaj lastna trdnjava zapira črnemu kralju pot na d7. Ista je pesem, če ostane črna trdnjava na d8, saj »igra« tedaj še beli kmet na d7. S takimi primeri odtegovanja kralja na neprikladno polje se boste v svoji igralni praksi bržkone v taki ali drugačni obliki še pogosto srečali in si idejo, ki smo jo danes razpredli, velja zapomniti, saj je na različne načine uporabljiva.

Križanka št. 14

Vodoravno: 1. vodja upora sužnjev v starem Rimu (okoli 70 pr. n. št.), 7. določiti vrednost, 13. merske točke na zemljevidu, 14. ilovica, 16. prebivalec velikega evropskega polotoka, 17. poseben okus in vonj, 19. Obri, 21. veznik, 22. dežela v Severni Afriki, 24. bajeslovni letalec, 27. jutranji svit, 28. povezan naračaj slame ali nakosnega žita, 29. starorimski hišni zavetniki, 31. konjenik, 34. makedonski narodni ples, 35. karte tiste barve, ki pri igri vse vzame, 37. klavirska vaja, 39. večja utežna enota, 41. žensko ime, 43. pripadnik starega plemena, ki je živel na naših tleh, 44. evropska država, 45. prekletstvo.

Navpično: 1. vrsta morske ribe, 2. povrtnina, 3. vrsta vulkanskega otoka, 4. klonica, vozarna, 5. kemični simbol dragocene kovine, 6. živinska krma,

7. osebni zaimsek, 8. mejna pristojbina za blago, 9. kemični simbol za nikelj, 10. reka v Srbiji, 11. redka kovina, ki je sorodna žveplu in selenu, 12. šarenica v očesu, 15. vrsta vrbe, 18. neumnost, 20. pravoslavne svete slike, 23. dragocena, platin podobna kovina, 25. tek do jedi, 26. letalni organ pri pticah, 28. tekočina v ustih, 29. steze, 30. deveta stopnja v glasbi, 31. vrtna hišica, 32. svežnji, 33. vodni hlapi, 36. časovna enota, 38. produkt pri gorenju, 40. kemični simbol za lahko kovino, 42. indijski denar.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. bankir; 6. alo-dij; 11. rv; 12. klinopis; 15. da; 16. naš; 18. obarek; 19. kos; 20. orka; 22. azil; 23. Kola; 24. rti; 25. on; 26. ris; 27. kuga; 29. krop; 31. stol; 34. ave; 35. prekop; 37. iva; 38. ro; 39. prenos; 41. Oz; 42. Oziris; 43. tkanje.

HUMORESKA

Videl sem, kako je prišel kmet v trgovino z železtno. »Koso bi kupil.« Trgovec je poskočil in položil predenj zavoj kose. Kmet Csomak je kose sovravno pogledoval, potem se je prezirljivo obrnil od njh: »Tiste s topovskim znamenjem bi rad.«

Trgovec je odnesel kose z znamenjem bika in prinesel nekatere z znamenjem topa.

»Tam jih je še več,« reče kmet. Trgovec prinese vse kose z znamenjem topa. Gospod Csomak jih poboža z očmi, nobene pa se ne dotakne, marveč zmaže z glavo:

»Pravzaprav bi pa rad videl tiste z bikom.«

Kaj si more trgovec, kakor da spet pritovali kose z bikom. Zdaj pa se je menda kmetič že sam naveličal in potegne kar prvo iz snopa.

»Koliko pa stane?«

»Dva goldinarja.«

»Tale kosa?« se porogljivo začudi. »Saj ni mogoče.«

Odloži jo in zaviti roko po zraku, kakor bi kosil, potem pa potrka s kazalcem po obeh straneh rezila in naposled upogne koso čez koleno.

»Hm... Torej... je res vredna dva goldinarja?«

Trgovec prisega, da je ne more dati ceneje.

»Poslušajte, ta kosa ni dobro kaljena.«

»To je vendar stara, prekovana kosa!«

»Saj se bo skrhala ob prvi košnji!«

Tako sta se dajala. Naposled se je kmet zrešnil:

»No ja, kosa je kosa. Le kar povejte, koliko hočete zanjo? Imam še nujne opravke na trgu.«

»Sem že povedal. Dva goldinarja.«

»Za božji lon, zakaj pač zahtevate dva goldinarja za tole koso?«

Po teh besedah spet začne preizkušati koso in stopi z njo

KOLOMAN

MIKSZATH

zavoljo boljše luči pred vrata. Na pragu se obrne in zavpije:

»Klobuk sem pustil notri!«

»Počasi jo približa ustom in dihanje naniho in kar pobožno čaka, kako velika bo pega ob nadihu in kako hitro bo spet minila. Nato preizkuša, kako poje po cestnem tlaku.

»Neveščeno poje« zamrmra in odkobali nazaj v trgovino. »Jo daste za goldinar in osemdeset krajcarjev.«

»Nu, vam pa popustim za desetico.«

»Ne, tega denarja ni vredna. Kaj bi rekli ljudje!«

»Ceneje jo ne morem dati!«

»Nak, takega oderuha pa še ne, odkar pametujem! Veste kaj, položite to koso na stran,

OBVESTILA BRALCEM

DELA VSKA ENOTNOST

Nekateri občinski sindikalni sveti zelo prizadevno sodelujejo z Delavsko enotnostjo in jo širijo. Prav je, da zato danes tudi o njih nekaj spregovorimo.

V Domžalah so po razpravi na plenumu prizadevno začeli iskati možnosti za čim uspešnejše širjenje svojega glasila. Pridobili so več upokojencev, ki so sedaj naši poverjeniki v posameznih podjetjih, kjer so bili prej zaposleni. Ta metoda je prav gotovo vsaj dvakrat koristna. Z njo se uspešno širi naše sindikalno glasilo, razen tega pa upokojenci ponovno najdejo stik s kolektivom in podjetjem, kateremu so posvetili vse svoje življenjsko delo.

Posebno uspešni in prizadevni so tudi pri občinskih sindikalnih svetih Kranj, Celje in Jesenice. V Kranju in Celju so našli celo stalnega uslužbenca, ki skrbi samo za Delavsko enotnost. Na Jesenicah se sam občinski sindikalni svet neposredno zavzema za vso dejavnost v zvezi z Delavsko enotnostjo, ob večjih akcijah pa pokliče na pomoč tudi upokojence in sindikalne aktiviste.

Žal pa je marsikje povsem drugače kakor v omenjenih občinah. Nekatere sindikalne podružnice, ki bi lahko storile za širjenje svojega lista največ — ne uspejo. Čestokrat sprejmejo koristne sklepe in obljublajo, da bodo skrbeli tako za dopisovanje kakor tudi za širjenje Delavske enotnosti. Žal pa ostane le pri lepih besedah.

Iz Zidanega mosta smo, recimo, dobili februarja sporočilo, da je tovarišica Černe Fani — marljiva dolgoletna sindikalna delavka — predlagala, da bi 32-članski kolektiv odslej dobival namesto pet izvodov Delavske enotnosti petnajst izvodov. Ta predlog je bil sprejet kot sklep. Čeprav je od tedaj poteklo že precej časa, nismo še dobili nobenih novih naročil.

Takšnih primerov sicer hvalovrednega prizadevanja, ki pa ne rode sadov — je žal vse preveč.

BORZA ZA ODDIH

MILICA ŠIROVNIK iz Slovenske Bistrice vprašuje, kateri dom oddiha v Ulcinj bi ji lahko odstopil dvoje ležišč v času od 20. junija do 4. julija letošnje sezone!

SINDIKALNA PODRUŽNICA »OBLAČILA« iz Rogaske Slatine išče dve sobi nekje ob morju, ki bi zadostovale za odmor 100-članskega kolektiva v času sezone.

V NASELJU BETINA NA OTOKU MURTER je na prodaj primerna zgradba za dom oddiha. Hiša je dvonadstropna s kapaciteto 25 ležišč, že urejeno kuhinjo, vodovodom in električno napeljavo. Iz Betine so možni krajši izleti v Šibenik, Biograd, Zadar, kot tudi na Vransko jezero in v Kornatski arhipelag.

90 ČLANOV SINDIKALNE PODRUŽNICE okrajnega ljudskega odbora Maribor želi v letošnjem poletju preživeti del letnega dopusta ob morju. Katere počitniške skupnosti ali domovi oddiha jim lahko odstopijo nekaj ležišč?

INFORMACIJE dobe zainteresirani v novoustanovljenem oddelku pri Turistični agenciji IZLETNIK, ki ima svoje poslovalnice v vseh večjih krajih Slovenije. IZLETNIK prevzema vse posredniške usluge!

BORZA ZA ODDIH opozarja delovne kolektive, pa tudi posameznike, da naj še naprej pošiljajo svoje želje, ponudbe in povpraševanja na njen naslov: Delavska enotnost, Ljubljana, Kopitarjeva 2.

bom zunaj še malo premislil. Cez uro se vrne z nekim pajdašem.

»Sva rekla z botrom, da bo tudi on kupil koso. Če kupiš dve, kupiš ceneje.«

»Ne morem jih dajati ceneje!«

»Premislite si in ne razdirajte kupčije!«

»Kar sem rekel, sem rekel.«

»Ne odjenjate?« revske kmetič dokaj jezno.

»Ne za krajcar!« odločno odgovori trgovec.

»Nu, nu, nikar ne bodite takoj v ognju in dajte, udariva!«

Pa sta udarila in trgovec mu izroči koso.

Kmet spet vzkipi:

»Nikar komedije! Če vam ta ni všeč, jih je tam več na izbiro, vzemite si drugo.«

»Tak cepce pa nisem, da bi se vnovič mučil. Tole vzamem, samo cenejša bo...«

»Ne besede več!«

»Prav,« trpko vzklikne gospodar Csomak, »pa naj bo. Ampak deliva tistih deset krajcarjev, da ne bom samo jaz oškodovan!«

Iz notranjega žepa počasi vzame goldinar in ga da trgovcu. Iz zunanega prinese na dan dve desetici, iz hladnega kovarnec za štiri krajcarje.

»Koliko še?«

»Še trintrideset krajcarjev.«

»Nak, to pa ne bo držalo!«

Medtem je z nedolžnim obrazom opazoval trgovčovo razpoloženje.

»To je vse, kar imam...«

»Se ostanek, sicer ne bo nič!«

»Nikarte tako, kosa ni toliko prida. Več sploh nimam pri sebi, ostali denar je v mojem plašču na vozu.«

»Zahtevam vse. Pojdite po denar...«

Zdaj je Csomaku zavrel žolč.

»Kako, da nimam toliko kredita! Moj oče, čujte, in tudi ded sta županovala. Nikakršne miloščine ne potrebujem!«

Jezno je izvelkel na dan preostanek in ga zalučal na mizo. Potem je zgrabil za koso in se namenil proti vratom. Na pragu se je obrnil s porogljivim škodoželjnim obrazom:

»To vam pa lahko povem, trgovčič, da je to najboljša kosa izmed vseh kos. Vse druge tam na polici niso vredne niti pipe tobaka!«